

דוחות ליום 30 בספטמבר 2008

(בלתי מבוקרים)

תוכן העניינים:

3	1. דוח תמציתי של הדירקטוריון
64	2. נתונים כספיים עיקריים
65	3. סקירת הנהלה
74	4. הצהרות לגבי הגילוי בדוחות
77	5. תמצית הדוחות הכספיים

דוח תמציתי של הדירקטוריון לדוחות הכספיים ליום 30 בספטמבר 2008

דירקטוריון הבנק מתכבד להגיש בזה את הדוחות הכספיים המאוחדים הבלתי מבוקרים של הבנק והחברות המאוחדות שלו ליום 30 בספטמבר 2008. הדוחות הכספיים ערוכים על פי הנחיות המפקח על הבנקים ומוציגים ב"סכומים מדווחים".

1. התפתחויות כלכליות

מרבית האינדיקטורים הכלכליים ברבע השלישי של שנת 2008 - מצביעים על האטה במגמת הצמיחה במשק שנרשמה בשנת 2007 ובתחילת שנת 2008.

על פי אומדנים מוקדמים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, צפוי התוצר המקומי הגולמי לעלות בשנת 2008 בשיעור של 4.5% - בהמשך לעליה בשיעור של 5.4% שנרשמה בשנת 2007. התוצר המקומי הגולמי לנפש (המנכה משיעור הצמיחה את הגידול באוכלוסיה), צפוי לעלות בשנת 2008 בשיעור של 2.7% ויסתכם בכ-100 אלף ש"ח.

המדד המשולב לבחינת מצב המשק ירד בחודש ספטמבר 2008 בשיעור של 0.3%, והשלים ירידה מצטברת בשיעור של 0.6% ברבע השלישי של השנה. נתונים אלו מצביעים על האטה בקצב ההתפתחות במשק - לעומת מגמת ההתרחבות שנרשמה בחצי הראשון של השנה. יצוין עם זאת, כי מתחילת השנה עלה המדד המשולב בשיעור של 2.9%.

על פי נתוני המגמה, עלה מדד הייצור התעשייתי בחודשים יוני - אוגוסט 2008 בשיעור של 9.1%, בחישוב שנתי, בהמשך לעליה בשיעור של 13.5%, בחישוב שנתי, שנרשמה בשלושת החודשים הקודמים - ועליה בשיעור של 4.4% בכל שנת 2007. עיקר הגידול נובע מענף ה"טכנולוגיה העילית".

הפדיון בענפי המסחר והשירותים ירד בחודשים יוני - אוגוסט 2008 בשיעור של 3.1%, בחישוב שנתי, בהמשך לירידה בשיעור של 2.2%, בחישוב שנתי, שנרשמה בשלושת החודשים הקודמים. מאידך, נרשמה ברבע השלישי של שנת 2008 עליה בשיעור של 6.7%, בחישוב שנתי, במכירות רשתות השווק - בהמשך לעליה בשיעור של 4.7%, שנרשמה ברבע הקודם.

הגירעון המסחרי של ישראל הסתכם בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2008 בסך של כ-10.6 מיליארד דולר, עליה בשיעור של כ-50% בהשוואה לגירעון המסחרי בתקופה המקבילה אשתקד.

יבוא הסחורות הסתכם בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2008 בסך של כ-50.9 מיליארד דולר, עליה בשיעור של 26.4% לעומת התקופה המקבילה אשתקד - בעיקר עקב עליה בשיעור של 19.4% שנרשמה ביבוא חומרי גלם - המהווה כ-36% מכלל היבוא, עליה בשיעור של 68.6% ביבוא חומרי אנרגיה - המהווה כ-21% מכלל היבוא, ועליה בשיעור של 24.0% ביבוא מוצרי צריכה - המהווה כ-13.5% מכלל היבוא.

גם נתוני המגמה (בניכוי עונתיות) מצביעים על עליה בשיעור של 1.6%, בחישוב שנתי, בהיקף יבוא הסחורות (למעט יהלומים, אניות ומטוסים וחומרי אנרגיה) ברבע השלישי של שנת 2008, בהמשך לעליה בשיעור של 11.3% שנרשמה בנתון זה ברבע הקודם.

יצוא הסחורות הסתכם בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2008 בכ-40.3 מיליארד דולר, עליה בשיעור של 21.4% לעומת התקופה המקבילה אשתקד - בעיקר עקב עליה בשיעור של 27.0% ביצוא התעשייתי - המהווה כ-76% מכלל היצוא, ועליה בשיעור של 7.8% ביצוא היהלומים - המהווה כ-21% מכלל היצוא.

גם נתוני המגמה מצביעים על עליה בשיעור של 2.4%, בחישוב שנתי, ביצוא הסחורות (למעט יהלומים) ברבע השלישי של השנה, בהמשך לעליה בשיעור של 14.9% שנרשמה בנתון זה ברבע הקודם. ההאטה בקצב הגידול ביצוא הסחורות מיוחסת, בין היתר, לענף היצוא התעשייתי שעלה ברבע השלישי של השנה בשיעור של 2.8%, לעומת עליה בשיעור של 15.8%, שנרשמה בנתון זה ברבע הקודם.

מספר הלינות במלונות התיירות הסתכם בתשעת החודשים הראשונים של השנה בכ-16.5 מיליון לינות - עליה בשיעור של כ-7% לעומת התקופה המקבילה אשתקד. העליה במספר הלינות נובעת מגידול בשיעור של 25% במספר לינות התיירים. מאידך, נרשמה ירידה בשיעור של 5% במספר הלינות של ישראלים.

הכנסות המדינה ממיסים ירדו בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2008 בשיעור של 6.0% לעומת התקופה המקבילה אשתקד והסתכמו בכ-143.3 מיליארד ש"ח.

הירידה בהכנסות המדינה נובעת, בעיקר, מקיטון בהכנסות ממיסים ישירים שהסתכמו בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2008 בכ-74.8 מיליארד ש"ח, המהווה ירידה בשיעור של 9.4% לעומת התקופה המקבילה אשתקד. מאידך, נרשם גידול בשיעור של 3.5% בהכנסות ממיסים עקיפים בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2008 לעומת התקופה המקבילה אשתקד - לסך של כ-64.7 מיליארד ש"ח, ובהכנסות מאגרות, שעלו בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2008 בשיעור של 6.5% - לסך של כ-3.8 מיליארד ש"ח.

העודף הכולל בפעילות המקומית של הממשלה הסתכם בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2008 בסך של כ-2.1 מיליארד ש"ח, (לעומת עודף בסך של 7.8 מיליארד ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד), בעיקר עקב עודף בסך של כ-5.5 מיליארד ש"ח שנרשם בפעילות הכוללת של הממשלה ברבע הראשון של השנה. נתון זה בולט על רקע יעד הגירעון המתוכנן לכל שנת 2008, בסך של כ-11.5 מיליארד ש"ח.

על פי נתוני המגמה לחודש אוגוסט 2008, הסתכם שיעור הבלתי מועסקים במשק בכ-5.9% מכוח העבודה האזרחי, המהווה ירידה בשיעור של 1.1 נקודות האחוז ביחס לנתון זה בחודש המקביל אשתקד. מאידך, נתוני שרות התעסוקה לחודש אוגוסט 2008 (בניכוי עונתיות) מצביעים על עליה בשיעור של 0.9% במספר דורשי העבודה, לעומת החודש הקודם - לסך של 194 אלף איש.

מדד המחירים לצרכן עלה בתשעת החודשים הראשונים של השנה בשיעור של 4.4%, המדד "בניכוי מחירי הדיור" עלה בשיעור של 3.8%, ומדד המחירים "בניכוי ירקות ופירות" עלה בשיעור של 4.1%.

בתום תשעת החודשים הראשונים של שנת 2008 נותרה הריבית במרכז המוניטרי ברמה זהה לזו ששררה בתום שנת 2007 - 4.25%. על רקע המשבר בשוקי הכספים הגלובליים שלווה בהפחתות ריבית על ידי בנקים מרכזיים ברחבי העולם, והחשש להחרפת מגמת ההאטה במשק - החליט בנק ישראל במהלך חודש אוקטובר 2008 להקדים ולהוריד בצעד חריג את הריבית במרכז המוניטרי ב-0.50 נקודות האחוז לשיעור של 3.75%. בסוף חודש אוקטובר 2008, הודיע בנק ישראל על תכניתו המוניטרית לחודש נובמבר, לפיה תופחת הריבית במרכז המוניטרי ב-0.25 נקודות אחוז נוספות - לשיעור של 3.5%. בהמשך לצעדים אלו ולאור החרפת המשבר הפיננסי בשוק ההון בחודש נובמבר 2008 ופרסום נתונים המצביעים על התגברות ההאטה בפעילות הכלכלית במשק - החליט בנק ישראל ביום 10.11.08 לנקוט צעד חריג נוסף ולהפחית שוב את הריבית במרכז המוניטרי, החל מיום 14.11.08 ב-0.50 נקודות האחוז - לשיעור של 3.0%.

ציפיות האינפלציה לשנה הקרובה (הנגזרות מההפרש שבין תשואת אגרות החוב "הצמודות" לתשואת אגרות החוב ה"שקליות"), ירדו מתחילת השנה בשיעור של 1.6 נקודות האחוז, ומסתכמות בסוף תשעת החודשים הראשונים של שנת 2008 - בשיעור של כ-1.0%. בלבד. ציפיות אלו נמצאות בחלק התחתון של תחום יעד האינפלציה שקבעה הממשלה (3% - 1%).

אמצעי התשלום במשק עלו בתשעת החודשים הראשונים של 2008 בשיעור של כ-11.9% והסתכמו בכ-68.5 מיליארד ש"ח.

בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2008, התחזק השקל ביחס למרבית המטבעות הזרים: ביחס לדולר של ארה"ב התחזק השקל בשיעור של 11.1%, ביחס לאירו בשיעור של 11.6%, ביחס ללירה שטרלינג בשיעור של 18.5% וביחס ליין היפני בשיעור של 5.7%.

2. התפתחויות בשוק ההון

תשעת החודשים הראשונים של שנת 2008 התאפיינו בירידות שערים בשוק המניות, על רקע המשבר המתחולל בשוקי ההון בעולם. בשוק אגרות החוב נרשמו עליות שערים בשערי אגרות החוב הממשלתיות הצמודות למדד ומאיך נרשמו ירידות בשערי אגרות החוב הלא צמודות ובשערי אגרות החוב הצמודות למטבע חוץ.

ירידות השערים בשוק המניות בארץ הושפעו מהגורמים הבאים:

- המשבר בשוק המשכנתאות וקריסת ניירות הערך "מגובי המשכנתאות" (משבר ה"Sub Prime").
- קריסת בתי השקעות ובנקים גדולים בארה"ב ובאירופה - שגרמו לירידות חדות בשוק המניות.
- החשש מפני האטה וירידה ברווחי החברות.

בסיכום תשעת החודשים הראשונים של שנת 2008 נרשמו ירידות שערים בכל מדדי המניות: מדד "ת"א 25" ירד בשיעור של 30.2%, מדד "ת"א 100" ירד בשיעור של 33.3% ומדד "ת"א 75" ירד בשיעור של 45.4%.

המחזור היומי הממוצע במניות וניירות ערך המירים הסתכם בתשעת החודשים הראשונים של השנה בכ-2,093 מיליון ש"ח, המהווה עליה בשיעור של כ-1% לעומת התקופה המקבילה אשתקד.

היקפי הסכומים שגויסו מהציבור בשוק הראשוני על ידי החברות - באמצעות הנפקת מניות, אופציות, אגרות חוב ואגרות חוב להמרה - הסתכמו בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2008 בכ-28 מיליארד ש"ח, ירידה בשיעור של כ-68% לעומת התקופה המקבילה אשתקד.

בשוק אגרות החוב הממשלתיות נרשם בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2008 גיוס הון חיובי, נטו, בסך של כ-24.1 מיליארד ש"ח, לעומת גיוס הון שלילי, נטו (עודף פדיון) בסך של כ-9 מיליארד ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.

שערי אגרות החוב הממשלתיות הצמודות למדד עלו בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2008 בשיעור של כ-1.6%. מאידך, נרשמו ירידות בשיעור של כ-0.5% בשערי אגרות החוב הלא צמודות ובשיעור של 12.9% בשערי אגרות החוב הצמודות למטבע חוץ. התשואות לפדיון ברוטו, באגרות החוב הממשלתיות הצמודות למדד, נעו בסוף חודש ספטמבר 2008 בשיעורים שבין 3.85% באגרות החוב "קצרות הטווח", לכ-4.35% באגרות החוב ה"ארוכות".

בתשעת החודשים הראשונים של השנה נרשם גיוס שלילי, נטו, בשוק קרנות הנאמנות בסך של כ-3 מיליארד ש"ח, לעומת סך של כ-10.6 מיליארד ש"ח, נטו, שגויסו באפיק זה בתקופה המקבילה אשתקד.

התפלגות עודפי הפדיון בשוק קרנות הנאמנות - בחתך אפיקי השקעה - מצביעה על גיוס חיובי של 22.0 מיליארד ש"ח בקרנות ה"כספיות" שהושקו בתחילת שנת 2008. מאידך, נרשמו פדיונות בסך של 3.6 מיליארד ש"ח בקרנות ה"שקליות", כ-13.8 מיליארד ש"ח נפדו מקרנות ה"אג"ח", כ-3.7 מיליארד ש"ח נפדו מהקרנות ה"מניתיות", וכ-3.9 מיליארד ש"ח נפדו מקרנות "חו"ל".

3. התוצאות העסקיות של הבנק

רווח ורווחיות

הרווח הנקי של הבנק בתשעת החדשים הראשונים של שנת 2008 הסתכם ב-138 מיליון ש"ח, לעומת 155 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, המהווה ירידה בשיעור של 11.0%.

תשואת הרווח הנקי על ההון העצמי בתשעת החדשים הראשונים של השנה הסתכמה בשיעור של 13.0% לעומת 17.2% בתקופה המקבילה אשתקד ותשואה בשיעור של 17.2% בכל שנת 2007.

הגורמים העיקריים שהשפיעו על התוצאות העסקיות של הבנק בתשעת החדשים הראשונים של השנה, בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד, היו:

- עליה ברווח מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים - מ-483 מיליון ש"ח אשתקד, ל-546 מיליון ש"ח בתקופת הדוח.
- עליה בהפרשה לחובות מסופקים - מ-62 מיליון ש"ח אשתקד, ל-88 מיליון ש"ח בתקופת הדוח.
- ירידה בהכנסות התפעוליות והאחרות - מ-257 מיליון ש"ח אשתקד, ל-240 מיליון ש"ח בתקופת הדוח.
- עליה בהוצאות התפעוליות והאחרות - מ-438 מיליון ש"ח אשתקד, ל-484 מיליון ש"ח בתקופת הדוח.

ברבע השלישי של שנת 2008 הסתכם הרווח הנקי של הבנק בסך 40 מיליון ש"ח, לעומת 67 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד - ירידה בשיעור של 40.3%. הגורמים העיקריים שהשפיעו על התוצאות העסקיות ברבע השלישי של שנת 2008 - בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד היו:

- עליה בשיעור של 0.5% ברווח מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים - לסך של 189 מיליון ש"ח.
- עליה בשיעור של 105.3% בהפרשות לחובות מסופקים, לסך של 39 מיליון ש"ח.
- עליה בשיעור של 4.9% בהכנסות התפעוליות והאחרות - לסך של 86 מיליון ש"ח.
- עליה בשיעור של 10.3% בהוצאות התפעוליות והאחרות - לסך של 172 מיליון ש"ח.

תשואת הרווח הנקי על ההון ברבע השלישי של שנת 2008, הסתכמה בשיעור של 11.2%, לעומת 22.9% בתקופה המקבילה אשתקד.

הכנסות והוצאות

הרווח מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים הסתכם בתשעת החודשים הראשונים של השנה ב-546 מיליון ש"ח, לעומת 483 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד - גידול בשיעור של 13.0%. הגידול ברווח מפעילות מימון מוסבר הן על ידי עליה בשיעור של 5.5% ביתרות הממוצעות של המכשירים הפיננסיים המניבים וגידול בסך של כ-24 מיליון ש"ח בתרומת ה"הון הפעיל" (בעיקר במגזר הצמוד למדד)- והן על ידי עליה בשיעור של 0.32 נקודות אחוז במרווח הפיננסי, בתקופת הדוח - לעומת התקופה המקבילה אשתקד - בעיקר עקב קיטון בסך של כ-11 מיליון ש"ח בהפסדים בגין עסקאות במכשירים פיננסיים נגזרים (הנובעים מאי הקבלה בין השיטה לחישוב שוויים של נכסי הבסיס בגין עסקאות אלו (הנמדדים על "בסיס צבירה"), לבין השיטה לחישוב שוויים של המכשירים הנגזרים שמשו לכסוי נכסי הבסיס (הנמדדים על "בסיס השווי ההוגן"). עליות אלו קוזזו בהפרשה בסך 7 מיליון ש"ח, שנרשמה בתקופת הדוח - בגין ירידת ערכן של השקעות באגרות חוב - שלהערכת הנהלת הבנק אינה בעלת אופי זמני.

פער הריבית הכולל בכנק בתשעת החודשים הראשונים של השנה הסתכם בשיעור של 3.10%, בהשוואה לפער ריבית בשיעור של 2.78% בתקופה המקבילה אשתקד.

להלן נתונים לגבי התפתחות הרווח מפעולות מימון - בחתך מגזרי פעילות:

לתשעה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר			
שינוי	*2007	2008	
מיליון ש"ח	מיליון ש"ח	מיליון ש"ח	
11	118	129	משקי בית
9	127	136	עסקים קטנים
17	84	101	בנקאות מסחרית
3	73	76	בנקאות עסקית
(2)	37	35	בנקאות פרטית
25	44	69	ניהול פיננסי
63	483	546	

* סווג מחדש

ברבעון השלישי של שנת 2008 עלה הרווח מפעילות מימון בשיעור של 0.5% לעומת התקופה המקבילה אשתקד והסתכם ב-189 מיליון ש"ח. העליה ברווח מפעילות מימון לעומת הרבעון המקביל אשתקד, נובעת מגידול בשיעור של 5.8% ביתרות הממוצעות של המכשירים הפיננסיים המניבים, וגידול בתרומת ה"הון הפעיל" בסך של כ-6 מיליון ש"ח (בעיקר במגזר הלא הצמוד). השפעת גורמים אלו קוזזה בהפרשה לירידת ערכן של אגרות חוב, בסך 7 מיליון ש"ח, כאמור לעיל - ובירידה בשיעור של 0.18 נקודות האחוז במרווח הפיננסי - המוסברת, בין היתר בהשלכות יישום החקיקה בנושא העמלות הבנקאיות החל מיום 1 ביולי 2008 (ראה פרק 14 א' להלן).

ההפרשה לחובות מסופקים הסתכמה בתשעת החודשים הראשונים של השנה ב-88 מיליון ש"ח, לעומת 62 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד - עליה בשיעור של 41.9%.

העליה בהפרשה לחובות מסופקים נובעת, בעיקר, מגידול בסך 29 מיליון ש"ח בהפרשות הספציפיות לחובות מסופקים, המהווה עליה בשיעור של 43.3%. העליה בהפרשה הספציפית נובעת, בעיקר, מגידול בהפרשות בגין מספר מצומצם של לקוחות שחלה הרעה במצבם העסקי, לרבות גידול בהפרשות בשל לקוח גדול בענף הבניה, שנקלע לקשיים כספיים - בעקבות הסכם פשרה שנחתם בתקופת הדוח בין הבנק לבין המנהל המיוחד שמונה לעסקיו של אותו לקוח.

להלן נתונים לגבי התפתחות ההפרשה לחובות מסופקים - בחתך מגזרי פעילות:

לתשעה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר			
שינוי	2007	2008	
מיליון ש"ח	מיליון ש"ח	מיליון ש"ח	
8	14	22	משקי בית
5	16	21	עסקים קטנים
(1)	16	15	בנקאות מסחרית
14	16	30	בנקאות עסקית
26	62	88	

שיעור ההפרשה לחובות מסופקים ביחס לאשראי לציבור (מאזני) הסתכם בתקופת הדוח בשיעור של 0.82%, לעומת 0.64% בתקופה המקבילה אשתקד ו-0.74% בכל שנת 2007.

היקף ההפרשה לחובות מסופקים, הסתכם ברבעון השלישי של השנה בכ-39 מיליון ש"ח - המהווה גידול בשיעור של 105.3% לעומת הרבע המקביל אשתקד. העליה בהוצאה ברבע השלישי נובעת מהגורמים שתרמו לגידול בהפרשות בתשעת החודשים הראשונים של השנה, כאמור לעיל.

היתרה המצטברת של ההפרשה הנוספת והכללית לחובות מסופקים הסתכמה ליום 30.9.2008 ב-62 מיליון ש"ח, והיא מהווה כ-0.29% מסיכון האשראי הכולל לציבור במועד זה, לעומת 0.35% ביום 31.12.2007.

ההכנסות התפעוליות והאחרות הסתכמו בתשעת החודשים הראשונים של השנה ב-240 מיליון ש"ח, לעומת 257 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד - ירידה בשיעור של 6.6%. הירידה בהכנסות התפעוליות נובעת הן מקיטון בסך של 10 מיליון ש"ח בהכנסות מדיבידנד, שהתקבלו מחברת "בזק" (בגין זכויותיו של הבנק במניות החברה - הנובעות מאשראי שנתן הבנק בעבר ללקוח בעייתי - לרכישת מניות החברה), והן מקיטון בסך של 21 מיליון ש"ח בהכנסות מדמי ניהול קופות גמל שזקף הבנק בתקופה המקבילה אשתקד - (בעוד שבתקופת הדוח לא היו לבנק הכנסות מפעילות זו - לאחר שפעילות קופות הגמל נמכרה על ידי הבנק בסוף שנת 2007 - ראה גם פרק 11 להלן). הירידה בהכנסות התפעוליות האחרות, קוזזה על ידי גידול בשיעור של 9.0% בהכנסות מעמלות.

ברבעון השלישי נרשמה עליה בשיעור של 4.9% בהכנסות התפעוליות והאחרות - לסך של 86 מיליון ש"ח.

העליה שנרשמה בהכנסות התפעוליות ברבע השלישי, נובעת מגידול בשיעור של 16.7% בהכנסות מעמלות, שקוזז בקיטון בסך של 7 מיליון ש"ח בהכנסות מדמי ניהול קופות גמל, כמוסבר לעיל.

החל מיום 1 ביולי 2008 נכנסו לתוקף הוראות חקיקה חדשות בנושא ה"עמלות הבנקאיות". הבנק מיישם את "משטר העמלות" החדש הנגזר מחקיקה זו - החל מאותו מועד. לפרטים נוספים באשר לחקיקה זו והשלכותיה על הכנסותיו התפעוליות של הבנק ברבע השלישי של השנה - ראה פרק 14'א' להלן.

ההוצאות התפעוליות והאחרות הסתכמו בתשעת החודשים הראשונים של השנה ב-484 מיליון ש"ח, לעומת 438 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד - עליה בשיעור של 10.5%.

הגידול בהוצאות התפעוליות נובע, בעיקר, מעליה בשיעור של 6.9% בהוצאות השכר - עקב העלאות שוטפות בתעריפי השכר וגידול בכח האדם הנגזר מההתרחבות בפריסת הסניפים וכניסת הבנק לתחומי פעילות חדשים. בנוסף, נרשמה עליה בשיעור של 15.3% בהוצאות התפעוליות האחרות - בעיקר עקב גידול בהוצאות המיחשוב, בהוצאות בגין שרותים מקצועיים ובהוצאות הפרסום.

ההפרשה למיסים על הרווח מפעולות רגילות הסתכמה בתשעת החודשים הראשונים של השנה ב-78 מיליון ש"ח לעומת 84 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. שיעור ההפרשה למיסים ביחס לרווח מפעולות רגילות בתקופת הדוח הסתכם ב-36.4% לעומת יחס בשיעור של 35.0% אשתקד. מחד, נרשמה ירידה בשיעור של 1.7 נקודות האחוז בשיעור המס הסטטוטורי החל על הבנק, שקוזזה בעליה בסך של כ-9 מיליון ש"ח בהפרשות למסים - בגין מרכיב ה"ניכוי בשל אינפלציה" שנרשם בתקופה המקבילה אשתקד (קודם לביטולו של "חוק התאומים" בשנת 2008). לפרטים נוספים בקשר לחקיקה בנושא: "מסים על ההכנסה" והשלכותיה על ההפרשות ותשלומי המסים של הבנק - ראה פרק 14'ב' להלן.

התפתחויות עיקריות בנכסים, בהתחייבויות ובהון

להלן ההתפתחות בסעיפי המאזן העיקריים (במיליוני ש"ח):

שיעור השינוי (ב-% לעומת						
31.12.2007	30.9.2007	31.12.2007	30.9.2007	30.9.2008		
7.2	12.0	18,860	18,051	20,225	סך כל המאזן	
10.0	41.0	2,699	2,105	2,969	מזומנים ופקדונות בבנקים	
(7.4)	(3.8)	2,604	2,505	2,411	ניירות ערך	
9.5	10.0	13,027	12,973	14,265	אשראי לציבור	
7.1	11.7	15,736	15,081	16,847	פקדונות הציבור	
(4.4)	(5.6)	729	738	697	כתבי התחייבות נדחים	

סך המאזן של הבנק ליום 30.9.2008 הסתכם ב-20,225 מיליון ש"ח, עליה בשיעור של 7.2% בהשוואה ליתרה ביום 31.12.2007.

האשראי לציבור בבנק ליום 30.9.2008 הסתכם ב-14,265 מיליון ש"ח, עליה בשיעור של 9.5%, בהשוואה ליתרתו ביום 31.12.2007.

להלן נתונים לגבי התפתחות האשראי לציבור - בחתך מגזרי פעילות:

שיעור השינוי	31.12.2007	30.9.2008	
אחוזים	מיליון ש"ח	מיליון ש"ח	
11.9	2,553	2,858	משקי בית*
3.5	2,473	2,560	עסקים קטנים
5.4	3,500	3,688	בנקאות מסחרית
14.4	4,381	5,012	בנקאות עסקית**
22.5	120	147	בנקאות פרטית
9.5	13,027	14,265	

* לרבות הלוואות לדיר.
** לרבות נדל"ן ולווי בניה.

פקדונות הציבור ליום 30.9.2008 הסתכמו בסך של 16,847 מיליון ש"ח, עליה בשיעור של 7.1% בהשוואה ליתרתם ביום 31.12.2007.

להלן נתונים לגבי התפתחות פקדונות הציבור - בחתך מגזרי פעילות:

שיעור השינוי	31.12.2007	30.9.2008	
אחוזים	מיליון ש"ח	מיליון ש"ח	
3.0	3,978	4,099	משקי בית
6.0	1,441	1,528	עסקים קטנים
2.8	1,686	1,734	בנקאות מסחרית
4.3	1,749	1,824	בנקאות עסקית
11.3	6,882	7,662	בנקאות פרטית
7.1	15,736	16,847	

ההון העצמי של הבנק ליום 30.9.2008 הסתכם ב-1,466 מיליון ש"ח, עליה בשיעור של כ-7.6% בהשוואה ליתרתו ביום 31.12.2007. העליה בהון נובעת בעיקר מהרווח השוטף בתקופת הדוח.

יחס ההון העצמי לסך המאזן ליום 30.9.2008 הסתכם בכ-7.2%, בדומה ליחס שנרשם ביום 31.12.2007, וביום 30.9.2007.

יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון ליום 30.9.2008 הסתכם ב-12.5%, לעומת 13.2% ביום 31.12.2007 וביום 30.9.2007 - ולעומת יחס מינימלי בשיעור 9%, שנקבע על ידי בנק ישראל. יחס ההון ה"ראשוני" לרכיבי סיכון (כהגדרתו בהוראות בנק ישראל) ליום 30.9.2008 מסתכם ב-9.9%, בדומה ליחס ביום 31.12.2007. ליום 30 בספטמבר 2008, מהווים כתבי ההתחייבות הנדחים (שניתן להכיר בהם כ-"הון משני") - 23.7% מ"ההון הראשוני" של הבנק (כהגדרתו בהוראות בנק ישראל) - לעומת 31.3% ביום 31.12.2007 - ולעומת יחס מכסימלי בשיעור של 50% שנקבע על ידי בנק ישראל.

יצוין בהקשר זה, כי ביום 27.12.07 החליט דירקטוריון הבנק, לשמר בבנק יחס הלימות הון מינימלי בשיעור של 12%.

4. מגזרי פעילות

א. כללי

על פי הכללים שנקבעו בהוראות בנק ישראל הוגדר "מגזר פעילות" כמרכיב בתאגיד הבנקאי שמתקיימים בו שלושה מאפיינים:

- המרכיב עוסק בפעילויות עסקיות אשר מהן הוא עשוי להפיק הכנסות ולשאת בהוצאות.
- תוצאות פעולותיו נבחנות באופן סדיר על ידי ההנהלה והדירקטוריון, לצורך קבלת החלטות בנוגע להקצאת משאבים למגזר והערכת ביצועיו.
- קיים לגביו מידע פיננסי נפרד.

בהתאם להגדרות אלו ולהנחיות בנק ישראל, סווגה פעילותו העסקית של הבנק ל-6 מגזרי פעילות עיקריים, כדלקמן:

מגזר משקי בית - מהווה תת מגזר של הבנקאות הקמעונאית וכולל את השרותים שמעניק הבנק בתחומי הבנקאות ושוק ההון ללקוחות הפרטיים של הבנק, שסממני פעילותם אופייניים לאלו של משקי בית, לרבות אשראי בהיקף שאינו עולה על 200 אלפי ש"ח ופקדונות בהיקף שאינו עולה על 500 אלפי ש"ח. כמו כן נכללה במגזר זה פעילות הבנק בתחום ההלוואות לדיור.

מגזר עסקים קטנים - מהווה אף הוא תת מגזר של הבנקאות הקמעונאית וכולל את השרותים שמעניק הבנק בתחומי הבנקאות ושוק ההון ללקוחות עסקיים (יחידים ותאגידים), שהיקף האשראי שניתן להם אינו עולה, בדרך כלל, על מיליון ש"ח.

מגזר בנקאות מסחרית - במסגרת זו נכללים שרותי בנקאות שמספק הבנק ללקוחות העסקיים בעלי היקף פעילות בינוני ותאגידים, שהיקף האשראי שניתן להם עולה על מיליון ש"ח ואינם משתייכים למגזר הבנקאות העסקית. כמו כן נכללה במגזר זה פעילות הבנק בתחום המשכנתאות המסחריות.

מגזר בנקאות פרטית - במסגרת זו נכללים השרותים בתחומי הבנקאות ושוק ההון שמספק הבנק ללקוחותיו (יחידים ותאגידים), בעלי עושר פיננסי בינוני ומעלה (בדרך כלל לקוחות שהיקף חסכוניותיהם והשקעותיהם עולה על 500 אלפי ש"ח).

מגזר בנקאות עסקית - במסגרת זו נכללים שרותי הבנקאות שמספק הבנק לתאגידיים גדולים (שהיקף האשראי שניתן להם עולה, בדרך כלל, על 15 מיליון ש"ח) וחברות ציבוריות- המטופלים על ידי החטיבה העסקית של הבנק. כן כולל המגזר את פעילות הבנק בתחום "ליווי הבניה".

מגזר ניהול פיננסי - במסגרת זו נכללת הפעילות הפיננסית שאינה משויכת ללקוחות הבנק (כגון: פעילות בתיק ניירות הערך של הבנק). יצוין כי מאחר שהמבנה הארגוני של הבנק אינו חופף במלואו למגזרי הפעילות המדווחים, מבוססים נתוני הרווחיות, בשלב זה, על הנחות ואומדנים שונים (בעיקר בנושא הקצאת עלויות). בעתיד, לאחר שהמידע המופק מהמערכת יילמד וינתח לאורך זמן, ייתכן שיחולו שינויים בהנחות ובאומדנים הנ"ל.

להלן תמצית הנתונים לגבי התפתחות הרווח הנקי בבנק, בחתך מגזרי פעילות - בהשוואה לתקופות המקבילות אשתקד:

שינוי	לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר		שינוי	לתשעה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר		
	*2007	2008		*2007	2008	
	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח		מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
(11)	9	(2)	(6)	21	15	משקי בית
-	12	12	(3)	38	35	עסקים קטנים
(2)	10	8	8	25	33	בנקאות מסחרית
-	7	7	(8)	21	13	בנקאות עסקית
(3)	6	3	(4)	17	13	בנקאות פרטית
(11)	23	12	(4)	33	29	ניהול פיננסי
(27)	67	40	(17)	155	138	

* סווג מחדש

ב. ניתוח התוצאות הכספיות של מגזרי הפעילות

(1) מגזר "משקי הבית"

מגבלות חקיקה, תקינה ופיקוח החלות על המגזר

- באשר להשלכות ה"רפורמה בשוק ההון" - ראה פרק 11 להלן.
- באשר להשלכות החקיקה בנושא העמלות הבנקאיות - ראה פרק 14 א' להלן.
- באשר להשלכות האפשרויות של ההוראות החדשות בנושא: "מדידת הפרשות וגילוי לגבי חובות בעייתיים", החל מיום 1 בינואר 2010 - ראה פרק 16 א' להלן.

השרות וההפצה ללקוחות המגזר

במסגרת יישום מדיניות הבנק - הרואה במגזר זה יעד מרכזי בהתפתחותו העסקית של הבנק מתעתד הבנק לפתוח במהלך הרבעון הרביעי של שנת 2008 סניף נוסף - באזור בעל פוטנציאל גבוה למתן שרותי בנקאות למגזר "משקי בית".

נתונים לגבי תת מגזר "הלוואות לדיור"

היקף הלוואות לדיור שבוצעו בתשעת החדשים הראשונים של שנת 2008 הסתכם בכ-315 מיליון ש"ח, מזה כ-18 מיליון ש"ח בגין הלוואות שמוחזרו (בתקופה המקבילה אשתקד כ-126 מיליון ש"ח, וכ-20 מיליון ש"ח, בהתאמה).

(1) מגזר "משקי הבית" (המשך)

תמצית התוצאות הכספיות

להלן נתונים לגבי התפתחות התוצאות העסקיות במגזר "משקי בית" - בחתך מוצרים עיקריים (במיליוני ש"ח):

לתשעה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר

2007				2008				
סך הכל	שוק ההון	הלוואות לדיור	בנקאות ופיננסים	סך הכל	שוק ההון	הלוואות לדיור	בנקאות ופיננסים	
71	(3)	62	*12	89	1	79	9	רווח מפעילות מימון
47	4	(55)	*98	40	-	(73)	113	- מחיצוניים
118	1	7	110	129	1	6	122	- בין מגזרי
86	16	1	69	85	6	1	78	הכנסות תפעוליות ואחרות
204	17	8	179	214	7	7	200	סך ההכנסות
14	-	4	10	22	-	(1)	23	הפרשה לחובות מסופקים
21	2	-	19	15	(3)	1	17	רווח נקי (הפסד)

לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר

2007				2008				
סך הכל	שוק ההון	הלוואות לדיור	בנקאות ופיננסים	סך הכל	שוק ההון	הלוואות לדיור	בנקאות ופיננסים	
29	(1)	33	*(3)	25	-	31	(6)	רווח מפעילות מימון
14	1	(30)	43	17	-	(29)	46	- מחיצוניים
43	-	3	40	42	-	2	40	- בין מגזרי
30	6	1	*23	30	2	-	28	הכנסות תפעוליות ואחרות
73	6	4	63	72	2	2	68	סך ההכנסות
2	-	1	1	14	-	-	14	הפרשה לחובות מסופקים
9	-	1	8	(2)	(2)	-	-	רווח נקי (הפסד)

* סווג מחדש

(1) מגזר "משקי הבית" (המשך)

תמצית התוצאות הכספיות (המשך)

ההכנסות במגזר "משקי בית" הסתכמו בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2008 בסך של 214 מיליון ש"ח, לעומת 204 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד - עליה בשיעור של 4.9%. העליה בהכנסות נובעת בעיקר, מגידול בשיעור של 9.3% ברווח מפעילות מימון, עקב עליה בנפח הפעילות ושיפור במרווחי הריבית על האשראי. עליה זו קוזזה בירידה בשיעור של 1.2% בהכנסות התפעוליות והאחרות, עקב ירידה בהכנסות מדמי ניהול קופות גמל (ראה פרק 11 להלן).

כסיכום תשעת החודשים הראשונים של שנת 2008 נרשם במגזר זה רווח בסך 15 מיליון ש"ח, לעומת 21 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. הירידה ברווח הנקי נובעת מגידול בסך של 8 מיליון ש"ח בהפרשות לחובות מסופקים ומעליה בשיעור של 7.7% בהוצאות התפעוליות והאחרות.

(2) מגזר "עסקים קטנים"

מגבלות חקיקה, תקינה ופיקוח החלות על המגזר

- באשר להשלכות ה"רפורמה בשוק ההון" - ראה פרק 11 להלן.
- באשר להשלכות החקיקה בנושא העמלות הבנקאיות ראה פרק 14 א' להלן.
- באשר להשלכות האפשרויות של ההוראות החדשות בנושא: "מדידת הפרשות וגילוי לגבי חובות בעייתיים", החל מיום 1 בינואר 2010 - ראה פרק 16 א' להלן.

תמצית התוצאות הכספיות

להלן נתונים לגבי התפתחות התוצאות העסקיות במגזר "עסקים קטנים" - בחתך מוצרים עיקריים (במיליון ש"ח):

לתשעה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר							
2007				2008			
סך הכל	שוק ההון	משכנתאות מסחריות	בנקאות ופיננסים	סך הכל	שוק ההון	משכנתאות מסחריות	בנקאות ופיננסים
149	1	10	138	156	1	13	142
(22)	-	(8)	*(14)	(20)	-	(10)	(10)
127	1	2	124	136	1	3	132
74	7	-	67	74	2	-	72
201	8	2	191	210	3	3	204
16	-	-	16	21	-	-	21
38	1	-	37	35	(1)	1	35

רווח מפעילות מימון

- מחיצוניים

- בין מגזרי

הכנסות תפעוליות

ואחרות

סך ההכנסות

הפרשה לחובות

מסופקים

רווח נקי (הפסד)

* סווג מחדש

(2) מגזר "עסקים קטנים" (המשך)

תמצית התוצאות הכספיות (המשך)

לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר

2007				2008			
סך הכל	שוק ההון	משכנתאות מסחריות	בנקאות ופיננסים	סך הכל	שוק ההון	משכנתאות מסחריות	בנקאות ופיננסים
52	1	6	*45	55	1	6	48
(7)	-	(5)	*(2)	(8)	-	(5)	(3)
45	1	1	43	47	1	1	45
24	2	-	22	26	1	-	25
69	3	1	65	73	2	1	70
6	-	-	6	6	-	(1)	7
12	-	-	12	12	-	1	11

רווח מפעילות מימון

- מחיצוניים

- בין מגזרי

הכנסות תפעוליות

ואחרות

סך ההכנסות

הפרשה לחובות

מסופקים

רווח נקי

* סווג מחדש

ההכנסות במגזר "עסקים קטנים" הסתכמו בתשעת החדשים הראשונים של שנת 2008 בסך של 210 מיליון ש"ח, לעומת 201 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד - עליה בשיעור של 4.5%. העליה בהכנסות נובעת מגידול בשיעור של 7.1% ברווח מפעילות מימון - עקב עליה בנפח הפעילות ושיפור שנרשם במרווחי הריבית על האשראי.

בסיכום תשעת החדשים הראשונים של שנת 2008 נרשם במגזר זה רווח בסך 35 מיליון ש"ח, לעומת 38 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. הירידה ברווח הנקי על אף הגידול בהכנסות, כאמור, נובעת מעליה בסך של 5 מיליון ש"ח בהפרשות לחובות מסופקים.

(3) מגזר ה"בנקאות המסחרית"

מגבלות חקיקה, תקינה ופיקוח החלות על המגזר

- באשר להשלכות ה"רפורמה בשוק ההון" - ראה פרק 11 להלן.
- באשר להשלכות החקיקה בנושא העמלות הבנקאיות - ראה פרק 14 א' להלן.
- באשר להשלכות האפשרויות של ההוראות החדשות בנושא: "מדידת הפרשות וגילוי לגבי חובות בעייתיים", החל מיום 1 בינואר 2010 - ראה פרק 16 א' להלן.

(3) מגזר ה"בנקאות המסחרית" (המשך)

תמצית התוצאות הכספיות

להלן נתונים לגבי התפתחות התוצאות העסקיות במגזר ה"בנקאות המסחרית" - בחתך מוצרים עיקריים (במיליוני ש"ח):

לתשעה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר								
2007				2008				
סך הכל	שוק ההון	משכנתאות מסחריות	בנקאות ופיננסים	סך הכל	שוק ההון	משכנתאות מסחריות	בנקאות ופיננסים	
139	-	30	*109	164	-	35	129	רווח מפעילות מימון
(55)	-	(22)	*(33)	(63)	-	(26)	(37)	- מחיצוניים
84	-	8	76	101	-	9	92	- בין מגזרי
34	4	1	29	36	1	1	34	הכנסות תפעוליות ואחרות
118	4	9	105	137	1	10	126	סך ההכנסות
16	-	1	15	15	-	-	15	הפרשה לחובות מסופקים
25	2	5	18	33	-	6	27	רווח נקי

לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר								
2007				2008				
סך הכל	שוק ההון	משכנתאות מסחריות	בנקאות ופיננסים	סך הכל	שוק ההון	משכנתאות מסחריות	בנקאות ופיננסים	
59	-	14	*45	56	-	12	44	רווח מפעילות מימון
(26)	-	(11)	*(15)	(23)	-	(9)	(14)	- מחיצוניים
33	-	3	30	33	-	3	30	- בין מגזרי
12	1	-	11	14	-	1	13	הכנסות תפעוליות ואחרות
45	1	3	41	47	-	4	43	סך ההכנסות
7	-	(1)	8	9	-	2	7	הפרשה לחובות מסופקים
10	1	3	6	8	-	1	7	רווח נקי

* סווג מחדש

(3) מגזר ה"בנקאות המסחרית" (המשך)

תמצית התוצאות הכספיות (המשך)

ההכנסות במגזר "בנקאות מסחרית" הסתכמו בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2008 בסך של 137 מיליון ש"ח, לעומת 118 מיליון ש"ח אשתקד - עליה בשיעור של 16.1%. העליה בהכנסות נובעת מגידול בשיעור של 20.2% ברווח מפעילות מימון - הן עקב עליה בהיקף האשראי ושיפור במרווחי הריבית מפעילות באשראי, והן עקב ירידה בהפרשות לריבית בשל חובות בעייתיים.

בסיכום תשעת החודשים הראשונים של שנת 2008, נרשם במגזר זה רווח בסך 33 מיליון ש"ח, לעומת 25 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. הגידול ברווח הנקי נובע, בעיקר, מהשיפור בהכנסות, כאמור.

(4) מגזר ה"בנקאות העסקית"

מגבלות חקיקה, תקינה ופיקוח החלות על המגזר

- באשר להשלכות האפשריות של ההוראות החדשות בנושא: "מדידת הפרשות וגילוי לגבי חובות בעייתיים" - החל מיום 1 בינואר 2010 - ראה פרק 16'א' להלן.
- באשר להשלכות התפעוליות והמשפטיות של הוראת ניהול בנקאי תקין מס' 326 בנושא: "ליווי פיננסי", ראה פרק 16'ד' להלן.

תמצית התוצאות הכספיות

להלן נתונים לגבי התפתחות התוצאות העסקיות במגזר ה"בנקאות העסקית" - בחתך מוצרים עיקריים (במיליוני ש"ח):

לתשעה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר

2007				2008				
סך הכל	שוק ההון	נדל"ן ולווי בניה	בנקאות ופיננסים	סך הכל	שוק ההון	נדל"ן ולווי בניה	בנקאות ופיננסים	
192	-	24	168	201	-	24	177	רווח מפעילות מימון
(119)	-	(12)	*(107)	(125)	-	(11)	(114)	- מחיצוניים
73	-	12	61	76	-	13	63	- בין מגזרי
16	1	3	12	14	1	3	10	הכנסות תפעוליות ואחרות
89	1	15	73	90	1	16	73	סך ההכנסות
16	-	-	16	30	-	(4)	34	הפרשה לחובות מסופקים
21	-	6	15	13	-	10	3	רווח נקי

* סווג מחדש

(4) מגזר ה"בנקאות העסקית" (המשך)

תמצית התוצאות הכספיות (המשך)

לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר								
2007				2008				
סך הכל	שוק ההון	נדל"ן ולווי בניה	בנקאות ופיננסים	סך הכל	שוק ההון	נדל"ן ולווי בניה	בנקאות ופיננסים	
רווח מפעילות מימון								
72	-	5	*67	69	-	7	62	- מחיצוניים
(48)	-	(2)	*(46)	(41)	-	(2)	(39)	- בין מגזרי
24	-	3	21	28	-	5	23	
הכנסות תפעוליות ואחרות								
6	-	-	6	6	1	1	4	
30	-	3	27	34	1	6	27	סך ההכנסות
הפרשה לחובות מסופקים								
4	-	-	4	10	-	3	7	
7	-	1	6	7	-	1	6	רווח נקי

* סווג מחדש

ההכנסות במגזר "בנקאות עסקית" הסתכמו בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2008 בסך של 90 מיליון ש"ח, לעומת 89 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד - עליה בשיעור של 1.1%. העליה בהכנסות נובעת, בעיקר, מגידול בשיעור של 4.1% ברווח מפעולות מימון - בעיקר עקב שיפור במרווחי הריבית.

בסיכום תשעת החודשים הראשונים של שנת 2008, נרשם במגזר זה רווח בסך של 13 מיליון ש"ח, לעומת 21 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. הירידה ברווח הנקי למרות הגידול בהכנסות, כאמור לעיל - נובעת מעליה בסך של 14 מיליון ש"ח בהפרשות לחובות מסופקים, (ראה פרק 3 לעיל).

(5) מגזר ה"בנקאות הפרטית"

מגבלות חקיקה, תקינה ופיקוח החלות על המגזר

- באשר להשלכות ה"רפורמה בשוק ההון" - ראה פרק 11 להלן.
- באשר להשלכות החקיקה בנושא העמלות הבנקאיות, ראה פרק 14 א' להלן.

(5) מגזר ה"בנקאות הפרטית" (המשך)

תמצית התוצאות הכספיות

להלן נתונים לגבי התפתחות התוצאות העסקיות במגזר ה"בנקאות הפרטית" - בחרך מוצרים עיקריים (במיליוני ש"ח):

לתשעה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר						
2007			2008			
סך הכל	שוק ההון	בנקאות ופיננסים	סך הכל	שוק ההון	בנקאות ופיננסים	
(203)	-	(203)	(212)	-	(212)	רווח מפעילות מימון
240	-	*240	247	-	247	- מחיצוניים
37	-	37	35	-	35	- בין מגזרי
30	18	12	27	13	14	הכנסות תפעוליות ואחרות
67	18	49	62	13	49	סך ההכנסות
-	-	-	-	-	-	הפרשה לחובות מסופקים
17	3	14	13	1	12	רווח נקי

לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר						
2007			2008			
סך הכל	שוק ההון	בנקאות ופיננסים	סך הכל	שוק ההון	בנקאות ופיננסים	
(85)	(1)	(84)	(87)	(1)	(86)	רווח מפעילות מימון
98	-	*98	98	-	98	- מחיצוניים
13	(1)	14	11	(1)	12	- בין מגזרי
10	6	4	9	4	5	הכנסות תפעוליות ואחרות
23	5	18	20	3	17	סך ההכנסות
-	-	-	-	-	-	הפרשה לחובות מסופקים
6	-	6	3	-	3	רווח נקי

* סווג מחדש

ההכנסות במגזר "בנקאות פרטית" הסתכמו בתשעת החדשים הראשונים של שנת 2008 בסך של 62 מיליון ש"ח, לעומת 67 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד - ירידה בשיעור של 7.5%. הירידה בהכנסות נובעת, בעיקר, מקיטון בשיעור של 10.0% בהכנסות התפעוליות והאחרות, עקב ירידה בהכנסות מדמי ניהול קופות גמל (ראה פרק 11 להלן) ומירידה בשיעור של 5.4% ברווח מפעילות מימון - עקב העליה שנרשמה בעלות הגיוס.

בסיכום תשעת החדשים הראשונים של שנת 2008, נרשם במגזר זה רווח בסך של 13 מיליון ש"ח, לעומת 17 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. הירידה ברווח הנקי נובעת, בעיקר, מהירידה בהכנסות, כאמור.

6) מגזר "ניהול פיננסי"

הרווח הנקי במגזר הסתכם בתשעת החדשים הראשונים של שנת 2008 בסך של 29 מיליון ש"ח, המהווה ירידה בשיעור של 12.1% לעומת התקופה המקבילה אשתקד. התוצאות הכספיות במגזר זה הושפעת, בין היתר, מגידול בשיעור של 56.8% ברווח מפעילות מימון, המוסבר בעיקר על ידי שלושה גורמים, בעלי השפעה מנוגדת:

- גידול בסך של 24 מיליון ש"ח בתרומת ה"הון הפעיל".
- ירידה בסך של 11 מיליון ש"ח בהפסדים בגין עסקאות במכשירים פיננסיים נגזרים (הנובעים מאי הקבלה בין השיטה לחישוב שוויים של נכסי הבסיס בגין עסקאות אלו, לבין השיטה למדידת שוויים של המכשירים הנגזרים).
- הפרשה לירידת ערך בסך 7 מיליון ש"ח, בגין ירידת ערכן של השקעות באגרות חוב הכלולות ב"תיק הזמין למכירה".
- עליה זו קוזזה על ידי ירידה בהכנסות מדיבידנד בסך 10 מיליון ש"ח - לעומת התקופה המקבילה אשתקד. בנוסף, נרשמה בתקופת הדוח עליה בשיעור המס האפקטיבי במגזר זה מ-20.9% בתקופה המקבילה אשתקד ל-36.9% בתקופת הדוח, בעיקר - עקב קיטון בחסכון במס בגין מרכיב ה"ניכוי בשל אינפלציה", בסך של כ-9 מיליון ש"ח - שנרשם אשתקד ויוחס למגזר זה.

ג. פעילות במוצרים

המידע הכלול בפרק זה מפרט את תוצאות הפעילות של הבנק בחתך מוצרים מסוימים ומהווה מידע משלים - לתוצאות הפעילות בחתך מגזרי פעילות. המידע המפורט להלן מתייחס לפעילות ב"שוק ההון" וב"משכנתאות".

(1) "שוק ההון"

- באשר לתאור פעילות הבנק ב"שוק ההון" - ראה פרק 10 להלן.
- באשר להשלכות "הרפורמה בשוק ההון" על התוצאות הכספיות של הבנק - ראה פרק 11 להלן.

תמצית התוצאות הכספיות

להלן נתונים לגבי התפתחות התוצאות העסקיות ב"שוק ההון" - בחתך מגזרי פעילות (במיליוני ש"ח):

לתשעה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר 2008						
משקי בית	עסקים קטנים	בנקאות מסחרית	בנקאות עסקית	בנקאות פרטית	סך הכל	
1	1	-	-	-	2	רווח מפעילות מימון
-	-	-	-	-	-	- מחיצוניים
1	1	-	-	-	2	- בין מגזרי
6	2	1	1	13	23	הכנסות תפעוליות ואחרות
7	3	1	1	13	25	סך ההכנסות
(3)	(1)	-	-	1	(3)	רווח נקי (הפסד)

ג. פעילות במוצרים (המשך)

(1) "שוק ההון" (המשך)

לתשעה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר 2007

משקי בית	עסקים קטנים	בנקאות מסחרית	בנקאות עסקית	בנקאות פרטית	סך הכל	
(3)	1	-	-	-	(2)	רווח מפעילות מימון
4	-	-	-	-	4	- מחיצוניים
1	1	-	-	-	2	- בין מגזרי
16	7	4	1	18	46	הכנסות תפעוליות ואחרות
17	8	4	1	18	48	סך ההכנסות
2	1	2	-	3	8	רווח נקי

לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר 2008

משקי בית	עסקים קטנים	בנקאות מסחרית	בנקאות עסקית	בנקאות פרטית	סך הכל	
-	1	-	-	(1)	-	רווח מפעילות מימון
-	-	-	-	-	-	- מחיצוניים
-	1	-	-	(1)	-	- בין מגזרי
2	1	-	1	4	8	הכנסות תפעוליות ואחרות
2	2	-	1	3	8	סך ההכנסות
(2)	-	-	-	-	(2)	הפסד

לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר 2007

משקי בית	עסקים קטנים	בנקאות מסחרית	בנקאות עסקית	בנקאות פרטית	סך הכל	
(1)	1	-	-	(1)	(1)	רווח מפעילות מימון
1	-	-	-	-	1	- מחיצוניים
-	1	-	-	(1)	-	- בין מגזרי
6	2	1	-	6	15	הכנסות תפעוליות ואחרות
6	3	1	-	5	15	סך ההכנסות
-	-	1	-	-	1	רווח נקי

ג. פעילות במוצרים (המשך)

(2) משכנתאות

פעילות הבנק כוללת מתן "הלוואות לדיור" (ללקוחות הפרטיים) ו"משכנתאות מסחריות" (ללקוחות העסקיים הקטנים וללקוחות המסחריים). השירות והתמיכה המקצועית בתחומים אלו מבוצעת על ידי מערך המשכנתאות - בכפיפות לחטיבה "לבנקאות קמעונאית".

תמצית התוצאות הכספיות

להלן נתונים לגבי התפתחות התוצאות העסקיות בתחום "המשכנתאות" - בחתך מגזרי פעילות (במיליוני ש"ח):

לתשעה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר								
2007				2008				
משקי בית	עסקים קטנים	בנקאות מסחרית	סך הכל	משקי בית	עסקים קטנים	בנקאות מסחרית	סך הכל	
79	13	35	127	79	13	35	127	רווח מפעילות מימון
(73)	(10)	(26)	(109)	(73)	(10)	(26)	(109)	- מחיצוניים
6	3	9	18	6	3	9	18	- בין מגזרי
1	-	1	2	1	-	1	2	הכנסות תפעוליות ואחרות
7	3	10	20	7	3	10	20	סך ההכנסות
(1)	-	-	(1)	(1)	-	-	(1)	הפרשה לחובות מסופקים
1	1	6	8	1	1	6	8	רווח נקי

לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר								
2007				2008				
משקי בית	עסקים קטנים	בנקאות מסחרית	סך הכל	משקי בית	עסקים קטנים	בנקאות מסחרית	סך הכל	
31	6	12	49	31	6	12	49	רווח מפעילות מימון
(29)	(5)	(9)	(43)	(29)	(5)	(9)	(43)	- מחיצוניים
2	1	3	6	2	1	3	6	- בין מגזרי
-	-	1	1	-	-	1	1	הכנסות תפעוליות ואחרות
2	1	4	7	2	1	4	7	סך ההכנסות
-	(1)	-	1	-	(1)	-	1	הפרשה לחובות מסופקים
-	1	1	2	-	1	1	2	רווח נקי

5. מצב הנזילות ומדיניות גיוס המקורות

כללי

הרכב תיק הנכסים שבידי הציבור הושפע מהירידות החדות שנרשמו בשוק המניות, מחד - ומהמשך המגמה החיובית בפעילות במשק בתשעת החדשים הראשונים של שנת 2008, שנתמכה במדיניות המוניטרית שנוהלה על ידי בנק ישראל, מאידך.

להלן נתונים לגבי האינדיקטורים הכלכליים שאיפנו את תשעת החדשים הראשונים של שנת 2008:

- עליה ברמת האינפלציה, שהסתכמה בתשעת החדשים הראשונים של שנת 2008 בשיעור של 4.4% (מעבר לתחום יעד האינפלציה השנתי בשיעור של 3% - 1% שנקבע על ידי הממשלה).
- התחזקות בשער החליפין של השקל מול מרבית המטבעות הזרים, שהתבטאה בעליה בשיעור של עד 19% בשער השקל לעומת המטבעות העיקריים. במטרה לבלום את התחזקות השקל ביחס למטבעות הזרים, מחד - ולהגדיל את יתרות מטבע החוץ של המדינה, מאידך - הודיע בנק ישראל בחודש מרס 2008 על תכנית מוניטרית חדשה, במסגרתה החל בנק ישראל לרכוש מטבע חוץ בהיקף של 25 מיליון דולר - מדי יום. בתחילת חודש יולי הגדיל בנק ישראל את היקף רכישות המט"ח - לסך של 100 מיליון דולר ליום.
- יציבות בשיעור הריבית במכרז המוניטרי של בנק ישראל, הנובעת מצעדים מנוגדים שהופעלו על ידי בנק ישראל במהלך השנה, כנגזרת מההתפתחויות במשק: לאור עליית המדרגה בשיעור האינפלציה ברבע השני של השנה, נקט בנק ישראל במדיניות מוניטרית מצמצמת - שהתבטאה בהעלאת הריבית בשיעור של 0.5 נקודות אחוז. במהלך הרבעון השלישי המשיך בנק ישראל במדיניות זו והעלה את הריבית בשיעור 0.5 נקודות אחוז נוספות - לשיעור של 4.25% בסוף חודש ספטמבר 2008. לאור ההחרפה שהסתמנה במשבר הפיננסי העולמי בסוף הרבע השלישי - והחשש שמשבר זה יגלוש גם למשק המקומי - הפחית בנק ישראל בחודש אוקטובר 2008 את הריבית ב-0.75 נקודות אחוז - לשיעור של 3.5%. בחודש נובמבר המשיך בנק ישראל במדיניות זו והפחית את הריבית ב-0.5 נקודות אחוז נוספות - לשיעור של 3.0%.
- גידול בהיקף ההנפקות של אגרות חוב על ידי ממשלת ישראל, שהסתכמו בתשעת החדשים הראשונים של שנת 2008 בכ-24 מיליארד ש"ח, לעומת גיוס הון שלילי בתקופה המקבילה אשתקד.
- ירידה בציפיות האינפלציה של הציבור - שהסתכמו בתום תשעת החדשים הראשונים של שנת 2008 בשיעור של 1.0%, לעומת כ-2.6% בתחילת השנה.

הבנק

מדיניות גיוס המקורות בבנק מכוונת ליצירת תשתית למקורות מימון יציבים ורווחיים לאורך זמן. מקור המימון העיקרי לפעילות הבנק הינו ציבור הלקוחות בסניפי הבנק השונים הפרוסים בכל רחבי הארץ וכוללים לקוחות מסחריים ועסקיים, מלכ"רים, לקוחות קמעונאיים ומשקי בית.

פקדונות - הבנק פועל להרחבת בסיס הלקוחות הבינוניים והקטנים - במטרה ליצירת תשתית למקורות מימון יציבים, בין היתר באמצעות העמקת הפעילות עם חוסכים בהפקדות חודשיות, פעילות התורמת לקשר ארוך טווח עם הלקוח ולתזרים שוטף של הפקדות בתכניות חסכון.

היקף פקדונות הציבור ליום 30.9.2008 הסתכם ב-16,847 מיליון ש"ח, עליה בשיעור של כ-7.1% מתחילת השנה. מניתוח השינויים בפקדונות הציבור בחתך מגזרי הצמדה עולה, כי הגידול נובע, בעיקר, מעליה בשיעור של 12.9% בפקדונות לזמן קצוב במגזר הלא צמוד, שקוזז בירידה בשיעור של 17.0% ביתרות הפקדונות לפי דרישה - במגזר זה.

כתבי התחייבות נדחים - במסגרת המדיניות לגוון תמהיל המקורות ולשיפור יחס הלימות ההון שלו, מגייס הבנק מעת לעת גם כתבי התחייבות נדחים. היקף כתבי התחייבות הנדחים ליום 30.9.2008 מסתכם ב-697 מיליון ש"ח (31.12.2007 - 729 מיליון ש"ח). בתקופת הדוח לא גייס הבנק כתבי התחייבות נדחים - על רקע הקיפאון שהשתרר בשוק ההון עקב המשבר הפיננסי העולמי (שאינו מאפשר הנפקת ניירות ערך בתשואות סבירות), ומכיוון שלאור יחס הלימות ההון הגבוה של הבנק - לא נזדקק הבנק לגיוס כתבי התחייבות נדחים בתנאים ששררו בשוק ההון בתקופת הדוח. ביום 26 ביוני 2008 הודיעה "מעלות" - החברה הישראלית לדרוג ניירות ערך בע"מ, על שינוי במדיניות הדרוג שלה, לפיו - יופחת הדרוג של כל כתבי התחייבות שהונפקו על ידי כלל הבנקים בדרגה אחת מתחת לדרוג שניתן לבנק שהנפיק אותם. לפיכך, הופחת גם דרוג כתבי התחייבות שהונפקו על ידי הבנק לדרגת "A+". דרוג יתר ההתחייבויות של הבנק נותר בדרגת "AA-".

היבט נוסף במדיניות גיוס המקורות - הינו ניהול סיכון הנזילות בבנק. שיעור הנכסים הנזילים בבנק (מזומנים, פקדונות בבנקים לתקופה של עד שלושה חודשים וניירות ערך סחירים) מכלל הנכסים בבנק, ליום 30.9.2008 - הסתכם בכ-21.4%, לעומת כ-22.1% ביום 31.12.2007. הירידה בשיעור הנכסים הנזילים נובעת מהסתת שימושים, בתקופת הדוח, מ"השקעות בניירות ערך" - לשימושי אשראי. הבנק מודד באופן שוטף פרמטרים שונים המשמשים להערכת מדדי הנזילות השונים - בין היתר, באמצעות מודלים שפותחו בבנק.

6. מדיניות חשבונאית בנושאים קריטיים

הדוחות הכספיים של הבנק לתקופת הדוח ערוכים על פי עקרונות וכללי חשבונאות שעיקרם פורט בבאור 1 לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2007 ובבאור 1 בדוחות הכספיים לתקופת הדוח - תוך התאמות לכללי דוח מקובלים לצורך עריכת דוחות כספיים לתקופות ביניים. יישומם של כללי חשבונאות אלו על ידי הנהלת הבנק בעת עריכת הדוחות הכספיים, דורש לעיתים שימוש בהנחות, הערכות ואומדנים שונים, שחלקם כרוך במידה רבה של אי ודאות או רגישות למשתנים שונים. אומדנים והערכות מסוג זה שהשתנותם עשויה להשפיע באופן מהותי על התוצאות הכספיות המוצגות בדוחות הכספיים, נחשבים לאומדנים והערכות בנושאים "קריטיים".

סקירה תמציתית של ההערכות והאומדנים בנושאים חשבונאיים קריטיים, נכללה בדין וחשבון של הבנק לשנת 2007. מעבר לנושאים שפורטו בדוחות הכספיים לשנת 2007, כאמור - נכלל בדוחות אלו אמדן משמעותי בנושא נוסף, כדלקמן:

ירידת ערך של ניירות ערך זמינים למכירה

על פי הוראות בנק ישראל וכללי חשבונאות מקובלים החלים על תאגידים בנקאיים, מוצגים ניירות ערך זמינים למכירה על פי שוויים ההוגן. הפסדים שטרם מומשו מהתאמת ניירות ערך לשוויים ההוגן כאמור, מוצגים כדלקמן:

- הפסדים בעלי אופי "זמני" - נזקפים לסעיף נפרד במסגרת ההון העצמי.

- הפסדים בעלי אופי "שאינו זמני" - נזקפים לדוח הרווח והפסד של הבנק.

לצורך קבלת החלטה בדבר אופי הפסדים וסוגם כאמור - מתבססת הנהלת הבנק על חוות דעת כלכליות ועל מאפיינים שונים של נייר הערך שבגינו נצברו הפסדים ושל החברה שהנפיקה אותו כגון: דרוג נייר הערך, שיעור הפסד ביחס לעלות נייר הערך ומשך הזמן שבו היה השווי ההוגן של נייר הערך נמוך מעלותו, התנדודות בשווי ההוגן של נייר הערך, מצבה הכלכלי של החברה שהנפיקה את נייר הערך וכוונת הבנק להחזיק בנייר הערך עד להשבת עלותו.

תהליך קבלת ההחלטה לגבי אופיים של ההפסדים וסוגם, כאמור לעיל, מבוסס במידה רבה על הערכות וחוות הדעת הכלכליות הנגזרות מהמאפיינים שתוארו לעיל וממידע גלוי אחר (המתקבל, בדרך כלל, ממנפיק נייר הערך). ההערכות והפרמטרים הנ"ל, נתונים במידה רבה לשיקול דעת סובייקטיבי. לפיכך - לשינויים בהערכות ובפרמטרים אלו - עשויה להיות השפעה משמעותית על התוצאות הכספיות של הבנק.

בתקופת הדוח סווג הבנק הפסדים שטרם מומשו, בסך 7 מיליון ש"ח - כ"הפסדים בעלי אופי שונה מזמני" - וזקף אותם לדוח הרווח והפסד.

7. מדיניות ניהול הסיכונים

א. כללי

פעילות הבנק כרוכה בנטילת סיכונים הכוללים בעיקר: סיכוני אשראי, סיכוני שוק וסיכוני נזילות - אליהם נלווים סיכונים משפטיים ותפעוליים. תהליך ניהול הסיכונים כולל: הגדרת הסיכונים, מדידתם וקביעת מגבלות לחשיפה לסוגי הסיכונים השונים.

מדיניות ניהול הסיכונים מכוונת להגדלת תוחלת הרווח, כחלק מהאמצעים להשגת היעדים העסקיים שקבע הבנק לעצמו - תוך שמירה על רמת סיכון מאושרת ומבוקרת.

ב. אמצעי פיקוח ומימוש המדיניות

(1) ועדת מנהלי סיכונים

בבנק מונתה ועדת מנהלי סיכונים, בראשות המנהל הכללי של הבנק. כמו כן, מונו בבנק: מנהלי סיכוני אשראי, מנהל סיכונים תפעוליים ומנהל סיכונים משפטיים, האחראים לניהול הסיכונים הנמצאים בתחום אחריותם.

הוועדה עוסקת בגיבוש מדיניות ניהול הסיכונים של הבנק בתחומים שונים, זיהוי תחומי סיכון חדשים ומוקדי סיכון וייזום שינויים מתחייבים במדיניות ניהול הסיכונים. הוועדה משמשת גם כוועדת ההיגוי העליונה לנושא היערכות הבנק ליישום כללי "באזל 2".

על ניהול הסיכונים הכולל בבנק ובקבוצה אחראי אגף הפיננסים בחטיבה לאסטרטגיה ופיננסים, הכפוף למנהל הסיכונים הראשי של הבנק.

(2) הדירקטוריון

הנושאים הכרוכים בניהול סיכוני השוק, לרבות: המדיניות בתחום סיכוני שוק, החשיפות לסיכוני שוק, המסגרות שנקבעו להן ביחס למצב בפועל, הסמכויות שנקבעו לניהולן ואופי המעקב והבקרה עליהן - מובאים לדיון ולאישור הדירקטוריון מדי רבעון, במסגרת מסמך חשיפות כולל. כמו כן, מונתה על ידי הדירקטוריון, ועדה בנושא "ניהול הסיכונים". הוועדה מפקחת מקרוב על פעילות "ועדות הנוסטרו" העוסקות בניהול סיכוני השוק וסיכוני הנזילות בבנק, דנה בסיכונים השונים להם חשוף הבנק והמגבלות הרצויות לחשיפות לסיכוני שוק - ובוחנת נושאים שונים המתעוררים מעת לעת, כגון: קביעת מגבלות חדשות, מעקב ופיקוח על יישום הוראות נהול בנקאי חדשות של בנק ישראל, וכו'. בנוסף, הוועדה סוקרת את מסמך החשיפות - קודם להצגתו בפני הדירקטוריון ומקיימת דיון במכלול הסיכונים המוצגים במסמך (לרבות: סיכוני שוק, סיכוני אשראי, סיכוני נזילות, סיכונים משפטיים וסיכונים תפעוליים).

(3) סיכוני השוק והנזילות - מבנה ארגוני

בבנק קיים מדרג סמכות ואחריות בנושא ניהול הסיכונים. הפורום העליון בבנק לניהול סיכוני השוק והנזילות הוא "ועדת הנוסטרו המורחבת", הפועלת בראשות מנכ"ל הבנק ומתכנסת אחת לחודש. מדיניות ניהול סיכוני השוק והנזילות נדונה, מדווחת ומבוקרת במסגרת פעילות הוועדה, בכפוף למגבלות ולקווים המנחים שקבע הדירקטוריון. האחריות לניהול הסיכונים השוטף מוטלת על "ועדת הנוסטרו המצומצמת", הפועלת בראשות מנהל החטיבה לאסטרטגיה ופיננסים ומתכנסת בתדירות שבועית. היקף החשיפות של הבנק לסיכוני השוק השונים נבחן ונדון בישיבות "ועדת הנוסטרו המצומצמת" המוסמכת להחליט על שינויים בהיקף החשיפות של הבנק, בכפוף להנחיות ולמגבלות שנקבעו ב"ועדת הנוסטרו המורחבת".

(4) אגף הפיננסים

במסגרת היערכות הבנק לטיפול במכלול הסיכונים בבנק בכלל, וליישום הנחיות באזל 2, בפרט - ולאור החשיבות הגבוהה שהבנק מייחס לנושא ניהול הסיכונים וקיום ההנחיות בנושא הממשל התאגידי, הוקם בבנק אגף פיננסים במסגרת החטיבה לאסטרטגיה ופיננסים.

האגף פועל להטמעת תרבות ניהול סיכונים, גיבוש מדיניות ומתודולוגיה בכל הנוגע לחשיפות לסיכונים, ויישום תהליכי ניהול סיכונים מתקדמים בבנק. האגף עוסק בניהול סיכוני השוק, ומרכז את הערכות הבנק בכל הנוגע ליישום הנחיות "באזל 2" ודרישות הפיקוח על הבנקים בנושא.

(5) מנגנוני בקרה

במטרה לגדר את חשיפת הבנק לסיכוני שוק וסיכוני נזילות קבע דירקטוריון הבנק מגבלות לחשיפות הבנק לסיכונים אלה.

הבנק מפעיל מנגנוני בקרה למניעת סטיות ממגבלות אלו. נהלי הבנק מחייבים את נוטלי הסיכון ואת גורמי הבקרה לדווח על אירועים חריגים, לרבות חריגה ממגבלות, כדלקמן:

- אגף הפיננסים בחטיבה לאסטרטגיה ופיננסים מדווח למנהל הסיכונים ולפורומים השונים לניהול סיכוני השוק והנזילות, בתדירות שבועית, על היקף חשיפת הבנק לסיכוני השוק, ביחס למגבלות שנקבעו.
- יחידת ה-MIDDLE OFFICE בחטיבה לאסטרטגיה ופיננסים מבצעת בקרה כלכלית על פעילות חדר עסקאות חוץ, ובקרת החשיפות שנוצרו בחדר העסקאות ביחס למגבלות שנקבעו.

חריגות מהמגבלות מדווחות מיידית למנכ"ל. מנהל הסיכונים הראשי קובע את אופן הטיפול בחריגות ודרכי הפעולה הנדרשות בגין התפתחויות חריגות בשווקים השונים. דווחים על חריגות, במידה והיו כאלה - מובאות גם לידיעת הדירקטוריון.

בנוסף, מתקיים מעקב בלתי תלוי על ידי בקר הסיכונים והמבקר הפנימי לגבי תהליך ניהול הסיכונים, חריגה מהמגבלות שנקבעו וחשיפת הבנק לסיכוני שוק בתרחישים שונים - במטרה לאתר ולהתריע על כשלים בניהול, סטיות מהמגבלות שנקבעו, ולהעמיד לרשות מנהלי הסיכונים בבנק כלים נוספים להעריך את מידת התאמת המגבלות שנקבעו לחשיפות לסיכוני שוק, בפועל.

ג. סיכוני אשראי

סיכון האשראי מוגדר כסיכון להפסד כתוצאה מהאפשרות שהצד הנגדי לעסקה לא יעמוד בהתחייבויותיו (באופן חלקי או מלא).

ככלל, הבנק רואה את עצמו כ"בנק אוניברסלי" המשרת את כל מגזרי הפעילות בתחום מתן האשראי - לרבות: עסקי, מסחרי וקמעונאי. עם זאת, לאור הנסיון וההתמחות שצבר הבנק במהלך השנים, הושם דגש בשנים האחרונות על התמקדות הבנק בפלחי אוכלוסיה השייכים למגזר הקמעונאי (משקי בית, שכירים, עסקים קטנים).

מדיניות הטיפול בסיכוני האשראי בבנק מתבטאת בפיזור תיק האשראי - על מנת להקטין את הסיכון הגלום בו, ולצורך ניהול סיכונים מבוקר. פיזור תיק האשראי נבחן במספר היבטים, כגון: מספר הלווים, פיזור בין ענפי המשק השונים ופיזור גיאוגרפי.

הקצאת האשראי בין ענפי המשק השונים, נבחנת (מעבר להיבט ריכוזיות האשראי) על סמך ההתפתחויות הכלכליות הצפויות במצב המשק, בכלל - ובאזורים ספציפיים, בפרט. מערך ניהול האשראי בבנק כולל פונקציות ניהול מדורגות - כמפורט להלן, וכן מערכי בקרה, פיקוח וביקורת על תהליכי מתן האשראי, התפעול והמעקב אחרי ההתפתחויות באשראי.

להלן פירוט יחידות ניהול האשראי בבנק, בחתך מבנה ארגוני:

- דירקטוריון הבנק.
- ועדת אשראים של הדירקטוריון.
- ועדת אשראי (הנהלה), בראשות מנכ"ל הבנק.
- ועדות אשראי חטיבתיות - בראשות מנהלי החטיבות: החטיבה העסקית והחטיבה לבנקאות קמעונאית.
- ועדות אשראי אזוריות ומנהלי האזורים בבנק.
- מנהלי הסניפים בבנק.

מערכות הפיקוח והבקרה לגבי תהליכי מתן אשראי, התפעול והמעקב לגבי ההתפתחויות בו, כוללות:

- כלכלנים במנהלות האזור.
 - בקרי אשראי הפועלים ביחידה לבקרת אשראי.
- תהליכי ניהול סיכון האשראי בבנק מבוססים על נהלי אשראי מפורטים המגדירים את תהליך מתן האשראי, תדירות חידוש מסגרות האשראי, מדיניות הבטחונות, תהליכי התפעול והבקרה על האשראי שניתן - לרבות טיפול שוטף בחריגות אשראי, וסוג חובות בעייתיים.

הבנק נעזר לצורך ניהול סיכון האשראי בכלים ממוחשבים הכוללים:

- מערכת לדרוג לווים, המבוססת על מודלים לדרוג לווים שפותחו בבנק - באמצעותה מדורגים לקוחות הבנק בעלי אשראי העולה על 400 אלפי ש"ח. הערכת רמת הסיכון של הלווה, במודלים האמורים, מבוססת על כושר החזר של הלווה ועל מבנה ורמת כיסוי הבטחונות לאשראי. המודלים מושתתים הן על פרמטרים כלכליים וניהוליים והן על הערכות ספציפיות לגבי כל לווה ולווה, בהתבסס על הנסיון שנצבר לגביהם בתקופת פעילותם בבנק.
- מערכת לפילוח האשראי בבנק בחתך ענפי משק ובחתך מדרגות לווים.

- מערכת לקבלת התראות על קשיים פוטנציאליים במצבם העסקי של לקוחות הבנק.
- מערכת לדווח על חשיפות אשראי "גדולות" וחשיפות אשראי "גדולות מאד".
- מערכת לדווח על סיכון אשראי במטבע חוץ.
- מערכת לדווח על אשראי שניתן לענף הבניה.
- מערכת למעקב אחרי חריגות אשראי בחשבונות עובר ושב.
- מערכת לניהול ודווח על חובות בעייתיים והפרשות להפסדי אשראי בגינם.

במטרה לשפר את הניהול והפיקוח על האשראי בכלל והחובות הבעייתיים בפרט, הוקמה בבנק ביום 1 בינואר 2007 "מחלקה לאשראים מיוחדים" הכפופה לחטיבה העסקית בבנק. המחלקה לאשראים מיוחדים מטפלת בניהול ובגביית אשראים שסווגו כ"בעייתיים", שהיקפם עולה, בדרך כלל - על 15 מיליון ש"ח. בהמשך לכך, החליטה הנהלת הבנק ביום 8 ביולי 2008, על הקמת יחידה מרכזית לטיפול בחובות בעייתיים, שתעסוק ב: סווג, הסדרה, גביית חובות, ומדידת הפרשות להפסדי אשראי של לקוחות בעייתיים - שהיקף האשראי שניתן לכל אחד מהם אינו עולה על 4 מיליון ש"ח (לקוחות בהיקף אשראי גבוה יותר - יועברו לטיפול ה"מחלקה לאשראים מיוחדים"). היחידה החדשה החלה לפעול בתאריך 20.11.2008 והינה כפופה לחטיבה לבנקאות קמעונית.

במהלך תשעת החדשים הראשונים של שנת 2008, המשיך הבנק להגביר את הפיקוח והבקרה על לקוחות הבנק בעיקר בענפי הבניה - בכלל, וקבלני הביצוע - בפרט. כמו כן, במידת הצורך, פועל הבנק במגמה להקטין את חשיפת האשראי ללקוחות ספציפיים המשתייכים לענפים הנ"ל, בדרך של הקטנת מסגרות ויתרות אשראי ללווים אלו ו/או באמצעות קבלת בטחונות נוספים.

להלן התפתחות החובות הבעייתיים בהתאם לסווגים שנקבעו בהוראות בנק ישראל:

31 בדצמבר 2007	30 בספטמבר 2007	30 בספטמבר 2008	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
			חובות בעייתיים¹:
452	451	352	שאינם נושאים הכנסה
47	61	66	שאורגנו מחדש ²
-	-	12	מיועדים לארגון מחדש ³
18	19	16	בפיגור זמני
492	585	485	בהשגחה מיוחדת ⁴
1,009	1,116	931	סה"כ אשראי מאזני ללווים בעייתיים ¹
521	548	338	סיכון אשראי חוץ מאזני בגין לווים בעייתיים ^{5,1}
-	-	20	אג"ח של לווים בעייתיים
1,530	1,664	1,289	סיכון אשראי כולל בגין לווים בעייתיים ¹

1 לא כולל חובות בעייתיים המכוסים על ידי בטחונות המותרים לניכוי לצורך מגבלות על חבות של לווה ושל קבוצת לווים (הוראת ניהול בנקאי תקין מס' 313).

2 אשראי שאורגן מחדש במהלך השנה השוטפת וכן אשראי שאורגן מחדש בשנים קודמות עם ויתור על הכנסות.

3 אשראי ללווים אשר לגביהם קיימת החלטה של הנהלת הבנק על ארגון מחדש, אך הארגון מחדש טרם בוצע בפועל.

4 האשראי בהשגחה מיוחדת ליום 30.9.2008 כולל חובות (למעט אשראי לדיור שבנינו קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור) בגינם קיימת הפרשה ספציפית בסך 32 מיליון ש"ח ואשראי לדיור שבנינו קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור בסך 4 מיליון ש"ח (30.9.2007: 148 מיליון ש"ח ו-4 מיליון ש"ח בהתאמה; 31.12.2007: 122 מיליון ש"ח ו-4 מיליון ש"ח בהתאמה).

5 כפי שחושב לצורך מגבלות על חבות של לווה ושל קבוצת לווים, למעט בגין ערכויות שנתן לווה להבטחת חבות של צד שלישי.

המשבר הפיננסי והריאלי בעולם - והשלכותיו על המשק והבנקאות בישראל

(א) המשבר בעולם

במחצית השניה של שנת 2007 החל להתפתח בארה"ב משבר פיננסי בתחום המשכנתאות (הידוע גם כ"משבר ה-Sub Prime"), שנבע מהגורמים הבאים:

- מדיניות אשראי מקילה שנהגה בבנקים למשכנתאות ואיפשרה מתן משכנתאות גם ללווים בעלי כושר החזר נחות (לווי "Sub-Prime").
- עליה בשיעור הריבית בארה"ב, שהקשתה על הלווים לעמוד בפרעון חובות המשכנתא שלהם.
- התפוצצות "בועת הנדל"ן", שהתבטאה בירידות חדות במחירי הבתים בארה"ב - לאחר מספר שנים של עליות מחירים רצופות שנרשמו בנתון זה.

בעקבות המשבר דווחו מספר רב של בנקים למשכנתאות בארה"ב על הפסדים כבדים - עד כדי חדלות פרעון.

הסדרי המימון שהיו נהוגים בארה"ב בשוק המשכנתאות, כללו "איגוח" משכנתאות קיימות באמצעות הנפקת אגרות חוב "מבוססות משכנתאות" (MBS), שהונפקו על ידי הבנקים למשכנתאות, לבנקים ומוסדות פיננסיים אחרים - וגובו בתזרימי המזומנים הצפויים מהלווים. עם קריסת שוק המשכנתאות נרשמה ירידה חדה בשוויין של אגרות חוב אלו ומכשירי הון מורכבים אחרים (כגון: "CDO", "CLO", "SIV"), שהתבססו גם הם על תזרימי המזומנים הצפויים מלווי המשכנתאות.

הירידה בשווי אגרות החוב ומכשירי הון האחרים, כאמור - חשפה את המשקיעים (הבנקים ומוסדות המימון האחרים), להפסדים כבדים שהסתכמו עד כה בלמעלה מ-700 מיליארד דולר.

ארועים אלו גרמו להתפתחויות שליליות בתחומים ובשוקים נוספים, ובהדרגה התפתח המשבר בשוק המשכנתאות ונגזרותיו למשבר פיננסי וריאלי עולמי, כמפורט להלן:

- **משבר נזילות:** בעקבות ירידת ערכם של נכסי ההשקעה שנגזרו משוק המשכנתאות, כאמור - נרשמו הפסדים כבדים בדוחותיהם הכספיים של הבנקים המסחריים והבנקים למשכנתאות. הפגיעה בהון העצמי של הבנקים בתוספת התגברות החששות ליציבותם של הבנקים, שלווה במשיכת פקדונות מהבנקים - גרמו למשבר נזילות חריף במערכת הבנקאית (ולחוסר יכולת לתת אשראי נוסף), עד כדי חשש לחדלות פרעון שנרשם במספר גדול של בנקים מסחריים בארה"ב ובאירופה.

בעקבות קשיים אלו ננקטו צעדי חרום על ידי בנקים מרכזיים בארה"ב ובאירופה - במטרה למנוע פגיעה רחבה במערכת המוניטרית העולמית. צעדים אלו כללו הזרמה מסיבית של כספים למערכת הבנקאית, הלאמת מספר בנקים והשקת "תוכניות חילוץ" שיאפשרו לבנקים למכור לממשלות נכסים ששוויים ירד בעקבות המשבר ולא ניתן היה לממשם בשוק החופשי.

למרות צעדים אלו נרשמה קריסה של מספר בנקים בארה"ב ובאירופה ברבע השלישי של שנת 2008, ומיזוגם של בנקים אחרים לתוך בנקים גדולים יותר שהושפעו במידה פחותה מהמשבר.

- **פגיעה במערכת המוניטרית העולמית:** קריסת בנקים שנחשבו לעמודי תווך במערכת המוניטרית העולמית ערערה את מערכת היחסים הבינבנקאית ופגעה במערכת המוניטרית העולמית. החשש מקריסתם של בנקים נוספים הוביל בנקים רבים ברחבי העולם לקיים הערכות מצב מחמירות לגבי מצבם הכלכלי של הקורספונדטים איתם הם נמצאים בקשרים עסקיים. בעקבות הערכות אלו צומצמה הפעילות הבנקאית עם בנקים שדרוגם הפיננסי הורע, לרבות משיכת פקדונות בנקאיים מבנקים מסחריים בעלי דרוג אשראי בינוני ומטה - והפקדתם בבנקים מרכזיים בריבית נחותה. ערעור היחסים בין הבנקים במערכת המוניטרית, והחשש מקריסתם של בנקים נוספים - הובילה להעלאת שיעור הריבית הבינבנקאית (Libor) ובעקבותיה לעלייה בשיעורי הריבית בשווקים אחרים.

- **שוק הביטוח:** המשבר בשוק המשכנתאות ונגזרותיו חולל משבר גם בעסקי הביטוח - באותן חברות ביטוח שביטחו את המשקיעים מפני חשיפה לכשלי אשראי בגין השקעותיהם באגרות החוב המבוססות על שוק המשכנתאות. כדי למנוע את קריסתן של חברות ביטוח מסוימות נאלצה ממשלת ארה"ב להזרים כספים לחברות ביטוח אחדות ולהלאים חברות אחרות.

- **שוק ההון:** המשבר בענף המשכנתאות ובמגזר הפיננסי גרם לאי ודאות והתגברות החשש להתרחבות המשבר למגזרים נוספים - עד כדי האטה כלכלית חריפה. בעקבות חששות אלו נרשמו ירידות שערים חריפות בשווקי המניות בארה"ב, שהתרחבו לירידות שערים חדות במרבית הבורסות בעולם. לאור ירידות השערים אלו השתרר קיפאון בשוק ההון שהקטין מאוד את יכולת החברות לגייס כספים נוספים למימון פעילותן השוטפת בשוק זה.

- **האטה כלכלית:** הקריסות שנרשמו בשווקי המשכנתאות, הפיננסיים ושוק ההון, שלוו בחדלות פרעון של לווים רבים, ובפיטורי מאות אלפי עובדים במגזרים שנפגעו - גרמו לגידול בשיעורי האבטלה ולירידה בביקוש למוצרים בשוק העולמי. בעקבות ארועים אלו נרשמה האטה בצמיחה במרבית הכלכלות במשק העולמי.

הירידה בביקושים הובילה לירידה במחירי הסחורות וחמרי הגלם בשוק העולמי. בעקבות ירידות מחירים אלו נפגעו גם כלכלותיהן של מדינות שהכנסותיהן מבוססות על יצוא הסחורות.

(ב) השלכות המשבר על המשק והבנקאות בישראל

- **הפסדים בגין השקעות באגרות חוב מגובות נכסים:** בעקבות ירידות השערים באגרות החוב ובמכשירי הון אחרים שהתבססו על שוק המשכנתאות, נרשמו הפסדים גם בבנקים בישראל שהשקיעו באגרות חוב ובמכשירי הון אלה. עם זאת, היקף ההפסדים שרשמו הבנקים בישראל היה נמוך ביחס לאלו שנרשמו בבנקים ברחבי העולם - באופן שלא התעורר חשש ליציבותם של הבנקים בישראל.

- **חשיפה לבנקים בחו"ל:** בנוסף, רשמו הבנקים בישראל שקיימו קשרים עסקיים עם בנקים בחו"ל - שקרסו במהלך המשבר - הפסדים בגין הלוואות והשקעות שהיו להם בבנקים אלה.

בעקבות ארועים אלה - נערכה על ידי הבנקים בישראל בחינה מחדש של מסגרות הפעילות עם הבנקים בחו"ל. לאור בחינה מחדשת זאת - נמשכו פקדונות וצומצמה הפעילות הבנקאית של בנקים בישראל עם בנקים בחו"ל שהסתמן חשש לירידה בדרוג האשראי שלהם. מקצת הפקדונות שנמשכו, כאמור - הופקדו בבנק ישראל.

• **שוק ההון:** המשבר בשוק ההון בעולם והחשש שההאטה הכלכלית המסתמנת במשקים בארה"ב ובמערב אירופה - תתרחב גם אל המשק הישראלי - גרמו לירידות שערים חדות גם בשוק ההון הישראלי. בעקבות ירידות השערים - הן בשוק המניות והן בשוק אגרות החוב, נרשם קפאון בשוק הראשוני שמנע מהחברות להמשיך ולגייס הון למימון פעילותן השוטפת ומיחזור חובותיהן, באמצעות אפיק מימון זה.

• **האשראי הבנקאי:** הירידה בשערי המניות של חברות רבות וקריסת שעריהן של אגרות החוב שהונפקו על ידי אותן חברות שהעלו את התשואות באותן אגרות לדרגת: "אג"ח חדלות פירעון" - הגבירו את החשש במערכת הבנקאית לגבי יכולתם של לקוחות מסוימים שמימנו את פעילותם, בשנים האחרונות, באמצעות הנפקת אגרות חוב בשוק ההון, לפרוע את התחייבויותיהם בגין אגרות חוב אלו. החששות מתמקדים בלקוחות הפועלים בחו"ל (בעיקר בענף הנדל"ן) - לאור ההאטה הנרשמת בכלכלות שונות בעולם, בכלל - ובענף הנדל"ן, בפרט.

המשך ההאטה יקשה על לווים אלו לעמוד בפרעון או מיחזור חובם למחזיקי אגרות החוב - הן בשוק ההון (עקב הקפאון שנרשם בשוק זה ושיעורי הריבית הגבוהים השוררים בו), והן במערכת הבנקאית (עקב מגבלות "הלימות הון" ו"גודל לווה" - המוטלות על המערכת הבנקאית).

(ג) השלכות המשבר על הבנק

המשבר חושף את הבנק להפסדים בשלושה מגזרים:

- חשיפה להפסדי אשראי בגין לקוחות במגזר ה"בנקאות העסקית".
- חשיפה להפסדי אשראי בגין פעילות עם בנקים בחו"ל.
- חשיפה להפסדי אשראי בגין השקעות באגרות חוב לא ממשלתיות ("אג"ח קונצרניות").

(1) חשיפה להפסדי אשראי בגין לקוחות במגזר הבנקאות העסקית

כאמור, החשש להפסדי אשראי מתמקד בלווים הפועלים בחו"ל בכלל, ובענף הנדל"ן, בפרט - אשר מימנו את פעילותם באמצעות הנפקת אגרות חוב בשוק ההון.

עקב החשש שלווים אלו לא יוכלו לעמוד בפרעון או מיחזור חובם למחזיקי אגרות החוב - צנחו שעריהן של איגרות החוב שהונפקו על ידי לקוחות אלו, באופן שהביא את תשואות השוק הגלומות בהן לרמה המאפיינת אגרות חוב "חדלות פירעון" (אג"ח "זבל").

בעקבות התפתחויות אלו מקיימת הנהלת הבנק דיונים שוטפים לגבי חשיפות האשראי של הבנק בגין לקוחות בעלי רמת מינוף גבוהה שקיימת סכנה לשחיקה בכושר הפרעון שלהם - בעקבות המשבר הכלכלי.

בעקבות דיונים אלו החליטה הנהלת הבנק לבחון את פעילותם ומצבם העסקי של מספר לקוחות, שלהערכת הבנק חלה עליה ברמת הסיכון שלהם - לרבות הרחבת הפיקוח על סמכויות האשראי וצמצום דרגות החופש להגדלת חשיפות האשראי ללווים אלה.

(2) חשיפה להפסדי אשראי בגין השקעה באגרות חוב

ליום 30.9.2008 מסתכם השווי ההוגן של השקעות הבנק באגרות חוב לא ממשלתיות (אג"ח "קונצרניות") הכלולות ב"תיק הזמין למכירה" בסך של 2,222 מיליוני ש"ח, כמפורט להלן:

*31.10.2008		ליום 30.9.2008			דרוג האג"ח	ענף פעילות
הפסדים שנצברו	הפסדים שנצברו	רווחים שנצברו	שווי הוגן	עלות מותאמת		
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח		
א. אגרות חוב לא ממשלתיות						
1. אגרות חוב סחירות						
19	5	-	60	65	A טד AAA	בינוי ונדל"ן
23	11	-	230	241	BBB+ טד AAA	שירותים
8	6	-	20	26	A+ טד AA	מסחר
2	1	-	30	31	AA- טד AA	תקשורת
2	-	-	45	45	AA+	חשמל ומים
5	2	-	19	21	AA	תעשייה
<u>59</u>	<u>25</u>	<u>-</u>	<u>404</u>	<u>429</u>		
2. אגרות חוב שאינן סחירות						
2	2	1	91	92	A+ טד AAA	חשמל ומים
-	-	-	14	14	AA	נדל"ן
-	-	-	26	26	AA	שירותים פיננסיים
4	4	-	11	15	A+	תעשייה
<u>6</u>	<u>6</u>	<u>1</u>	<u>142</u>	<u>147</u>		
סך הכל אגרות חוב לא ממשלתיות						
<u>65</u>	<u>31</u>	<u>1</u>	<u>546</u>	<u>576</u>		
ב. אגרות חוב ממשלתיות						
<u>42</u>	<u>22</u>	<u>-</u>	<u>1,676</u>	<u>1,698</u>		
<u>107</u>	<u>53</u>	<u>1</u>	<u>2,222</u>	<u>2,274</u>		סך הכל אגרות חוב

להלן התפלגות ההפסדים שנצברו וטרם מומשו בגין אגרות חוב אלו בחתך של שיעור ההפסד מתוך עלות ההשקעה ופרק הזמן שבו נצברו הפסדים אלו.

תקופת צבירת ההפסדים*					שיעור ההפסד ביחס לעלות
סך הכל	מעל 12 חודשים	מ-9 ועד 12 חודשים	מ-6 ועד 9 חודשים	עד 6 חודשים	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
א. אגרות חוב לא ממשלתיות					
21	4	-	1	16	טד 20%
10	10	-	-	-	20% - 40%
<u>31</u>	<u>14</u>	<u>-</u>	<u>1</u>	<u>16</u>	
ב. אגרות חוב ממשלתיות					
22	-	-	-	22	טד 20%
<u>53</u>	<u>14</u>	<u>-</u>	<u>1</u>	<u>38</u>	סך הכל הפסדים שנצברו

* גם לאחר 31.10.2008 נמשכו ירידות השערים בשוק אגרות החוב, כפועל יוצא נרשם גידול בהפסדים הנגזרים מירידות שערים אלו.

על פי הוראות בנק ישראל וכללי חשבונאות מקובלים יש לזקוף ל"קרן הון" הפסדים שטרם מומשו, כאמור לעיל - רק אם הפסדים אלו הינם בעלי אופי "זמני". הפסדים בעלי אופי ש"אינו זמני" - ייזקפו לדוח רווח והפסד.

לצורך החלטה לגבי אופי הפסדים שנצברו בגין אגרות החוב, כאמור - מתבססת הנהלת הבנק על המבחנים הבאים:

- דרוג אגרות החוב.
- שיעור ירידת ערך אגרות החוב ביחס לעלותן (תוך בחינת ההתפתחויות לאחר תאריך המאזן).
- משך הזמן בו היה שווי אגרות החוב נמוך מעלותן.
- התשואה לפדיון של אגרת החוב ביחס לתשואות המקובלות בענף (לטווח פדיון דומה).
- התנודתיות בשווי ההוגן של אגרות החוב.
- מצבו הכלכלי של מפיק אגרת החוב ויכולתו לעמוד בהתחייבויותיו.
- כוונת הבנק להחזיק באגרות החוב הנ"ל עד למועד פדיון.

אגרות החוב הנ"ל נרכשו על ידי הבנק במטרה להחזיק בהם עד לפדיון או עד למועד בו עלית שוויין ההוגן - תאפשר לבנק לממשן ברווח. ככוונתו וביכולתו של הבנק להחזיק באגרות חוב הנ"ל עד ששוויין ההוגן ישוב ויעלה או עד למועד פדיון.

פרק הזמן שבו התהוו הפסדים, כאמור - במרבית אגרות החוב בהן נרשמה ירידת ערך - קצר יחסית (פחות מ- 6 חדשים). מעבר לכך - עיקר סכומי הפסד שטרם מומשו כאמור, נצברו במהלך הרבע השלישי של שנת 2008. לפיכך, ומאחר וההפסדים כאמור לעיל, נגרמו בין היתר, עקב עליה כללית בריבית במשק, ועקב הפדיונות הגדולים בשוק אגרות החוב ובשוק קרנות הנאמנות - שבגינם נאלצו קופות הגמל וקרנות הנאמנות למכור אגרות חוב סחירות בהיקפים גדולים בכדי להבטיח יתרות נזילות מספיקות - סבורה הנהלת הבנק כי ההפסדים הגלומים באגרות החוב הנ"ל הינם בעלי אופי "זמני".

בנוסף, בחנה הנהלת הבנק, בהתבסס על המידע הידוע לה, את מצבם העסקי והיכולת לעמוד בפרעון התחייבויותיהם של מספר מנפיקים שההפסד הגלום באגרות החוב שהונפקו על ידם עולה על 20% מעלות ההשקעה באגרות החוב.

בהתבסס על בדיקות אלו - סווגה הנהלת הבנק, בתקופת הדוח, הפסדים בסך של כ- 7 מיליון ש"ח, כ"הפסדים בעלי אופי שונה" מזמני" ורשמה בגינם הפרשה לירידת ערך בדוח הרווח והפסד.

(3) חשיפה להפסדי אשראי בגין פעילות עם בנקים בחו"ל

לאור קריסתם של מספר מוסדות פיננסיים הפועלים בחו"ל כאמור, כוחנת הנהלת הבנק באופן שוטף את חשיפת הבנק לבנקים ומוסדות פיננסיים בחו"ל, ומקיימת דיונים לגבי היקף החשיפה והתאמתה להתפתחויות שנרשמות בבנקאות העולמית במהלך המשבר הנוכחי. התאמת החשיפה נשקלת תוך בחינת הפרמטרים הבאים:

- היקף החשיפה של הבנק למוסד הפיננסי, ככלל - וביחס להונו העצמי, בפרט.
- דרוג האשראי של המוסד הפיננסי (ככלל, הבנק מבצע עסקאות הכרוכות בחשיפות אשראי רק עם מוסדות פיננסיים זרים המדורגים בדרוג "השקעה" ומעלה).
- דרוג האשראי של המדינה בה פועל המוסד הפיננסי.
- נסיון העבר שנצבר בבנק לגבי המוסד הפיננסי.

היקף חשיפת האשראי המכסימלי, לכל מוסד פיננסי זר, נקבע על ידי דירקטוריון הבנק. חריגות ממגבלה זו נבחנות על ידי הנהלת הבנק - לכל מוסד פיננסי - בתדירות יומית.

במטרה להקטין את החשיפה האפשרית להפסדי אשראי של הבנק - לבנק בודד הפועל בחו"ל, התקבלה החלטה בהנהלת הבנק, לפיה - לא תעלה חשיפת האשראי של הבנק לבנק בודד בחו"ל, על סך של 100 מיליון ש"ח.

בתאריך 2 בנובמבר 2008, פרסם בנק ישראל הוראה, לפיה - נדרשו התאגידים הבנקאיים לכלול בדוח הדירקטוריון מידע כמותי ואיכותי לגבי חשיפת האשראי של התאגידים הבנקאיים הפועלים בישראל - למוסדות פיננסיים זרים (כהגדרתם בהוראה).

לתאריך 30.9.2008 מסתכמת חשיפת האשראי של הבנק למוסדות פיננסיים זרים⁽¹⁾ בסך של 1,047 מיליון ש"ח, כמפורט להלן:

דרוג אשראי חיצוני		
סיכון אשראי מאזני ⁽²⁾ מיליוני ש"ח	סיכון אשראי חוץ מאזני ⁽³⁾ מיליוני ש"ח	סיכון אשראי כולל מיליוני ש"ח
759	12	771
252	-	252
1	-	1
6	17	23
1,018	29	1,047

- (1) לרבות: בנקים, בנקים להשקעות, ברוקרים, דילרים, חברות ביטוח, גופים מוסדיים וגופים שבשליטת הגופים הנ"ל.
 (2) פקדונות בבנקים, אשראי לציבור, השקעות באגרות חוב ונכסים אחרים בגין מכשירים נגזרים.
 (3) בעיקר ערבויות והתחייבויות למתן אשראי, לרבות ערבויות להבטחת חובות של צד ג'.

הערות:

- המדינות העיקריות בהן רשומים המוסדות הפיננסיים הזרים הינן: גרמניה, ארה"ב, בלגיה, בריטניה, קנדה, שווייץ, דנמרק והולנד. החשיפה המכסימלית של הבנק ליום 30 בספטמבר 2008 - ביחס לקבוצת מוסדות זרים הפועלים באותה מדינה - אינה עולה על 15% מ"בסיס ההון" של הבנק (כהגדרתו בהוראת נהול בנקאי תקין מס' 311).
- דרוג האשראי של המוסדות הפיננסיים הזרים המפורטים מעלה נערך על ידי חברת הדירוג הבינלאומי "Moody's". דירוגי האשראי מעודכנים על ידי חברת הדירוג - בדרך כלל - בתדירות שנתית. לפיכך, ולאור ההתפתחויות האחרונות במגזר הבנקאות ייתכנו פערים בין הדרוג האחרון שנערך על ידי חברת הדרוג - לבין הערכת הבנק.
- כל חשיפות האשראי המאזני למוסדות פיננסיים זרים, כמפורט לעיל - כלולות בדוחות הכספיים בסעיף "פקדונות בבנקים", בסעיף "השקעות בניירות ערך" ובסעיף "נכסים אחרים". לתאריך המאזן אין בבנק חשיפות אשראי למוסדות פיננסיים זרים - בגין גופים שאינם בנקים, לפיכך, לא נכללו חשיפות האשראי המפורטות מעלה - בדוח על "סיכון האשראי הכולל לציבור - לפי ענפי משק" שבסקירת הנהלה.
- חשיפת האשראי של הבנק למוסדות פיננסיים זרים בגין עסקאות עתידיות במכשירים נגזרים, כמשמעותה בסעיף 4(א) להוראת נהול בנקאי תקין מס' 313 - מסתכמת ליום 30.9.08, בסך של 177 מיליון ש"ח.

ד. סיכונים שוק

כללי

סיכון שוק הוא הסיכון לפגיעה בהון הבנק הנובע משינויים בשווקים הפיננסיים המשפיעים על ערך נכסי הבנק או התחייבויותיו: שיעור הריבית, שערי חליפין, אינפלציה, מחירי ניירות ערך, מחירי מוצרים, התנדויות של פרמטרים אלה ומדדים כלכליים אחרים.

ניהול ומדידת סיכונים שוק

על פי הוראה בנושא ניהול סיכונים, שפורסמה על ידי המפקח על הבנקים, נקבעו עקרונות יסוד לניהול ולבקרת הסיכונים השונים. במסגרת ההוראה שהטילה על הדירקטוריון חובה לדון במדיניות הבנק בתחום ניהול הסיכונים ולאשרה, הועמקה מעורבות הדירקטוריון בתחום. בין היתר מתקיים בועדה לניהול סיכונים ובדירקטוריון, אחת לרבעון, דיון במסמך חשיפות המרכז את מכלול הסיכונים להם חשוף הבנק. כמו כן, מונו בבנק במסגרת הוראה זו מנהל סיכונים ובקר סיכונים.

בהתאם להוראת המפקח על הבנקים כאמור, נדרש הבנק לנהל את החשיפה לסיכוני שוק באמצעות מערכת מידע המבוססת על מודל פנימי. המערכת מודדת את חשיפת הבנק לסיכוני שוק באמצעות אומדן VAR (VALUE AT RISK).

ה-VAR אומד את ההפסד המקסימלי הצפוי לבנק בשל התמששות סיכוני השוק בתקופת זמן נתונה וברמת בטחון סטטיסטית קבועה מראש.

הבנק מפעיל מערכת מיחשוב מתקדמת לניהול ומדידת סיכוני שוק המבצעת אומדן VAR בשיטה הפרמטרית, בתדירות שבועית. ערך ה-VAR בבנק ליום 30 בספטמבר 2008, בשיטה הפרמטרית ברמת מובהקות של 99% לתקופה עתידית של 10 ימים, הינו כ-31 מיליוני ש"ח (31.12.2007 - 12 מיליוני ש"ח). הבנק קבע מגבלות לערך המכסימלי של ההפסד העתידי (על פי אומדן ה-VAR) - ביחס להון העצמי, בשיעור של 3% מההון. בתקופת הדוח לא נרשמו חריגות ממגבלה זו.

בנוסף, עורך הבנק אומדנים לגבי השפעה אפשרית של שינויים קיצוניים במשתני השוק (STRESSTESTS) - על השווי ההוגן של ה"הון הכלכלי של הבנק". יצוין בהקשר זה, כי בחודש יוני 2007 קבע הבנק מגבלות לערך המכסימלי של ההפסד הכלכלי האפשרי בגין תרחישים אלו - בשיעור של 12.5% מההון העצמי של הבנק. בתקופת הדוח לא נרשמו חריגות ממגבלה זו.

סיכון בסיס

סיכון הבסיס מוגדר כחשיפת הבנק להפסד שעלול להיגרם עקב שינויים באינפלציה ובשערי החליפין. הסיכון נמדד ביחס להפרש שבין הנכסים לבין ההתחייבויות הפיננסיות של הבנק (ה"הון הפעיל") ככל אחד ממגזרי ההצמדה. מדיניות הבנק לגבי סיכוני הבסיס הכרוכים בניהול תיק הנכסים הממומן ממקורות הון הפעיל הכלכלי שלו, קובעת כי: (-20%) עד 120% (עד ליום 26.5.2008 - 0% עד 100%) מהון זה יושקעו בנכסים צמודי מדד, בין 10% (-) עד 25% יושקעו בנכסים במט"ח ובצמודי מט"ח והיתרה הנגזרת תוחזק בשקלים לא צמודים.

ההחלטות לגבי השקעת הון הפעיל במגזרים השונים מתקבלות, במסגרת המגבלות שנקבעו, בהתבסס על ניתוח, בקרה ותחזיות לגבי התפתחויות כלכליות במשק, שיעורי הריבית במגזרים השונים ושינויים צפויים במדד המחירים לצרכן ובשער החליפין של השקל. הבנק נעזר, לצורך ניהול סיכוני הבסיס, במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים. להלן ריכוז נתוני החשיפה לסיכון בסיס (בבנק בלבד) בהתאם למגזרי ההצמדה השונים:

31 בדצמבר 2007		30 בספטמבר 2008		
חשיפה חשבונאית	חשיפה "כלכלית"*	חשיפה חשבונאית	חשיפה "כלכלית"*	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
264	346	273	265	שקל לא צמוד
569	572	656	741	שקל צמוד מדד
(33)	22	(22)	32	מט"ח וצמוד מט"ח
800	940	907	1,038	

* ניהול החשיפה לסיכוני בסיס מבוצע על פי נתוני ה"חשיפה הכלכלית". המרכיבים העיקריים של ההפרש שבין החשיפה ה"כלכלית", לבין ה"חשיפה החשבונאית" (המוגדרת - כפער שבין יתרות הנכסים וההתחייבויות הכספיים - על פי כללי מדידה חשבונאית מקובלים) - הינם כדלקמן:

1. הפרשות מסוימות כגון: הפרשה כללית ונוספת לחובות מסופקים והפרשות בגין זכויות עובדים - לא נכללו ב"חשיפה הכלכלית".
2. אשראים שאינם נושאים הכנסה, סווגו למגזר הלא צמוד (במקום לבסיס הנגזר מחוזה ההלוואה).
3. מכשירים פיננסיים המכילים אופציה גלומה, סווגו למגזרי ההצמדה השונים על פי מודלים לתמחור אופציות.
4. פקדונות שבסיס ההצמדה שלהם אינו קבוע לאורך כל תקופת הפקדון - מסווגים למגזר ההצמדה ששימש לתמחור הפקדון.

ניתוח רגישות לשינויים בשער החליפין

ניתוח הרגישות נערך לגבי תרחישים תאורטיים של שינויים בשערי החליפין של המטבעות העיקריים, בטווח שבין +10%, ל-10%. הניתוח בוחן את השפעת התרחישים הנ"ל על הון הבנק ליום 30.9.08, בהתבסס על היתרות הכספיות של הנכסים וההתחייבות באותם מטבעות (לרבות פעילות במכשירים חוץ מאזניים) - ליום 30.9.08, בתוספת התאמות מסוימות (בעיקר בגין "חובות שאינם נושאים הכנסה"). להלן ריכוז התוצאות של ניתוח הרגישות (במיליוני ש"ח):

	10%	5%	-5%	-10%
דולר	(5)	(2)	2	5
ירו	*	*	*	*
לירה שטרלינג	*	*	*	*
פרנק שוויצרי	*	*	*	*
יין יפני	*	*	*	*
השפעת אופציות**	-	-	-	-
השפעה כוללת	(5)	(2)	2	5

* סכום נמוך מ-0.5 מיליון ש"ח.
** לא כולל אופציות גלומות.

סיכון ריבית

סיכון הריבית מוגדר כחשיפת הבנק להפסד - עקב הקטנת השווי ההוגן של הנכסים וההתחייבויות הפיננסיים שלו - כתוצאה משינויים עתידיים בשיעור הריבית. כאשר קיים פער בין משך החיים של הנכסים לבין משך החיים של ההתחייבויות, עלולים השינויים בריבית לגרום לשחיקה של רווח הבנק והונו. גם בהעדר פער בין משך החיים הממוצע של הנכסים וההתחייבויות, עלולים שינויים לא מקבילים בעקום התשואה לגרום לשחיקת רווחי הבנק והונו.

המדיניות באשר לסיכונים ריבית, הנובעים מאי התאמה בין מועדי השתנות הריבית על הנכסים, לבין אלו של ההתחייבויות בתחומי הפעילות השונים, הינה - להימנע מפערים במידת האפשר, תוך מתן אפשרות לחשיפה מוגבלת להפסדים בגין סיכון זה.

בהתאם למגבלות שאושרו על ידי הדירקטוריון בנושא זה, לא יעלה ההפסד המכסימלי - בגין תזוזה בשיעור של 1 נקודת האחוז בעקום הריבית - על שיעור דיפרנציאלי מהון הבנק - עבור כל אחד ממגזרי ההצמדה, כדלקמן: במגזר השקלי הלא צמוד - עד 1.5% מהון הבנק, במגזר הצמוד למדד - עד 3% מהון הבנק ובמגזר המט"ח - עד 1% מהון הבנק.

עיקר החשיפה של הבנק לסיכון הריבית הינו במגזר הצמוד למדד, מאחר שבמגזר זה עיקר הנכסים וההתחייבויות הינם לתקופות ארוכות יחסית ובריבית קבועה.

הבנק מנהל את החשיפה לסיכון הריבית בנפרד עבור כל אחד ממגזרי ההצמדה, ומבצע במסגרת גידור החשיפה לסיכון הריבית חוזי החלפות פיננסיות על שער הריבית (I.R.S.).

להלן ריכוז נתוני ההפסד המכסימלי ביחס להון בגין סיכון הריבית*:

31 בדצמבר 2007	30 בספטמבר 2008	
%	%	
0.06	0.10	שקל לא צמוד
1.35	1.02	שקל צמוד מדד
0.01	0.12	מט"ח וצמוד מט"ח
1.42	1.24	

* בגין תזוזה בשיעור של 1 נקודת האחוז

מנתונים אלו עולה, כי בתאריכים אלו לא היתה חריגה בניהול סיכון הריבית - מהמגבלות שנקבעו על ידי הדירקטוריון.

סיכון מניות

סיכון מניות מוגדר כחשיפת הבנק להפסד, עקב ירידה במחירי השוק של המניות הכלולות בתיק ניירות הערך של הבנק. חישוב נכסי הסיכון והקצאת ההון בגין החשיפה לסיכון המניות, נערך בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 341, לגבי התיק הסחיר של הבנק והחברות המאוחדות שלו. התיק הסחיר ליום 30.9.08 כולל מניות בהיקף של כ-49 אלפי ש"ח בלבד.

סיכון אופציות

סיכון אופציות מוגדר כחשיפת הבנק להפסד עקב שינוי בשווי ההון של אופציות הכלולות בתיק הבנקאי או בתיק למסחר של הבנק (כתוצאה משינוי בנתוני השוק המשמשים בחישוב השווי ההוגן).

דירקטוריון הבנק קבע מגבלות לביצוע עסקאות בתחום זה כדלקמן:

- עסקאות בתיק הבנקאי יבוצעו בתנאי "BACK TO BACK" בלבד.
 - לביצוע עסקאות בתיק למסחר נקבעה מגבלת היקף פרמיות (נטו) שנתית.
- חישוב נכסי הסיכון והקצאת ההון בגין החשיפה לסיכון אופציות, נערך בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 341 - בשיטת הדלתא פלוס - הקצאת ההון בגין הדלתא, הגמא והווגא של האופציות.

גילוי כמותי להקצאת ההון הנדרשת בגין החשיפה לסיכונים שוק

להלן נתונים לגבי נכסי הסיכון של הבנק בגין החשיפה לסיכונים שוק:

31 בדצמבר 2007	30 בספטמבר 2008	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
16	15	סיכון ריבית
*	*	סיכון מניות
20	48	סיכון שער חליפין
20	30	סיכון אופציות
56	93	סה"כ נכסי סיכון

* נמוך מ-0.5 מיליון ש"ח.

ה. סיכון נזילות

סיכון הנזילות נובע מאי הוודאות לגבי היצע המקורות והרכבם ומן הביקוש לשימושים והרכבם. סיכון זה הינו פונקציה של התנהגות הלקוחות והתממשותו עלולה לבוא לידי ביטוי בזמינות ובמחיר המקורות.

מדיניות הבנק קובעת כי יש להימנע מסיכון של פערים בתזרים המזומנים. יחד עם זאת, נקבעו מסגרות מוגבלות לחשיפות אפשריות, במגזרי המט"ח, ובמגזר הצמוד והלא צמוד במיוחד. במסגרת מגבלות אלו נקבע כי עודף הנכסים במגזר "מטבע חוץ" המושקע לתקופות בינוניות וארוכות, בניכוי גורמים מסוימים, לא יעלה על 50% ו-40% מההתחייבויות לזמן קצר באותו מגזר, בהתאמה (במגזר ה"שקלי": 30% ו-15%, בהתאמה).

ליום 30.9.2008 מסתכם היחס שבין עודף הנכסים לתקופות בינוניות וארוכות, לבין ההתחייבויות לזמן קצר, כדלקמן:

<u>"טווח ארוך"</u>	<u>"טווח בינוני"</u>	
<u>%</u>	<u>%</u>	
(4.6)	9.2	מגזר שקלי (לא צמוד וצמוד)
20.8	29.7	מגזר מט"ח

על פי הוראות בנק ישראל בנושא: "ניהול סיכון נזילות" נדרשים התאגידים הבנקאיים, בין היתר, לשמור בכל עת על היקף "נכסים נזילים" (כהגדרתם בהוראה) בסכום שלא יפחת מההתחייבויות שפרעונו, על פי ההסכמים הקיימים, צפוי בטווח של חודש ימים (להלן: "פער הנזילות").

עם זאת נקבע בהוראה, כי בנקים שיש ברשותם מודל פנימי מבוסס היטב לניהול סיכון הנזילות, רשאים להגדיר את הנכסים הנזילים ואת ההתחייבויות הצפויות להיפרע בטווח של חודש - על פי המודל ולא על פי הגדרתם בהוראה או הגדרתם החוזית.

הבנק מנהל את סיכון הנזילות, כנדרש בהוראה, באמצעות כלים ניהוליים ומיחשוביים שפותחו בנושא זה הכוללים אמצעים לפיקוח, מעקב ובקרה על נתוני הנזילות לטווח קצר. במסגרת זו פותח "מודל לניהול סיכון הנזילות" - הבודק את הפער שבין הנכסים הנזילים להתחייבויות שפרעונו צפוי בטווח של חודש בתרחישים שונים, והוכן "מסמך מדיניות" - שאושרו על ידי דירקטוריון הבנק.

בהתאם למגבלות שנקבעו במודל, ינוע פער הנזילות המינימלי בבנק בטווח, שבין: עודף נכסים נזילים בסך 500 מיליון ש"ח - בתרחיש "ירוק" (תנאי נזילות נורמליים), לבין עודף התחייבויות בסך 2,000 מיליון ש"ח - בתרחיש קיצון "אדום" (מצוקת נזילות חריפה, עד כדי חשש לקריסת מערך ניהול הנזילות).

בנוסף, נקבעו על ידי הבנק מגבלות נוספות בנושא זה המתייחסות לפרמטרים שונים, כגון: ריכוזיות המפקידים וסוגם, התקופות לפרעון של הפקדונות - בחתך של מגזרי הצמדה, וכן מגבלות ביחס לפערי הנזילות המותרים - בהתבסס על הגדרתם החוזית של ה"נכסים הנזילים" והתחייבויות הבנק - לתקופות עתידיות שונות, כגון: יום, שבוע, חודש, וכו' (להלן: "המגבלה החוזית").

בתקופת הדוח ארעו 8 חריגות מ"המגבלה החוזית". עם זאת, מכיוון שניהול סיכון הנזילות מבוסס על מודל הנזילות ולא על פער הנזילות ה"חוזי" - לא היו לחריגות אלו השלכות מעשיות.

1. הסיכון התפעולי

הסיכון התפעולי מוגדר כ"חשיפת הבנק להפסד העלול להיגרם כתוצאה מאי נאותות או מכשל של תהליכים פנימיים, אנשים ומערכות או כתוצאה מאירועים חיצוניים". הגדרה זו נוסחה על ידי "ועדת באזל" (שעניינה קביעת סטנדרטים בנושאי הגדרה וניהול חשיפות בבנקים המרכזיים - במדינות מפותחות) - ואינה כוללת חשיפה לסיכונים אסטרטגיים ותדמיתיים.

השיפורים הנמשכים ביכולות הטכנולוגיות של מערכות המידע הנמצאות בשימוש המוסדות הבנקאיים, שלוו בפיתוח מוצרים ותהליכים פיננסיים חדשניים - תרמו להעלאת מורכבות הפעילות ופרופיל הסיכון של התאגידים הבנקאיים.

בחודש יולי 2007 פרסם בנק ישראל טיוטת הנחיות ליישום המלצות ועדת באזל 2, המסתמכת על המלצות הועדה להתכנסות בינלאומית למדידת הון שפורסמו בחודש יוני 2006. בהמשך לכך הפיץ בנק ישראל, בחודש אוגוסט 2007, טיוטת מסמך: "התייעצות בנושא באזל 2 - הנדבך הראשון - הגישה הסטנדרטית", הכוללת גישות אפשריות להקצאת הון בגין הסיכון התפעולי (טיוטה שניה בעניין זה הופצה על ידי המפקח על הבנקים בחודש פברואר 2008). בנוסף, הפיץ בנק ישראל בחודש אוקטובר 2007 טיוטת מסמך "התייעצות בנושא באזל 2 - הנדבך השני - ניהול הסיכון התפעולי".

במסגרת יישום הנדבך השני של הנחיות "באזל 2" - הוטל על הבנקים לבחון את התאמת המבנה הארגוני שלהם, לרבות האורגנים הפועלים במסגרתו - למסמך ההנחיות הרלבנטי שפורסם על ידי ועדת "באזל 2" בנושא "נהלים סדורים לניהול ופיקוח של סיכון תפעולי". כן נקבע על ידי בנק ישראל - כי הנחיות "באזל 2" ייושמו בתאגידים הבנקאיים בישראל, החל מחודש דצמבר 2009. להערכת בנק ישראל, יישום הוראות "באזל 2", עתיד לשפר את ניהול הסיכונים התפעוליים בתאגידים הבנקאיים - לרמה המקובלת במערכות הבנקאיות המתקדמות בעולם.

תהליך ניהול הסיכונים התפעוליים וגידורם, כולל הטמעת מהות הסיכונים התפעוליים להם חשוף הבנק בכל דרגי הפעילות - במטרה להעלות את רמת המודעות לקיומם, מחד - וליישם בקרות תפעוליות נאותות שיקטינו את האפשרות להתממשותם, מאידך.

מיפוי הסיכונים התפעוליים מהווה תשתית הכרחית בתהליך ניהול הסיכונים התפעוליים. לפיכך, ביצע הבנק תהליך מובנה למיפוי הסיכונים התפעוליים בכל יחידות הבנק - הכולל: זיהוי, הערכה, בקרה וגידור של הסיכון התפעולי - שהסתיים ברבעון הנוכחי. התוצאות שהתקבלו בעקבות המיפוי, כאמור - יהוו תשתית להערכת מידת החשיפה של הבנק לסיכונים התפעוליים ולקבלת החלטות לגבי האמצעים הנדרשים לגידור סיכונים אלו.

המבנה הארגוני של פונקציות ניהול הסיכון התפעולי מבוסס על הפרדת סמכויות ותפקידים בין הגורמים היוזמים והמבצעים את העסקאות ובין הגופים המאשרים והמבקרים את העסקאות. מנהל הסיכונים התפעוליים בבנק הינו מר צבי שובל, סמנכ"ל ומנהל אגף תפעול ומידע - המייעץ למנהל הסיכונים הראשי, לגבי ניהול הסיכונים התפעוליים בבנק.

בנוסף, מונה בקר סיכונים תפעוליים ראשי וכן רכזים תפעוליים בחטיבות ובמחלקות השונות בבנק, המהווים את הגוף האחראי על הטיפול ומזעור הסיכונים ביחידותיהם, לרבות יישומה של מדיניות ניהול הסיכונים התפעוליים, בדיקת הבקורות בתהליכים החשופים לסיכונים תפעוליים, ודווח על אירועי כשל שנגרמו בגין הסיכונים התפעוליים למערכת מידע לניהול הסיכונים התפעוליים. ניהול הסיכונים התפעוליים בחטיבות ובאגפי הבנק הינם באחריות ראשי החטיבות והאגפים. מבנה ארגוני זה מבטיח הפרדה בין הגורמים הנוטלים ומנהלים את הסיכון התפעולי - לבין הגורמים העוסקים בגיבוש מדיניות, בקרה והפחתת הסיכון התפעולי.

הערכות הבנק לניהול ומדידת הסיכון התפעולי:

(א) עם סיום התהליך לאיתור ומיפוי הסיכונים התפעוליים הגלומים בתהליכי העבודה ביחידות הבנק - ינותחו תוצאות הסקר ותערך תכנית להפחתת הסיכונים שעלו בסקר. בסיום שלב זה מתוכננת הטמעת המסקנות שעלו מהסקר והשיטות להפחתת הסיכון ביחידות הבנק השונות.

(ב) הוכנה טיוטת מסמך מדיניות לניהול הסיכונים התפעוליים בבנק - אשר מתווה את דרכי הפעולה, המסגרות הארגוניות והפונקציות הניהוליות בנושא ניהול הסיכון התפעולי בבנק.

(ג) הבנק מתעתד ליישם את גישת "האינדיקטור הבסיסי", לצורך מדידת החשיפה לסיכון התפעולי - במהלך השנים הראשונות ליישום הנחיות "באזל 2".

ז. הסיכון המשפטי

הסיכון המשפטי מוגדר כחשיפת הבנק להפסד העלול להגרם עקב העדר אפשרות לאכוף קיום הסכם באמצעים משפטיים.

הסיכון המשפטי עלול להתרחש, בין היתר, עקב: העדר סמכות או חוסר כשרות של אחד הצדדים להסכם, העדר מסמכים מתאימים, אי חוקיות או אי שלמות של ההסכם, וכו'.

במסגרת ניהול החשיפה לסיכונים משפטיים הוכן בבנק מסמך מדיניות בנושא "ניהול הסיכונים המשפטיים" המגדיר את הסיכונים המשפטיים, דרכי המעקב אחרי סיכונים אלו והצעדים שיש לנקוט כדי למזער אותם. עדכונים בנושא זה מועלים באופן שוטף הן בפני ועדת ניהול הסיכונים של הדירקטוריון, והן בפני הדירקטוריון (במסגרת "מסמך החשיפות").

ח. טיוטת הוראת נהול בנקאי תקין בנושא סיכונים סביבתיים

ביום 10 בינואר 2008 הופצה על ידי המפקח על הבנקים טיוטת הוראת ניהול בנקאי תקין בנושא "סיכונים סביבתיים".

טיוטת ההוראה מטילה על התאגידים הבנקאיים חובה להעריך את חשיפתם האפשרית לסיכונים סביבתיים ולנהל חשיפה זו - באמצעות הגדרת וקביעת מדיניות בגין סיכון זה, הסדרת אמצעים לזיהוי, אמידה וניהול החשיפה - לרבות קביעת האחראים לניהול הסיכון. במסגרת ניהול הסיכון יחויבו התאגידים הבנקאיים לקבוע מנגנונים שימשו לניטור ובקרת החשיפה לסיכונים סביבתיים ולערוך הדרכות והכשרות מתאימות לעובדים המעורבים בתהליך.

בנוסף, דורשת הטיוטה מהדירקטוריון להעמיק את מעורבותו בנושא באמצעות קיום דיון במדיניות הבנק, ובאמצעים והשיטות שנוקט הבנק - בניהול, מדידת ובקרת החשיפה לסיכונים סביבתיים.

בחודש יולי 2008 הופצה על ידי המפקח על הבנקים טיוטה מעודכנת בנושא זה, לפיה - תחול ההוראה רק לגבי פרויקטים חדשים שימומנו על ידי התאגיד הבנקאי בהיקף שייקבע על ידי התאגיד הבנקאי - ובתנאי שלא יפחת מ-200 מיליון ש"ח. החל מיום 30 ביוני 2009 יופחת סכום "רצפה" זה בסך של 50 מיליון ש"ח לשנה, עד לסכום של 50 מיליון ש"ח - ביום 30 ביוני 2012.

עד כה טרם פורסמה הוראה מחייבת בנושא זה.

8. באזל 2

א. כללי

הוראות "באזל 2" הינן הנחיות מפורטות בנושא ניהול סיכונים שפורסמו על ידי ועדת באזל לפיקוח בנקאי במסגרת הבנק לקביעת סטנדרטים בינלאומיים (ה-BIS), שנוסחו הסופי פורסם בשנת 2006. בחודש ינואר 2007 הודיע המפקח על הבנקים לתאגידים הבנקאיים כי עליהם להיערך ליישום ההמלצות הכלולות בהוראות "באזל 2" עד לסוף שנת 2009.

ההוראות כוללות שלשה מרכיבים (נדבכים), המשלימים זה את זה למכלול שלם, כדלקמן:

- **הנדבך הראשון** - לפיו נדרשים התאגידים הבנקאיים, להקצות הון כנגד סיכוני אשראי, סיכוני שוק וסיכונים תפעוליים.

- **הנדבך השני** - כולל התייחסות לסיכונים שאינם מפורטים בנדבך הראשון ומפרט כללים לבדיקת נאותות ההון שהוקצה לסיכונים השונים בהתאם לתהליך הערכת סיכונים פנימי שיערך על ידי הבנק - ICAAP (INTERNAL CAPITAL ADEQUACY ASSESSMENT PROCESS).

- **הנדבך השלישי** - לפיו נדרשים התאגידים הבנקאיים לתת גילוי נאות ולהרחיב את הדיווח לציבור בדבר הסיכונים הכרוכים בפעילות הבנק - באופן שיאפשר לציבור להבין טוב יותר את מכלול הסיכונים להם חשוף הבנק והאופן בו מנוהלים סיכונים אלו ("משמעת שוק").

על פי הוראות "באזל 2" קיימות שלוש גישות אפשריות להקצאת ההון בגין סיכוני אשראי:

- **"הגישה הסטנדרטית" לפיה** - תתבצע הקצאת ההון בהתאם למשקולות שיקבע הפיקוח על הבנקים ובהתבסס על דרוגים של סוכנויות דירוג חיצוניות מאושרות.

- **"גישת דירוגים פנימית בסיסית"** - FIRB, לפיה - נדרשים הבנקים לאמוד את סיכון האשראי על בסיס מודל פנימי הכולל הסתברות לכשל אשראי (PD).

- **"גישת דרוגים פנימית מתקדמת"** - AIRB, המבוססת גם היא על מודל פנימי, הכולל בנוסף להסתברות לכשל (PD) - גם אומדן של ההפסד הצפוי בהתרחש הכשל (LGD), והיקף חשיפת האשראי בעת ארוע הכשל (EAD).

כמו כן, נדרשו התאגידים הבנקאיים להקצות הון כנגד סיכונים תפעוליים - דרישת ההון בגין סיכונים תפעוליים תחושב בשלב הראשון בגישת ה"אינדיקטור הבסיסי".

בנוסף, הודיע המפקח על הבנקים לתאגידים הבנקאיים בטיטה שפורסמה בחודש אוגוסט 2007, כי בעת יישום ההוראה לראשונה - בסוף שנת 2009 - יידרשו התאגידים הבנקאיים לעמוד, לכל הפחות, בדרישות חישוב ההון לפי "הגישה הסטנדרטית" לסיכוני שוק, סיכוני אשראי וסיכונים תפעוליים כמפורט בהנחיות "ועדת באזל".

בחודש ספטמבר 2008 פרסם המפקח על הבנקים טיוטת הוראה, לפיה - יידרשו התאגידים הבנקאיים לדווח לפיקוח על הבנקים על "דרישת ההון" המחושבת לפי "הגישה הסטנדרטית" - הנדבך הראשון, בהוראות "באזל 2" - החל מיום 31 בדצמבר 2008 ואילך - בתדירות רבעונית. עם זאת, במהלך שנת 2008 יידרשו התאגידים הבנקאיים לשמר יחס הלימות הון על פי ההוראות הקיימות, ולהחיל את הדרישה להקצאת ההון לפי הוראות "באזל 2", ב"גישה הסטנדרטית" - רק מיום 31 בדצמבר, 2009.

בחודש פברואר 2008 ערך הבנק, בהתאם להנחיות שהוצאו על ידי בנק ישראל, סקר השפעה כמותית (QIS) שנועד לאמוד את השפעת יישום המודלים הסטנדרטיים שבהוראת "באזל 2" על הלימות ההון של הבנק.

במהלך השנים 2007 ו-2008 פרסם המפקח על הבנקים שורה של מסמכים המיועדים לסייע לבנקים ליישם את הוראות "באזל 2" וכוללים הנחיות ודרישות בתחומי ניהול הסיכונים וכן הבהרות בסוגיות ספציפיות.

הבנק נערך ליישום ההנחיות בשיתוף עם חברת האם. במסגרת זו מוטמעת בבנק מערכת מידע שתסייע בחישוב הלימות ההון וסיכוני האשראי.

במסגרת הערכותו ליישום "הנדבך השני", הבנק מעדכן את מסמכי המדיניות בנושא: "ניהול הסיכונים".

במקביל, בוצע סקר מקיף של מיפוי פערים בין העקרונות לניהול חשיפת הבנק לסיכונים השונים כפי שפורטו ב-14 "המסמכים הישימים" שפורסמו על ידי ה"בנק לקביעת סטנדרטים בינלאומיים" (BIS) - לבין התהליכים והנהלים הנהוגים בבנק בתחומים אלה. תוצאות הסקר תשמשנה בסיס להכנת תכנית מקיפה לסגירת הפערים שאותרו.

כמו כן, נערך הבנק להתאמת המבנה הארגוני בבנק, בהתאם לדרישות ניהול הסיכונים העולות מהוראות "באזל 2" ולגיבוש עקרונות לנאותות הקצאת ההון בגין הסיכונים השונים.

ב. מידע נוסף לגבי ניהול הסיכונים בבנק ("הנדבך השלישי")

הוראות "באזל 2" כוללות דרישות גילוי איכותיות וכמותיות מפורטות לגבי ניהול הסיכונים בתאגיד הבנקאי ("הנדבך השלישי" בהוראות "באזל 2").

במסגרת ההערכות ליישום הוראות "באזל 2", נדרשו התאגידים הבנקאיים על ידי בנק ישראל לפרט בדוחות הכספיים השנתיים החל משנת 2007 ואילך, מידע נוסף בנושא ניהול הסיכונים - לקראת הכללת ההנחיות הכלולות ב"נדבך השלישי" להוראות "באזל 2", בדוחי התאגידים הבנקאיים בעתיד.

על פי ההוראות הנ"ל יש לכלול בדוחות הרבעוניים שיתפרסמו החל משנת 2008 - מידע רק לגבי חידושים או שינויים מהותיים שחלו בנושאים שנכללו בדוחות הכספיים השנתיים. להלן תמצית המידע שנדרש, כאמור:

(1) תחולת היישום

הוראות בנק ישראל מחייבות לנהל את הסיכונים השונים ולמדוד אותם על בסיס מאוחד.

- בתקופת הדו"ח לא חלו שינויים במבנה ובשיעורי ההחזקות של הבנק בחברות המוחזקות על ידו.
- ליום 30.9.08 - לא החזיק הבנק בחברות מוחזקות המאוחדות באיחוד יחסי, או חברות המופחתות מההון - כהגדרתן בהוראות ניהול בנקאי תקין מס' 311.

(2) מבנה ההון

ההון המשמש בחישוב יחס הלימות ההון של הבנק כולל את הרכיבים הבאים:

31 בדצמבר 2007	30 בספטמבר 2008	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
51	51	הון מניות נפרע
152	152	קרנות הון
1,144	1,282	עודפים
1,347	1,485	

(3) הלימות ההון

על פי הוראת ניהול בנקאי תקין 311 - נדרשו התאגידים הבנקאיים (ובכללם הבנק) לשמר יחס הלימות הון מינימלי ("יחס הון מזערי") - שלא יפחת מ-9%.

הדרישה לשמירה על יחס הלימות הון מינימלי - נועדה לגדר את חשיפת הבנקים לסיכון האשראי באמצעות קיום יחס מינימלי בין הון התאגיד הבנקאי לבין חשיפת האשראי שלו.

כאמור, יחס ההון המזערי אותו נדרש הבנק לקיים על פי הוראות בנק ישראל מסתכם ב-9%.

עם זאת, לאור הערכות הבנק ליישום הוראות "באזל 2" - (המיישמות כללים שונים למדידת החשיפה לסיכון אשראי, מהכללים הנוכחיים, וכן דרישה להקצאת הון גם בגין סיכונים תפעוליים) - ולאור המגמה הקיימת היום בבנקאות המקומית והעולמית, לקיים יחס הלימות הון העולה על דרישת ההון המינימלית שקבעו הגורמים הפיקוחיים - החליט דירקטוריון הבנק ביום 27.12.2007, לשמר בבנק יחס הלימות הון שלא יפחת מ-12%. ליום 30.9.2008 מסתכם יחס הלימות ההון בבנק בשיעור של 12.5% (ראה גם באור 4 בתמצית הדוחות הכספיים).

(4) מניות - גילוי לגבי פוזיציות בתיק הבנקאי

כעקרון, הבנק נמנע - בדרך כלל מהשקעה במניות בתיק הבנקאי. ליום 30.9.08 כולל התיק הבנקאי שלושה סוגי מניות:

- השקעה בקרנות הון סיכון - המתמחות בהשקעה בהון ובמתן אשראי ל"חברות הזנק" בתחום ה"טכנולוגיה העילית". ההשקעה בקרנות אלו מהווה תחליף למתן אשראי לעסקים הנמצאים בשלבי הקמה - אשר אינם עומדים בקריטריונים הנהוגים לקבלת אשראי בנקאי.

- מניות בחברת "בזק", המהוות את חלקו היחסי של הבנק בבטוחה שקיבל הבנק מלווה, בגין הלוואה שהועמדה לו במסגרת קונסורציום בנקים לרכישת מניותיה של חברת "בזק". לאחר שהלקוח לא עמד בתנאי הלוואה ולא שילם את הריבית התקופתית מינה בית המשפט, לבקשת קונסורציום הבנקים, כונס נכסים למימוש הבטוחה. על פי הנחיה שהוצאה על ידי הפיקוח על הבנקים בשנת 2003 - נדרשו הבנקים החברים בקונסורציום (ובכללם הבנק) להפסיק ולנהוג ביתרת החוב של הלווה כביתרת "אשראי", ולסווגה לסעיף "ניירות ערך".

- אחזקות ריאליות בחברת א.י. אמריקה ישראל בע"מ (בשיעור של 14.8%), ובחברת נ.פ.א ניהול פיננסי אישי בע"מ (בשיעור של 10%).

ככלל, הגורם האחראי על השקעות הבנק בניירות ערך בכלל, ובמניות בפרט - הוא "מרכז ניירות ערך" בבנק, הכפוף לחטיבה לנכסי לקוחות. מנהל מרכז ניירות ערך ומנהל החטיבה לנכסי לקוחות - נמנים על "ועדת הנוסטרו המצומצמת", המהווה את הגוף האחראי על ניהול סיכוני השוק בבנק.

עם זאת, מאחר וההשקעות הנוכחיות של הבנק במניות הכלולות בתיק הבנקאי - נובעות ברובן מעסקאות אשראי שבוצעו על ידי החטיבה העסקית, או שהן מהוות תחליף לעסקאות אשראי של הבנק - מנוהל הסיכון בגין השקעות אלו על ידי האגף העסקי בחטיבה העסקית של הבנק.

מדיניות הבנק לגבי הפחתת החשיפה לסיכון מניות מבוססת על קביעת מגבלות להשקעה במניות בתיק הבנקאי.

על פי המגבלות שנקבעו, לא תעלה השקעת הבנק במניות בתיק הבנקאי על סך של 7.5 מיליון דולר.

בדיקת חשיפת הבנק לסיכונים מניות והאפקטיביות של העמידה במגבלות, נערכת באופן שוטף על ידי החטיבה העסקית בבנק, ומפוקחת על ידי הדירקטוריון, אחת לרבעון.

המניות הכלולות בתיק הבנקאי של הבנק, מוצגות על פי עקרונות וכללי חשבונאות, כדלקמן:

- ההשקעה בקרנות הון סיכון מוצגת על בסיס העלות בניכוי הפרשה לירידת ערך - שאינה בעלת אופי זמני. השווי ההוגן של ההשקעות המשמש בסיס לכחינת ההפרשות כאמור - נקבע על פי חלקו היחסי של הבנק בהון העצמי של הקרנות - בהתאם לדוחות הכספיים העדכניים של הקרנות.

במקרים בהם היה השווי ההוגן, כאמור - נמוך מעלות ההשקעה בקרנות, ערך הבנק הפרשה לירידת ערך בגין השקעה זו. הפחתת הערך נזקפה לדוח רווח והפסד.

- ההשקעה במניות חברת "בזק" מוצגת לפי שוויה ההוגן, המבוסס על שווי השוק של החברה בבורסה לניירות ערך ביום הדווח. הפער בין עלות ההשקעה במניה (המהווה את יתרת האשראי ללקוח, בניכוי הפרשות - לחובות מסופקים ליום 30.6.03) - לבין שוויה ההוגן, כאמור - נזקף לקרן הון הכלולה בהון העצמי של הבנק.

- ההשקעה בחברת א.י. אמריקה ישראל בע"מ, ו-נ.פ.א. ניהול פיננסי אישי בע"מ - מוצגת על בסיס העלות.

להלן נתונים לגבי עלות המניות בתיק הבנקאי והשווי ההוגן שלהן:

31 בדצמבר 2007	30 בספטמבר 2008	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
117	117	עלות
29	15	התאמה לשווי הוגן*
146	132	שווי הוגן**

* כולל הפרשה לירידת ערך שנזקפה לדוח רווח והפסד בסך של כ-7 מיליון ש"ח (31.12.07 - 5 מיליון ש"ח), והתאמות לשווי הוגן שנזקפו לקרן "מהתאמת בגין ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן בסך 22 מיליון ש"ח. (31 בדצמבר 2007 - 34 מיליון ש"ח).

** מזה, שווי הוגן המבוסס על מחיר מצוטט בבורסה, בסך 114 מיליון ש"ח. (31.12.07 - 125 מיליון ש"ח).

9. שינויים במערכת המחשב המרכזית

מערכות המיחשוב המרכזיות של הבנק מבוססות על מערכות משותפות עם חברת האם, המתפעלת ומתחזקת אותן. שרותי המחשב אותם מקבל הבנק מהחברה האם מעוגנים בהסכמים על בסיס כלכלי, המבטיחים את רציפות הספקת שרותי המחשב - הן בתנאי ההתקשרות הנוכחית והן בתקופות המעבר - אם ירצה אחד מן הצדדים להפסיק את ההתקשרות הקיימת. החל משנת 2002 מבצעת חברת האם פרויקט מחשוב מקיף במסגרתו מחודשות תשתיות המחשב המרכזי, תוך החלפת מערכת ההפעלה הקיימת ומעבר למערכת הפעלה של י.ב.מ. עד ליום 31.12.2006 הוטמעו, במסגרת פרויקט זה - שלוש תת מערכות ליבה מרכזיות, המהוות כ-70% מתכולת פרויקט חידוש תשתיות המחשב. לאור זאת, העריכה הנהלת חברת האם, כי עיקר הפרויקט הסתיים למעשה - והשלמת הסבת יתרת המערכות, תתבצע במסגרת פעילות הפיתוח השוטפת בחברת האם. במסגרת זו הושלמה בשנת 2007 ובתשעת החדשים הראשונים של שנת 2008 הטמעתן של חמש "מהדורות" נוספות. לפרטים נוספים בקשר לפרויקט זה - ראה פרק 12 בדוח השנתי לשנת 2007.

חלקו של הבנק בעלות הפרויקט, טרם נקבע סופית - אך בכל מקרה הוסכם בין הבנק לחברה האם כי סך ההשקעה של הבנק בפרויקט (לא כולל עלויות הדרכה והטמעה) לא יעלה על 20 מיליון דולר (לא כולל מע"מ). חלק הבנק בפרויקט ליום 30 בספטמבר 2008, מסתכם בסך של כ-19.4 מיליון דולר (לא כולל מע"מ).

10. פעילות הבנק בשוק ההון

פעילות הבנק בניירות ערך

הבנק מבצע פעילות בניירות ערך עבור לקוחותיו וכן עבור עצמו לכיסוי התחייבויותיו בגין פקדונות הציבור ולשימושי הון פעיל. היקף תיק ניירות הערך שהחזיק הבנק ליום 30.9.2008 עבור עצמו ועבור לקוחותיו, הסתכם בכ-11.6 מיליארד ש"ח (31.12.2007 - כ-12.5 מיליארד ש"ח).

היקף תיק הלקוחות (כולל קופות גמל שהבנק משמש להן בנקאי) הסתכם בכ-9.2 מיליארד ש"ח, המהווה ירידה בשיעור של כ-7%, לעומת יתרתו ביום 31.12.2007.

היקף העמלות מעסקי לקוחות בניירות ערך הסתכם בתשעת החדשים הראשונים של שנת 2008 בכ-15 מיליון ש"ח, לעומת 17 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.

ניהול השקעות

הבנק מנהל באמצעות חברה בת תיקי השקעות עבור לקוחותיו וביניהם לקוחות פרטיים, גופים עסקיים וגופים מוסדיים.

היקף נכסי הלקוחות שנוהלו על ידי חברת הבת, כאמור, ליום 30.9.2008 - הסתכם בכ-1,285 מיליון ש"ח, ירידה בשיעור של כ-3% לעומת היקפם ביום 31.12.2007.

קרנות נאמנות

הבנק מנהל באמצעות חברה בת, 15 קרנות נאמנות, שנכסיהן ליום 30.9.2008 הסתכמו בכ-1,143 מיליון ש"ח, עליה בשיעור של 199% לעומת היקפם בתחילת השנה. הכנסות הבנק מניהול קרנות נאמנות הסתכמו בתשעת החודשים הראשונים של השנה בכ-3.7 מיליון ש"ח, לעומת כ-4.1 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, ירידה בשיעור של כ-10%, הנובעת משינוי בתמהיל קרנות הנאמנות המנוהלות על ידי הבנק. לענין השלכות "הרפורמה בשוק ההון" על הבנק, בנושא זה - ראה פרק 11 להלן.

11. הרפורמה בשוק ההון

כללי

בשנת 2005 נחקקו בכנסת שלשה חוקים, שנועדו להסדיר את הפעילות בשוק ההון בישראל, לרבות: השקעות בניירות ערך, השקעות בקרנות נאמנות, והשקעות בנכסים המיועדים לחסכון פנסיוני (ובכללם השקעות בקופות גמל). החוקים האמורים עורכים הבחנה בין שלושה סוגי גופים הפועלים בתחום זה:

- יצרנים - המנפיקים ניירות ערך או עוסקים בניהול של מוצרי השקעה ומוצרים פנסיוניים.
- משווקים - העוסקים בשווק ניירות ערך, קרנות נאמנות ומוצרים פנסיוניים (לרבות קופות גמל, ביטוחי חיים וקרנות פנסיה) - בתמורה לקבלת עמלת שווק.

- יועצים - להם הותר לעסוק ביעוץ השקעות או ביעוץ פנסיוני. הייעוץ ללקוחות חייב להיות אובייקטיבי ולהביא בחשבון את טובת הלקוח, בלבד, וינתן בתמורה לעמלות ייעוץ או בתמורה לעמלת הפצה אחידה מהיצרנים - בהתאם לתקנות שאושרו על ידי הכנסת.

במסגרת חוקים אלו נאסר על התאגידים הבנקאיים לעסוק בשווק ניירות ערך, קרנות נאמנות ומוצרים פנסיוניים וכן נאסר עליהם לנהל קרנות נאמנות וקופות גמל. המחוקק איפשר לבנקים להיפרד מניהול קופות הגמל וקרנות הנאמנות במדורג, בתוך תקופות שנקבעו בחוק - תוך אבחנה בין "בנקים גדולים", לבין בנקים "בינוניים וקטנים" (עליהם נמנה הבנק), כדלקמן:

- פעילות ניהול קופות הגמל - תימכר על ידי הבנקים הבינוניים והקטנים בתוך שש שנים מיום אישור החוק.

- פעילות ניהול קרנות נאמנות - תימכר על ידי הבנקים הבינוניים והקטנים בתוך שמונה שנים מיום אישור החוק.

ייעוץ פנסיוני

במסגרת החוקים הנ"ל - הותר לבנקים לעסוק ביעוץ פנסיוני, כתחליף לניהול קופות גמל. ככלל, חויבו הבנקים למכור את פעילות קופות הגמל - כתנאי מוקדם לקבלת רשיון ל"ייעוץ פנסיוני".

עם זאת החליט הממונה על שוק ההון הביטוח והחסכון במשרד האוצר (להלן: "הממונה") בחודש דצמבר 2007 (מכח הסמכות שניתנה לו בחוק), לתת העדפה לתאגידים בנקאיים שהונם העצמי אינו עולה על 10 מיליארד ש"ח (ובהם הבנק) - באמצעות דחיית המועד בו יורשו הבנקים הגדולים יותר להתחיל במתן ייעוץ פנסיוני לשכירים - לשנת 2010. מאידך, הוראה זו לא תחול על יישובים הנמצאים באזורי ה"פריפריה" (ביישובים אלו הותר לבנקים הגדולים לתת שרותי ייעוץ פנסיוני כבר בשנת 2008).

במסגרת סמכותו התיר ה"ממונה" לבנק, לבקשתו, לעסוק ביעוץ פנסיוני בתקופת הביניים (עד לתום שש שנים ממועד פרסום החוק) - קודם להשלמת מכירת מלוא פעילות קופות הגמל - ובתנאי שלא ישלוט בתקופה הזו בחברה לניהול קופות גמל (דהיינו, החזקותיו במניות חברה לניהול קופות גמל, יפחתו משיעור של 50%).

לאור היתר זה - ובמטרה לממש את ההעדפות שניתנו ל"בנקים הבינוניים", מוקדם ככל האפשר - חתם הבנק ביום 5 בדצמבר 2007 על הסכם, במסגרתו מכר הבנק 51% מפעילות קופות הגמל לקבוצת משקיעים, בתמורה לסך של כ-76 מיליון ש"ח. יתרת הפעילות (49%) תימכר על ידי הבנק לרוכשים לכל המאוחר בחודש אוגוסט 2011 (להלן: "מועד המימוש הסופי").

לאחר המכירה מחזיקים: הבנק (49%), וקבוצת הרוכשים (51%) במשותף בחברה חדשה - "הדס מרכנתיל קופות גמל בע"מ" - שהוקמה מכח ההסכם וקלטה את פעילות קופות הגמל של הבנק (ראה גם פרק 14 בדוחות לשנת 2007).

במסגרת ההסכם הוארך תוקף הערכות שנתן הבנק בעבר לעמיתי "מרכנתיל קופה מרכזית לפיצויים" - לפיה, התחייב הבנק לפצות את עמיתי הקופה, במקרה בו יפחת שווי המימוש של זכויותיהם מהסכום הנומנלי שהופקד על ידם בקופה. על פי ההסכם תפקע ערכות הבנק - לכל המאוחר - ב"מועד המימוש הסופי" (ראה גם באור 6 ב' (4) לתמצית הדוחות הכספיים).

לאחר השלמת מכירת פעילות קופות הגמל, כאמור - ולאור הערכת הבנק, כי תחום ה"ייעוץ פנסיוני" מהווה פוטנציאל לפיתוח מקורות הכנסה נוספים לבנק - החל הבנק להערך לקראת כניסתו לפעילות בתחום זה. הערכות זו כללה את הצעדים הבאים:

- הכנת תכנית עסקית שהוצגה לדיירקטוריון הבנק, ואושרה על ידו ביום 12.3.2008.
 - בניית תשתית ארגונית למתן ייעוץ פנסיוני בפריסה ארצית, לרבות: הכשרת 25 מיועצי השקעות של הבנק לעיסוק בתחום זה, והכשרת 28 יועצים ופקידים מתמחים נוספים.
 - פיתוח מערכות מיחשוב התומכות בייעוץ הפנסיוני ובהפצת המוצרים הפנסיונים - בשיתוף עם חברת האם.
 - הכנת תשתית משפטית מתאימה הכוללת: הסכמי ייעוץ, הסכמי הפצה והתאמת נהלי העבודה בבנק.
 - הקמת עמדות ייעוץ בחלק מסניפי הבנק ומוקדי ייעוץ אזוריים למתן פתרונות ללקוחות ביתר הסניפים.
 - הקמת יחידות תמיכה עסקיות ותפעוליות.
 - חתימה על 21 הסכמי הפצה עם יצרני מוצרים פנסיוניים.
- ביום 12.6.2008 קיבל הבנק רישיון מה"ממונה" לעסוק במתן ייעוץ פנסיוני לאוכלוסיית ה"שכירים" והעצמאיים. במהלך הרבעון השלישי השיק הבנק את שרות ה"ייעוץ הפנסיוני" - בשלב הראשון, ב-18 מסניפי הבנק. בתום השלב הראשון תבחן מתכונת הפעלת השרות ולאחר שיופקו לקחים, יורחב השרות לסניפים נוספים.

ייעוץ וניהול תיקי השקעות

- הבנק עוסק בייעוץ וניהול השקעות ובניהול קרנות נאמנות (בתקופת הביניים שהותרה לו מכח החוק, כאמור).
- בעקבות החוקים והתקנות שהסדירו את הפעילות בתחום ייעוץ השקעות, חתמו הבנק ומרכנתיל קרנות נאמנות בע"מ, על הסכמי הפצה, כדלקמן:
- 36 הסכמי הפצה בין הבנק לבין חברות לניהול קרנות נאמנות.
 - 7 הסכמי הפצה בין מרכנתיל קרנות נאמנות בע"מ, לבין חברי בורסה המפיצים את קרנות הנאמנות של הבנק.
- הכנסות הבנק מעמלות הפצת קרנות נאמנות בתקופת הדוח, הסתכמו בכ-1 מיליון ש"ח, בדומה לתקופה המקבילה אשתקד.

12. חברות מוחזקות

מרכנתיל שוקי הון בע"מ (לשעבר: מרכנתיל ניהול תיקים בע"מ)*

החברה עוסקת בניהול תיקי השקעות עבור מוסדות, חברות ויחידים. כן מחזיקה החברה במלוא זכויות הבעלות והשליטה בחברת "מרכנתיל קרנות נאמנות" וב-51% מזכויות הבעלות והשליטה, בחברת "מרכנתיל - גולדהר ניהול השקעות גלובלי בע"מ".

* ביום 15.4.2008 שונה שמה של החברה מ"מרכנתיל ניהול תיקים בע"מ" - לשמה הנוכחי.

מאזן החברה ליום 30 בספטמבר 2008 מסתכם בסך כ-17 מיליון ש"ח וההון העצמי שלה מסתכם בכ-16 מיליון ש"ח. תרומת החברה לרווח הנקי של הבנק בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2008 (ללא פעילות מרכנתיל קרנות נאמנות בע"מ ומרכנתיל גולדהר ניהול השקעות גלובלי בע"מ) הסתכמה בכ-0.6 מיליון ש"ח, לעומת רווח בסך של כ-1.6 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.

מרכנתיל קרנות נאמנות בע"מ

החברה עוסקת בניהול קרנות נאמנות והינה בבעלות מלאה של "מרכנתיל שוקי הון בע"מ". ליום 30 בספטמבר 2008 מנהלת החברה 15 קרנות נאמנות שהיקף נכסיהן לאותו תאריך הסתכם בסך של כ-1,143 מיליון ש"ח, לעומת כ-382 מיליון ש"ח ביום 31 בדצמבר 2007.

מאזן החברה ליום 30 בספטמבר 2008 מסתכם בסך של כ-7 מיליון ש"ח וההון העצמי שלה מסתכם בכ-7 מיליון ש"ח. תרומת החברה לרווח הנקי של הבנק בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2008, הסתכמה בסך של כ-0.2 מיליון ש"ח, לעומת כ-0.9 מיליון ש"ח אשתקד.

לענין השפעת ה"רפורמה בשוק ההון" על החברה, ראה פרק 11 לעיל.

מרכנתיל - גולדהר ניהול השקעות גלובלי בע"מ

החברה הוקמה ביום 9.7.2007 על ידי מרכנתיל שוקי הון בע"מ (חברה בבעלות מלאה של הבנק) ואחרים. בהתאם להסכם שנחתם בין מרכנתיל שוקי הון בע"מ לבין יתר השותפים, מסתכם חלקו של הבנק (באמצעות מרכנתיל שוקי הון בע"מ), בהון ובזכויות הצבעה של החברה - בשיעור של 51%.

החברה החלה את פעילותה בחודש אוקטובר 2007 ועוסקת בניהול השקעות גלובלי עבור לקוחות מוסדיים, עסקיים ופרטיים.

מאזן החברה ליום 30.9.2008 מסתכם בסך כ-0.6 מיליון ש"ח וההון העצמי שלה מסתכם בסך של 0.4 מיליון ש"ח. חלק הבנק בהפסד החברה בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2008 הסתכם בכ-0.5 מיליון ש"ח.

הדס מרכנתיל קופות גמל בע"מ

חברת הדס מרכנתיל קופות גמל בע"מ הוקמה על ידי הבנק ואחרים ביום 12 באוגוסט 2007, כחלק מההסכם למכירת פעילות קופות הגמל של הבנק (ראה גם פרק 11 לעיל) - במסגרתו נמכרה פעילות זו לחברת הדס מרכנתיל קופות גמל בע"מ. חלקו של הבנק בהון ובזכויות ההצבעה בחברה מסתכם ב-49%.

ליום 30 בספטמבר 2008, מסתכמת השקעת הבנק בחברה בסך של כ-75 מיליון ש"ח.

מאזן החברה ליום 30 בספטמבר 2008 הסתכם בסך של כ-148 מיליון ש"ח וההון העצמי שלה מסתכם בכ-145 מיליון ש"ח. תרומת החברה לרווח הנקי של הבנק בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2008 הסתכמה בכ-3 מיליון ש"ח.

חברות מוחזקות אחרות

א. השפעתן של יתר החברות המוחזקות של הבנק - מרכנתיל נכסים בע"מ, מרכנתיל השקעות בע"מ, מרביט סוכנות לביטוח (1996) בע"מ, ומרכנתיל הנפקות בע"מ - אינה מהותית ביחס לפעילות הבנקאית בקבוצה.

ב. ביום 2.7.2008 התקבלה בדירקטוריון הבנק החלטה על הפסקת פעילותה ופירוקה מרצון של ב.מ.ד. חיתומים וייזום השקעות בע"מ - על רקע פעילותה הדלה של החברה, מחד - והעלויות הגבוהות הנדרשות לתפעולה, מאידך.

13. המבקר הפנימי

פרטים לגבי המבקר הפנימי, הסטנדרטים המקצועיים לפיהם הוא פועל, תכנית הביקורת השנתית והשיקולים בקביעתה - נכללו בדוח השנתי לשנת 2007. בתקופת הדוח לא חלו שינויים בפרטים אלו.

ברבע השלישי של השנה הוגשו על ידי המבקר הפנימי 12 דוחות ליו"ר הדירקטוריון, יו"ר ועדת הביקורת של הדירקטוריון והמנהל הכללי. כמו כן נידונו בתקופת זו 16 דוחות - בישיבות ועדת הביקורת של הדירקטוריון.

14. חקיקה והסדרים הנוגעים למערכת הבנקאית

א. חקיקה בנושא העמלות הבנקאיות

בעקבות החלטות שקיבלו מספר בנקים במערכת הבנקאית - במחצית השנייה של שנת 2006 - לעדכן את תעריפי העמלות בגין השרותים הניתנים על ידם במספר תחומים, לאחר תום התקופה שבה התחייבו הבנקים להקפיא את תעריפי העמלות - התפתח דיון ציבורי בנושא זה. במהלך הדיון נשמעו קריאות מצד גופים צרכניים המצדדות בהגברת הפיקוח על הבנקים בנושא זה.

בעקבות הדיון ובהמשך למספר הליכי חקיקה שנפתחו בכנסת בנושא זה, שכללו ארבע הצעות חוק פרטיות מטעם חברי הכנסת והצעת חוק נוספת מטעם הממשלה, אישרה הכנסת ביום 26 ביוני 2007, את חוק הבנקאות (שירות ללקוח) (תיקון מס' 12), התשס"ז - 2007. המטרות שעמדו בבסיס החוק כללו:

- יצירת אחידות בשמות השרותים הבנקאיים.
- צמצום מספר השרותים שבשלם נגבות עמלות.
- שיפור ביכולת ההתמצאות של הלקוחות במחירי השרותים הבנקאיים, וההשוואה בינם למחירים בבנקים אחרים.

עיקרי ההוראות שנכללו בחוק, הינן כדלקמן:

- הוטל על הנגיד, לאחר התייעצות עם הועדה המייעצת, לקבוע את רשימת השרותים שבגינם רשאי תאגיד בנקאי לגבות עמלות מלקוחותיו ("התעריפון המלא") ואת אופן חישובן של העמלות שניתן לגבות בגין שרותים אלה.
- הנגיד רשאי לקבוע "תעריפונים מצומצמים" (המהווים חלק מ"התעריפון המלא") לגבי סוגים מסוימים של שרותים בנקאיים או לגבי סוגי לקוחות מסוימים.
- תאגיד בנקאי יוכל להוסיף שרות נוסף, שאינו כלול ב"תעריפון המלא" - רק לאחר הגשת בקשה מנומקת למפקח על הבנקים. המפקח יהיה רשאי לאשר את הבקשה או לדחותה - בתוך 30 יום מקבלתה.
- הנגיד יהיה רשאי לקבוע "סל שרותים בנקאיים", שתאגיד בנקאי יחויב להציע ללקוחותיו, ושכגינם תגבה עמלה כוללת אחת.
- הנגיד רשאי להכריז על שירותים בנקאיים מסוימים כ"שירותים ברי פיקוח", בהתקיים אחת העילות הבאות:

1. התשלום בגין השרות עלול להפחית את התחרות בגין אותו שרות.
2. הלקוח יכול לקבל את השרות רק בתאגיד הבנקאי שבו מתנהל חשבונו.
3. מדובר ב"שרות חיוני" ויש צורך בפיקוח עליו מטעמים של טובת הציבור.

הנגיד יהיה רשאי לקבוע לגבי "שרות בר פיקוח" את סכום העמלה שתגבה בגינו, או את סכומה המכסימלי, או לאסור על גביית עמלה כלשהי בגינו.

- הוטלה חובה על תאגידים בנקאיים להודיע מראש למפקח על הבנקים על כוונתם להעלות את תעריף העמלה בגין שירות בנקאי שאינו "בר פיקוח" - לפחות 30 יום לפני המועד המתוכנן להעלאת התעריף.

- המפקח על הבנקים רשאי להטיל עיצום כספי על תאגיד בנקאי שגבה עמלות בגין שירותים שאינם כלולים ב"תעריפון המלא", או שהעלה את תעריפי העמלות שהוא גובה - מבלי שהודיע על כך מראש למפקח.

ההוראות העיקריות הכלולות בחוק (קביעת ה"תעריפון המלא" וה"תעריפונים המצומצמים"), נועדו להיכנס לתוקף בתום שלושה חודשים מיום פרסום החוק - עם זאת הותר לנגיד בנק ישראל לדחות מועד זה בשלושה חודשים נוספים.

לפיכך, מכח הסמכות שהוקנתה לו בחוק, פורסמו על ידי נגיד בנק ישראל ביום 8 בינואר 2008, "כללי הבנקאות (שירות ללקוח) (עמלות), התשס"ח - 2008".

התקנות כוללות את "תעריפון העמלות המלא" (החל על לקוחות המקבלים שירות בנקאי מלא), ו"תעריפונים מצומצמים" (שיחולו על מגזרי לקוחות - שמקבלים שירותים בנקאיים חלקיים, כגון: "שירותי ניהול חשבון עובר ושכ", "שירותים בגין הלוואות לדירור" ו"שירותים בגין כרטיסי אשראי", בלבד).

הלקוחות עליהם חלים תעריפוני עמלות אלו, כוללים שני פלחי לקוחות:

- יחידים.

- תאגידים שמחזור הכנסותיהם השנתי, אינו עולה על מיליון ש"ח (להלן: "עסקים קטנים").

עיקר השינויים שנכללו בתקנות ובתעריפונים שצורפו אליהן, כאמור - הינם:

- מספר העמלות הכלולות בתעריפונים החדשים, הופחת משמעותית ביחס למספרן כיום (בשיעור של כ-64%) והובהר כי לא ניתן יהיה לגבות עמלות ממגזרי הלקוחות עליהם חלה ההוראה - שאינן כלולות בתעריפונים החדשים.

- יחיד יהיה פטור מתשלום "דמי ניהול קבועים" בגין חשבון עובר ושכ, למעט תשלום בגין פעולות המבוצעות בחשבון על ידי פקיד או באמצעות ערוצים ישירים, כמפורט להלן.

- ניתן יהיה לגבות עמלה בגין "הקצאת מסגרת אשראי", מלקוח יחיד - רק אם הלקוח לא ניצל כלל את מסגרת האשראי שהוקצתה לו. לקוח שניצל את מסגרת האשראי - בחלקה או במלואה - יחויב בריבית או בעמלת הקצאת אשראי, כגובה מביניהן.

- נאסר לגבות עמלה בגין "טיפול באשראי" מ"עסקים קטנים" ומלקוחות "יחידים" (בגין הלוואות בהיקף שאינו עולה על 50,000 ש"ח). כמו כן, נאסר לגבות עמלה זו בעת חידוש אשראי שאינו כרוך בשינוי או בהגדלת בטחונות. במקרה של הגדלת האשראי - ניתן יהיה לגבות עמלה רק בגין תוספת האשראי.

- נערכה הבחנה בין עמלות שייגבו בגין שירותים ב"חשבון עובר ושכ" - הניתנים על ידי פקיד (וכוללים רשימה סגורה של 8 סוגי פעולות), לבין עמלות שייגבו בגין שירותים כנ"ל - הניתנים באמצעות ערוצים ישירים (וכוללים רשימה סגורה של 10 סוגי פעולות).

בתחילת חודש מאי 2008 הגיש הבנק לאישור בנק ישראל הצעה לתעריפוני עמלות - במתכונת התעריפונים שנקבעו על ידי בנק ישראל. לאחר התאמות קלות אושרו התעריפונים על ידי בנק ישראל.

החל ביום 1 ביולי 2008 מיושמות הוראות החוק על ידי כלל הבנקים בישראל והופעל משטר עמלות חדש - בהתאם לכללים שנקבעו בתקנות שפרסם בנק ישראל, כאמור.

על פי הערכות מוקדמות המתבססות על היקף העמלות שגבה הבנק ברבע הראשון להפעלת משטר העמלות החדש - מעריכה הנהלת הבנק, כי לא צפוי קיטון בהכנסות התפעוליות של הבנק בעקבות יישום החוק. יודגש עם זאת, כי הערכות אלו מבוססות על תצפיות שנערכו בתקופה קצרה מאד, ואינן מביאות בחשבון שינויים אפשריים בהכנסות עקב התאמות שעשויות להתרחש בהתנהלות הלקוחות, והתאמות מחירים עתידיות אחרות. לפיכך, ההשלכות הצפויות מיישום הוראות החוק על התוצאות הכספיות של הבנק, בטווח הארוך - עשויות להיות שונות מאומדנים ראשוניים אלה.

זמן קצר לאחר שנכנס לתוקף "משטר העמלות החדש" - פורסמו הערכות מפי גורמים שונים, לגבי השלכות יישום תעריפוני העמלות החדשים - על לקוחות הבנקים.

על פי חלק מההערכות, הפעלת "משטר העמלות החדש" הפחיתה את סכומי העמלות שמשלמים לקוחות הבנקים בשיעור שולי בלבד - והערכות אחדות אף צופות עליה בהיקף העמלות.

לאור הערכות אלו - שעוררו הד ציבורי רב - הועלו על ידי חברי הכנסת מספר הצעות חוק פרטיות, המציעות להגביל בחקיקה את סכומי העמלות שיוכלו בנקים לגבות מלקוחותיהם, כדלקמן:

- ביום 30 ביוני 2008, הונחה על שולחן הכנסת הצעת חוק הבנקאות (שירות ללקוח) (תיקון) - הגבלת סכומי העמלות, התשס"ח - 2008, לפיה - יוגבל תעריף העמלות הנפוצות כגון: "הפקדת מזומן", "משיכת מזומן", "הפקדת ופדיון המחאות" - לסך של 1.5 ש"ח. בנוסף, מוצע בהצעת החוק לחייב את הבנקים להציע סלי עמלות מזולים בגין עמלות אלו - לקבוצות אוכלוסיה חלשות. בתאריך 16 ביולי 2008, אושרה הצעת החוק בקריאה טרומית.

- ביום 16 ביולי 2008 אושרה על ידי הכנסת בקריאה ראשונה - הצעת חוק הבנקאות (שירות ללקוח) (תיקון מס' 16) (איסור גביית עמלות בעד שירותים מסוימים), התשס"ט - 2008, לפיה - יאסר על תאגיד בנקאי לגבות עמלות מלקוחות "יחידים" או "עסקים קטנים" - בגין ארבע פעולות בסיסיות ראשונות בכל חודש.

להערכת הנהלת הבנק אם תאושרנה הצעות חקיקה אלו - עלולה להגרם פגיעה בהכנסות הבנק מעמלות. עם זאת, בשלב זה לא ברור אם ובאיזה אופן יאושרו הצעות חוק אלו.

ב. חקיקה בתחום המסים

חבות המס של התאגידים בישראל חושבה עד ליום 31.12.2007, על פי הוראת חוק מס הכנסה (תאומים) בשל אינפלציה), התשמ"ה - 1985 (להלן: "חוק התאומים") - שנחקק בתקופה בה שררו במדינת ישראל שיעורי אינפלציה גבוהים מאוד - במטרה למנוע תשלום מס על רווחים אינפלציוניים. לאור הירידה המתמשכת בשיעורי האינפלציה - לשיעורים המקובלים בעולם המערבי, והציפייה להמשך מגמת היציבות הכלכלית - סבר משרד האוצר כי "חוק התאומים" - התייתר למעשה, מכיוון שהטרחה הכרוכה בהמשך הפעלת החוק אינה מצדיקה (לדעת משרד האוצר), את התועלת הנמוכה הנובעת ממנו. לאור האמור לעיל, אישרה הכנסת ביום 26 בפברואר 2008, את "חוק מס הכנסה (תיאומים) בשל אינפלציה) (תיקון מס' 20), התשס"ח - 2008.

במסגרת התיקון לחוק - בוטלו מרבית הסעיפים שנכללו ב"חוק התאומים" - החל משנת 2008.

התיקון לחוק משנה את חישוב חבות המס של התאגידים הבנקאיים בשני מרכיבים עיקריים:

- הוספת חבות מס בגין "רווחים אינפלציוניים", עקב ביטול הסעיף שהתיר לתאגידים לנכות מהרווחים החייבים במס את "שחיקת" ההון העצמי במונחים ריאליים ("ניכוי בשל אינפלציה") - הנגזר משיעור עליית מדד המחירים לצרכן, ומהיקף ההון החשוף לאינפלציה (כהגדרתו ב"חוק התאומים").
- הקפאת שיעור עליית המדד (ששימש, בין היתר, לחישוב מרכיב ה"ניכוי בשל פחת") - על פי המדד שפורסם בתום שנת 2007 - ללא מתן אפשרות לעדכנו על פי השינויים שיחולו בשיעור עליית המדד - לאחר תום שנת 2007.

התיקון לחוק, כאמור, צפוי לפגוע בעיקר במוסדות כספיים שמימון פעילותם מבוסס על הונם העצמי.

כדי להקטין את הפגיעה הצפויה בגופים אלו, אישרה הכנסת, במקביל לחקיקה האמורה, תיקון עקיף לחוק מס ערך מוסף (מס' 35). החקיקה מתקנת את הגדרות "רווח" ו"שכר" כדלקמן:

- ה"רווח" של מוסד כספי שבגיניו מחושב "מס רווח" - יכלול גם את מס השכר ששולם על ידו (עד לתיקון לא ניתן היה לנכות את מס השכר לצורך חישוב זה).
- ה"שכר" של מוסד כספי בגינו מחושב מס שכר - יכלול גם את חלק המעביד בתשלומים ששולמו על ידו למוסד לביטוח לאומי.

התיקון ייכנס לתוקף ביום 1 בינואר 2009. עם זאת, נקבע במסגרת הוראות מעבר שנכללו בחוק, כי בשנת 2008 ייושם התיקון לחוק חלקית, באופן שיותר למוסד הכספי לנכות 50% ממס השכר ששולם על ידו בשנת 2008 - לצורך חישוב מס הרווח, ובמקביל יוטל מס שכר על 50% מתשלומי המוסד הכספי - לביטוח הלאומי.

התיקון לחוק מס ערך מוסף, כאמור - צפוי להגדיל את הרווח הנקי של הבנק בשנת 2008 בכ-2 מיליון ש"ח (מזה כ-1 מיליון ש"ח, הנובע מקיטון חד פעמי בהפרשות למיסים על הכנסה - עקב עדכון שיעורי המס על פיהם מחושבים ה"מסים הנדחים").

ההשלכות שיהיו לביטול "חוק התאומים", כאמור - על רווחי הבנק בשנת 2008 - נגזרות משיעורי האינפלציה שישררו בישראל בשנה זו. לפיכך, לא ניתן להעריך למפרע את ההשלכות שיהיו לביטול "חוק התאומים" על רווחי הבנק בשנת 2008. יצוין עם זאת - כי הטבת המס שהייתה נרשמת בתשעת החדשים הראשונים של שנת 2008, בגין עליית מדד המחירים לצרכן בתקופה זו, לולא התיקון ל"חוק התאומים", כאמור - הייתה מסתכמת בכ-18 מיליון ש"ח (בתקופה המקבילה אשתקד רשם הבנק הטבת מס בגין מרכיב זה בסך של 9 מיליון ש"ח).

ג. החוק לאיסור מימון טרור

ביום 29 בדצמבר 2004 התקבל בכנסת חוק איסור מימון טרור, התשס"ד - 2004 אשר נכנס לתוקף בתחילת חודש אוגוסט 2005. על פי החוק, מי שעושה פעולה ברכוש של אדם בהיותו מודע לכך שאותו אדם הוא פעיל טרור או שהוא מוכרז ככזה (בהליך הקבוע בחוק) - עובר עבירה פלילית. כמו כן נקבע, כי בנק חייב לדווח על נסיון לביצוע פעולה כאמור ו/או על ביצועה, וכי אי דווח כאמור מהווה אף הוא עבירה פלילית.

ביום 12.12.06 פורסם תיקון לצו איסור הלבנת הון (חובת זיהוי, דיווח וניהול רישומים של תאגידים בנקאיים למניעת הלבנת הון ומימון טרור), התשס"א - 2001.

התיקון לצו מתייחס בין היתר לפעילות התאגיד הבנקאי מול מוסדות פיננסים ותושבים ברשות הפלסטינית.

ביום 28.11.2006 חתם שר האוצר, בתוקף סמכותו לפי סעיף 9(ד) לחוק איסור מימון טרור, התשס"ה - 2005, על היתר ספציפי, לפיו מותרת לבנק עשיית פעולה ברכוש של אדם במהלך עסקיו, עבור תאגיד בנקאי אחר, לקוח של תאגיד בנקאי אחר, בנק הדואר או לקוח של בנק הדואר - באמצעות חשבון קורספונדנט המנוהל אצלו ובלבד שאם ניתנו הנחיות ממשטרת ישראל לגבי אותה פעולה ברכוש - יפעל הבנק לפי הנחיות כאמור.

הבנק קשור בהסכם למתן שרותי סליקה לבנק אחר הנמצא ברשות הפלסטינאית. על פי היתר זה רשאי הבנק להמשיך ולהעניק שרותי סליקה לבנק האחר כאשר אחריות הבדיקה לגבי כל פעולה כנ"ל מוטלת על הבנק הסופי (ולא על הבנק הסולק). לאור ההיתר של שר האוצר, כאמור - החליט הבנק להמשיך, בשלב זה, את ההתקשרות הקיימת עם הבנק האחר.

בחדש אוקטובר 2007 החליט הקבינט הבטחוני להכריז על החמאס ברצועת עזה - כעל ישות עוינת. בעקבות החלטה זו, החליט הבנק (בדומה לצעדים שננקטו על ידי בנקים אחרים בישראל) להגביל את פעילותו עם סניפי הבנקים הפועלים ברצועת עזה, לסליקת המחאות בשקלים וקבלת העברות בשקלים, בלבד - עד לקבלת היתר מבנק ישראל - להפסקת ייצוג הבנקים הפלסטינאים הפועלים ברצועה. עם קבלת ההיתר, כאמור - יופסקו כל השרותים הבנקאיים שמעניק הבנק לתושבי רצועת עזה.

לעניין הודעת צד ג' שהוגשה כנגד הבנק ובנקים אחרים בנושא זה - ראה באור כב' (6) (א) לתמצית הדוחות הכספיים.

ד. חוק איסור השקעה בתאגידים המקיימים קשר עסקי עם איראן, התשס"ח - 2008

החוק התפרסם ביום 8 באפריל 2008. על פי החוק חויבה המדינה להקים "ועדת יישום" שתפרסם רשימת תאגידים המקיימים קשרים עסקיים מהותיים (כהגדרתם בחוק) עם איראן. בנוסף, הטיל החוק מגבלות על מוסדות פיננסיים (לרבות תאגידים בנקאיים) בהקשר זה, כדלקמן:

- נאסר על מוסדות פיננסיים להשקיע (הן בדרך של החזקה בניירות ערך, והן בדרך של הלוואה - בתנאים שנקבעו בחוק) - בתאגידים שנכללו ברשימה שתפרסם "ועדת היישום".
- הוטלה חובה על מוסד פיננסי למכור תוך 90 יום את השקעותיו בתאגיד שנכלל ברשימה שתפרסם "ועדת היישום".

עד כה טרם פרסמה "ועדת היישום" את רשימת התאגידים המקיימים קשר מהותי עם איראן.

ה. הצעת חקיקה בנושא הרשויות המקומיות

ביום 13.3.2007 פורסמה מטעם ועדת הכספים של הכנסת: "הצעת חוק הרשויות המקומיות (תיקון) - ייעוד כספי הקצבות לתשלום משכורות (הוראה שעה), התשס"ז - 2007", על פיה יתאפשר לרשויות מקומיות מסוימות שבהן קיימת "הלנת שכר" לפתוח חשבונות בנק מיוחדים, שיהיו חסינים מפני עיקול לתקופה של שלשה חדשים והכספים שיופקדו בהם ישמשו לתשלום משכורות לעובדי הרשויות. עד כה טרם הושלמו הליכי החקיקה בגין הצעת החוק. להערכת הנהלת הבנק, השפעת הצעת החוק על הבנק (גם אם תתקבל כלשונה) איננה מהותית.

1. חקיקה בנושא: "דיוור חלופי"

ביום 4.11.2008 אושר בכנסת "חוק ההוצאה לפועל (תיקון הגנת בית מגורים), התשס"ח - 2008. על פי החוק יחויבו בנקים המפנים חייב מדירתו, בשל אי יכולתו לפרוע את האשראי שקיבל מהבנק - לממן לחייב "דיוור חלופי" לתקופה שלא תעלה על שנה וחצי (בנסיבות מיוחדות רשאי ראש ההוצאה לפועל להאריך תקופה זו). החוק יחול על הלוואות משכנתא שיינתנו מיום אישור החוק ואילך. עם זאת, ניתן יהיה ליישמו גם לגבי הלוואות שניתנו קודם לאישור החוק - אם יוכיח החייב לראש ההוצאה לפועל, שזכותו לדיוור חלופי לא הובהרה לו על ידי הבנק, בעת שויתר עליה.

להערכת הנהלת הבנק, יישום החוק צפוי לפגוע בהכנסות העתידיות של הבנק (וביתר הבנקים הפועלים בתחום המשכנתאות). לאור המרווחים הנמוכים השוררים כיום ב"שוק המשכנתאות" - צפוי שהעלויות הנוספות שייגרמו לבנקים בעקבות יישום החוק, יתמחרו ויגולמו בשיעורי הריבית על הלוואות המשכנתא, שיינתנו בעתיד.

15. גילוי בדבר תהליך אישור הדוחות הכספיים

ביום 27 באפריל 2008, פרסם בנק ישראל הוראת שעה בנושא: "גילוי בדוח הדירקטוריון בדבר הליך אישור הדוחות הכספיים". ההוראה מאמצת את הנחיות הרשות לניירות ערך בנושא זה, שאושרו על ידה ביום 23.7.2007.

על פי ההוראה הוטל על התאגידים הבנקאים לכלול בדוחות הדירקטוריון הרבעוניים והשנתיים, מידע בדבר הליך אישור הדוחות הכספיים, כמפורט להלן:

א. דירקטוריון הבנק הינו האורגן המופקד על בקרת העל בבנק. הדירקטוריון מינה את "ועדת המאזן" המופקדת מטעמו על הפיקוח, הבקרה וההכוונה של תהליך אישור הדוחות הכספיים בבנק - ומגישה לדירקטוריון, בסיום עבודתה - את המלצותיה בנוגע לאישור הדוחות הכספיים. "ועדת המאזן" כוללת שישה דירקטורים, שארבעה מהם הינם דירקטורים "בעלי מיומנות חשבונאית ופיננסית" (כמוגדר בהוראות בנק ישראל), כדלקמן:
שלמה זוהר* - יו"ר הדירקטוריון ויו"ר ועדת מאזן.

דוד דוד*⁽¹⁾

נחום הדסי

שושנה וינשל*

אהוד נחתומי

מאיר שביט*

* דירקטור בעל מיומנות חשבונאית ופיננסית.

(1) עד ליום 31 באוקטובר, 2008.

ב. תהליך אישור הדוחות הכספיים הרבעוניים כולל את השלבים והאורגנים הבאים:

ועדת גילוי

כחלק מיישום הוראות בנק ישראל בנושא הגילוי בדוחות הכספיים, המתבססת על סעיף 302 בחוק Sarbanes Oxley (ראה פרק 16 ה' להלן) - הוקמה בבנק ועדת גילוי - בראשות מנכ"ל הבנק ובה חברים כל חברי ההנהלה של הבנק, המבקר הפנימי ומנהלים בכירים נוספים.

הועדה מתכנסת אחת לרבעון (קודם לתחילת הדיונים בדוחות הכספיים), בהשתתפות רואי החשבון המבקרים ודנה בהתפתחויות שחלו בנושאים שונים במהלך פעילותו העסקית של הבנק ברבעון האחרון, שעשויה להיות להם השלכה על הגילוי בדוחות הכספיים, לרבות: שינויי חקיקה והוראות חדשות, שינויים במדיניות החשבונאית, התפתחות בתביעות משפטיות, שינויים בבקורות הפנימיות (אם היו כאלה), תרמיות ומעילות (במידה וארעו). המלצות ועדת הגילוי מיושמות בדוחות הכספיים של הבנק.

ועדת מאזן

כאמור, האורגן המופקד מטעם הדירקטוריון על בקרת תהליך אישור הדוחות הכספיים הינו ועדת המאזן.

לקראת הדיון בפורום "ועדת מאזן", נמסרת לעיונם של חברי "ועדת המאזן" טיוטת הדוחות הכספיים בצרוף מסמכים נוספים שנועדו לסייע להם בהבנת וניתוח הדוחות הכספיים, לרבות: ניתוח השינויים בתוצאות הכספיות על "בסיס אחיד", התפתחות רב שנתית ורב רבעונית של נתונים מאזנים ותוצאתיים (לרבות נתונים בחתך מגזרי פעילות), ופרטים נרחבים בנושא "חובות בעייתיים וההפרשות לחובות מסופקים".

לאחר קבלת מסמכים אלו - מקיימת ועדת המאזן דיון מפורט בדוחות (פורום "ועדת מאזן"), בו נוטלים חלק - מלבד חברי ועדת המאזן - גם נושאי משרה בכירה הקשורים לדוח הכספי (לרבות: המנכ"ל והחשבונאי הראשי), ורואי החשבון המבקרים של הבנק.

במסגרת הדיון סוקרים המנכ"ל והחשבונאי הראשי בהרחבה את הדוחות הכספיים, תוך מתן הסברים מפורטים לגבי הגורמים לשינויים ולהתפתחויות בנכסים, בהתחייבויות ובתוצאות הכספיות, ונושאים אחרים, כגון: שינויים במדיניות החשבונאית, שינויים בחוקים ובהוראות בנק ישראל, שינויים במדיניות החשבונאית בנושאים קריטיים והתפתחויות בהתחייבויות התלויות - והשפעתן על הדוחות הכספיים. בנוסף, מתקיים דיון נרחב בהתפתחויות שחלו בחובות הבעייתיים בבנק ובהפרשות לחובות מסופקים.

רואי החשבון המבקרים מדווחים על ממצאים שעלו במהלך סקירת הדוחות הרבעוניים ועל עניינים אחרים שלדעת רואי החשבון יש להביאם לידיעת חברי ועדת המאזן.

בתום הדיון מגישה ועדת המאזן את המלצותיה לדירקטוריון בנוגע לאישור הדוחות הכספיים - לקראת הדיון שעורך הדירקטוריון בענין זה.

דירקטוריון הבנק

לאחר הדיון בפורום "ועדת המאזן" - מתקיים דיון נוסף במליאת הדירקטוריון - לצורך אישור הדוחות הכספיים. לקראת הדיון נמסרת לחברי הדירקטוריון טיוטה מעודכנת של הדוחות הכספיים (לאחר ששולבו בה המלצות וההחלטות שהתקבלו ב"ועדת המאזן"), בצרוף כל המסמכים שהונחו בפני חברי ועדת המאזן, ומסמכים נוספים, במידת הצורך, על פי החלטת ועדת המאזן.

בדיון במליאת הדירקטוריון נוכחים - מלבד חברי הדירקטוריון - גם נושאי משרה בכירה הקשורים לדוח הכספי (לרבות: המנכ"ל והחשבונאי הראשי), ורואי החשבון המבקרים של הבנק.

הדיון כולל: סקירת הדוחות הכספיים על ידי המנכ"ל והחשבונאי הראשי (לרבות הנושאים שנכללו בסקירה בפורום "ועדת מאזן"), דוח על יישום המלצות ועדת המאזן, עמידת הבנק במגבלות החשיפה לסיכונים הקבועות בהוראות, או כאלו שנקבעו על ידי הדירקטוריון ודוח על עסקאות חריגות או מהותיות לעסקי הבנק.

רואי החשבון המבקרים מדווחים על ממצאי סקירת הדוחות הרבעוניים ועל עניינים אחרים שלדעת רואי החשבון ראוי להביאם לידיעת חברי הדירקטוריון.

במהלך הדיון מפנים חברי הדירקטוריון להנהלה ולגורמים אחרים הקשורים לדווח הכספי שאלות ובקשות לקבלת הבהרות לגבי נושאים שונים שנכללו (או שאמורים היו להכלל) בדוחות הכספיים. בתום הדיון - בכפוף לקבלת תשובות מספקות מצד הנהלת הבנק - מאשר הדירקטוריון את הדוחות הכספיים.

16. עניינים אחרים

א. הוראה בנושא: "מדידת הפרשות וגילוי לגבי חובות בעייתיים"

ביום 31 בדצמבר 2007 פורסמה על ידי בנק ישראל הוראה חדשה בנושא: "המדידה והגילוי של חובות בעייתיים והפרשה לחובות מסופקים, בדוחות כספיים של תאגידים בנקאיים".

ההוראה מבוססת על התקינה החשבונאית הקיימת בארה"ב לגבי תאגידים בנקאיים. העקרונות הגלומים בבסיס ההוראה החדשה, מהווים שינוי מרחיק לכת ביחס להוראות הנוכחיות - בנושא סוג חובות בעייתיים ומדידת הפרשות להפסדי אשראי בגין חובות אלו.

השינויים העיקריים שנכללו בהוראה החדשה, ביחס להוראות הקיימות, הינם:

- הוטל על התאגידים הבנקאיים לערוך הפרשות לירידת ערך נכסים, בגין אשראים בעייתיים, באחד משני מסלולים: "הפרשה פרטנית" או "הפרשה קבוצתית" - כמפורט להלן:

- **"הפרשה פרטנית להפסדי אשראי"** - תיושם בגין ירידת ערך של אשראים בעייתיים שהיקפם החוזי עולה על מיליון ש"ח וכן עבור הפרשות בגין חייכים בעייתיים מזוהים אחרים (שההפרשה לירידת ערך בגינם אינה נכללת ב"הפרשה הקבוצתית").

ההפרשה הפרטנית להפסדי אשראי תערך בהתבסס על תזרימי התקבולים המהוונים הצפויים מהחייכים, או על פי השווי ההוגן של הבטוחות ששועבדו להבטחת אותם אשראים.

- **"הפרשה ספציפית להפסדי אשראי המוערכת על בסיס קבוצתי"** - תיושם עבור ירידת ערך של קבוצות אשראים הומוגניות, המורכבות מאשראים בסכומים קטנים יחסית (כגון: אשראים בגין כרטיסי אשראי, אשראי לדיר, אשראי "צרכני" בתשלומים וכו'), וכן בגין אשראים אחרים - שנבדקו פרטנית - ולא סווגו כ"חובות פגומים". ההפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי תערך בהתבסס על שיעורי ההפסד שתועדו בעבר בגין כל אחת מהקבוצות ההומוגניות.

- הוגדרו סוגים חדשים של חובות בעייתיים, כגון:

- **"סיכון אשראי נחות" (substandard)** - מוגדר כאשראי שאינו מוגן באופן מספק על ידי בטחונות ו/או יכולת התשלום של החייב - באופן שקיימת אפשרות שהבנק יספוג הפסד מסוים בגין אשראי זה - אם לא יתוקנו הליקויים.

- **"חוב פגום"** - אשראי שהתאגיד הבנקאי צופה כי לא יגבה במועד את כל הסכומים המגיעים בגינו - וההפרשה להפסדי אשראי בגינו נמדדת במסלול "הפרשה פרטנית".

על פי ההוראה יש להחיל את הסוג הנ"ל, לכל הפחות על: אשראים המצויים בפיגור העולה על 90 יום, חובות ש"אורגנו מחדש", ויתרות בחשבונות עובר ושכ הנמצאים בחריגה - שהוגדרו כ"חובות בעייתיים בפיגור" בהתאם לסעיף 4 (ג) בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 325.

כמו כן אוסרת ההוראה לזקוף הכנסות ריבית (לא כולל הפרשי הצמדה ושער על קרן החוב), בגין חובות פגומים - על בסיס צבירה.

- **”סיכון אשראי בסווג שלילי” (classified)** - המונח מתייחס לקבוצת אשראים (לרבות סיכונים אשראי) בעייתיים - הכוללת את כל האשראים שסווגו: כ-”סיכון אשראי נחות” או כ-”חוב פגום”.
- הוחמרו ההוראות בגין מחיקה חשבונאית של חובות בעייתיים. בין היתר קובעת ההוראה בנושא זה, כי:
 - יש למחוק חשבונאית כל חוב שנחשב בלתי ניתן לגביה, או חוב בעל ערך נמוך מאוד שהותרו כנכס - אינה מוצדקת.
 - יש למחוק חשבונאית באופן מיידי (כנגד הפרשה להפסד אשראי), כל חלק של חוב העודף על שווי הבטחונות - שזוהה כסכום שאינו בר גביה.
 - אין לדחות מחיקה חשבונאית של חוב - שנערכה בגינו הפרשה להפסדי אשראי, אלא אם צפויים ארועים ספציפיים שיחזקו את שווי החוב. דחייה זו לא תמשך, בדרך כלל, למעלה משנתיים.
 - לגבי חובות בעייתיים שההפרשה בגינם נמדדת על בסיס ”הפרשה קבוצתית”, נקבע כי:
 1. חובות כפיגור המובטחים בכטחון שאינו דירת מגורים, או חובות שאינם מובטחים - יימחקו חשבונאית אם תקופת הפיגור בגינם עולה על 150 יום.
 2. בחובות המובטחים בכטחון דירת מגורים - יש למחוק את חלק החוב העודף על שווי הבטוחה - אם תקופת הפיגור עולה על 180 יום.
 3. חובות של יחידים בפשיטת רגל או של תאגידי שניתן לגביהם צו פרוק - יימחקו חשבונאית תוך 60 יום ממועד מתן צו הכינוס (או הפירוק לפי העניין).
- הורחבו דרישות הגילוי בדוחות הכספיים בגין חובות בעייתיים. על פי טיוטת ההוראה נדרשים הבנקים, בין היתר:
 - לפרט את המדיניות החשבונאית בכל הנוגע: לשיטות ולתהליכים שיישם התאגיד הבנקאי בקביעת סכום ההפרשות להפסדי אשראי, לבסיס לפיו נקבעות הקבוצות שבגינן נערכת ההפרשה להפסדי אשראי על ”בסיס קבוצתי”, לשיטות לפיהן נקבעים שיעורי ההפסד בקבוצות אלו, להשפעת השינויים בגורמים הסביבתיים על שיעורי ההפסד, לסווג ”חובות פגומים”, לכללים למחיקת חובות, ולמדיניות בכל הנוגע להכרה בהכנסות ריבית בגין חובות פגומים.
 - לפרט בדוח הדירקטוריון את השינויים שחלו בתקופת הדווח בכל אחד ממרכיבי ההפרשה להפסדי אשראי, להסביר (במידת הצורך) את הסיבות לשוני (אם היה) שבין ההפרשה להפסדי אשראי - לבין האמדם המקורי, לפרט את השינויים שחלו באיכות תיק האשראי של התאגיד הבנקאי בתקופה המדווחת, ולהסביר כיצד שינויים אלו השפיעו על ההפרשה להפסדי אשראי.
 - לתת גילוי כמותי נרחב ל”חובות פגומים”, שיכלול בין היתר, מידע לגבי יתרת ה”חובות הפגומים” בחתכים שונים, הכוללים: אבחנה בין חובות פגומים הנמדדים על בסיס ”פרטני” לכאלה הנמדדים על בסיס ”קבוצתי”, פירוט יתרת ה”חובות הפגומים” בכל אחד מהמסלולים לעריכת ההפרשה להפסדי אשראי, פירוט לגבי היתרה הממוצעת של חובות פגומים בתקופת הדווח, מתן מידע כמותי - הן לגבי הכנסות הריבית שנזקפו בתקופת הדווח בגין ”חובות פגומים” והן לגבי הכנסות הריבית שהיו אמורות להזקף בגינם על פי חוזה ההלוואה המקורי.
 - נקבעו כללים לעריכת נהלים, לתעוד ולבקרה פנימית - בגין השיטות והתהליכים לזיהוי, מדידה, ודווח על חובות בעייתיים והפרשות להפסדי אשראי בגינם. כללים אלו כוללים בין היתר:

- הטלת חובה על התאגידים הבנקאיים לפתח שיטה עקבית לקביעת ההפרשה להפסדי אשראי באמצעות תהליך שיטתי שיושם בעקביות. השיטה תתועד בכתב ותכלול הסברים וניתוחים מבוססים.
- הטלת חובה על הנהלת התאגידים הבנקאיים לסקור תקופתית את השיטה לקביעת הפסדי אשראי, לבצע בדיקות לתקפותה (Validation), ולתעד את הקשר שבין ממצאי הסקירה התקופתית של תיק האשראי לבין יתרת ההפרשה להפסדי אשראי.
- עדכון נהלי התאגיד הבנקאי בקשר לשיטה לקביעת הפסדי אשראי שיתייחסו, בין היתר: לשיטות לפיצול תיק האשראי, השיטות לזיהוי חובות בעייתיים שההפרשה להפסדי אשראי בגינם נמדדת על "בסיס פרטני", השיטות הקיימות למדידת הפרשה לירידת ערך והדרך לבחירת השיטה המתאימה ביותר - עבור כל אחד מסוגי האשראים הבעייתיים, השיטות לקביעת קבוצות הומוגניות, השיטה לבחירת שיעורי ההפרשות להפסדי אשראי על "בסיס קבוצתי", השפעת גורמים סביבתיים על שיעור ההפרשות להפסדי אשראי, וכו'.
- תעוד הגורמים ונושאי התפקידים בבנק המעורבים בקביעת ההפרשה להפסדי אשראי.
- תעוד מכלול המערכות הקיימות בבנק, לרבות: מערכות המידע, מערכות דרוג האשראי והשיטות לזיהוי חובות בעייתיים ועריכת הפרשות להפסדי אשראי בהן נוקט התאגיד הבנקאי - המבטיחות את נאותות ההפרשות להפסדי אשראי.
- תעוד הבקורות הפנימיות המבטיחות שתהליך קביעת ההפרשה להפסדי אשראי תואם את הוראות הדווח לציבור. על מערך הבקרה הפנימית לכלול תהליך בקרת אשראי, לרבות: מערכת אפקטיבית לדרוג אשראי שתיושם באופן עקבי ותזהה מאפייני סיכון שונים באיכות האשראי, בקרה פנימית שתבטיח הכללת מלוא המידע הרלבנטי שנצבר בעת סקירת ההלוואות - בתהליך קביעת ההפרשה להפסדי אשראי, ותקשורת ותאום בין כל הגורמים המעורבים בתהליך קביעת ודווח ההפרשות להפסדי אשראי.
- ההוראה עתידה להכנס לתוקף ביום 1 בינואר 2010. בעת יישומה לראשונה של ההוראה - יחולו ההוראות הבאות:
- יימחקו חשבונאית יתרות החובות הבעייתיים, העומדים בקריטריונים, שנקבעו בהוראה - למחיקה חשבונאית.
- יבוטלו כל הכנסות הריבית שנצברו ליום 1.1.2010 - וטרם נגבו בפועל, בגין חובות פגומים העונים על הקריטריונים שנקבעו בהוראה.
- הפרשים שיווצרו במועד היישום לראשונה של ההנחיות החדשות - בין יתרת ההפרשות להפסדי אשראי ביום 31 בדצמבר 2009, לבין יתרתן המחושבת על פי ההנחיות החדשות - ייזקפו לסעיף העודפים בהון העצמי.
- הבנק החל בהערכות ליישום הכללים החדשים שנכללו בהוראה. הערכות זו כוללת:
- הקמת ועדת היגוי עליונה, בראשות החשבונאי הראשי - שנקבע כחבר ההנהלה האחראי לכיצוע הפרויקט.
- מינוי מנהל מיוחד לריכוז וניהול הפרויקט.

- הקמת צוותי עבודה, בתחומי: מתודולוגיה, חשבונאות, מערכות מידע, בסיסי נתונים, נהלים ובקרה - שיבחנו את היבטים השונים, בתחומי אחריותם ויקבעו את הכללים, הפרמטרים ושיטות העבודה - בנושאים שנכללו בהוראה - שיישמו בבנק ויהוו בסיס לאיפיון ופיתוח מערכות המידע הנדרשות ליישום ההוראות.
- הקמת צוותי קשר עם צוותים מקבילים בחברה האם שיקבעו את דפוסי הפעולה הנחוצים לאיפיון ושדרוג מערכות המידע היעודיות לביצוע הפרויקט.

בתקופת הדו"ח התקשר הבנק, בשיתוף עם חברת האם, עם חברה חיצונית שתלווה ותנהל את הפרויקט על כל היבטיו. בשלב הראשון בדקה החברה את הכללים העומדים לרשות הבנק, כיום, בנושא זה והכינה "סקר פערים" הכולל פתרונות מוצעים לצורך יישום ההוראה. עם השלמת הסקר החלו צוותים משותפים של הבנק והחברה האם בהערכות לגיבוש הנחיות ואיפיונים מפורטים שיהוו תשתית לפיתוח מערכת מידע יעודית שתיושם בנושא זה.

פיתוח מערכת המידע היעודית כאמור לעיל - הוטל על החברה האם שפיתחה ומתפעלת את מרבית מערכות המידע הנמצאות בשימוש הבנק (ראה גם פרק 9 לעיל).

לאחרונה מסרה החברה האם לבנק דוח, לפיו - קיים חשש שלא יעלה בידה להשלים את ההערכות ליישום ההוראה במועד שנקבע - נוכח ריבוי המשימות המוטלות עליה, שהבולטת בהן היא ההערכות ליישום פרויקט "באזל 2". החברה האם הודיעה על כך לפיקוח על הבנקים.

לנוכח תלותו של הבנק בקבלת שרותי מחשוב מחברת האם, בכלל - ובפיתוח מערכת המידע היעודית הנדרשת ליישום ההוראה זו, בפרט - מותנית יכולתו של הבנק להשלים את הערכותו ליישום ההוראה זו כלוח הזמנים שנקבע - בהשלמת פיתוח מערכת המידע על ידי חברת האם - קודם לתאריך שנקבע לתחילת יישום ההוראה. הבנק מתעתד למסור דוח מתאים לפיקוח על הבנקים.

מעבר לכך, מכיוון שהבנק טרם גיבש את עמדתו בנושאי המתודולוגיה ובסיסי הנתונים הכלולים בהוראה (לרבות: השיטות לפיצול תיק האשראי, השיטות לקביעת "קבוצות הומוגניות" והתאמת שיעור ההפרשה להפסדי אשראי - לכל אחת מהקבוצות) - לא ניתן להעריך, בשלב זה, את השלכות יישום ההוראה - על תוצאותיו הכספיות של הבנק בעתיד.

ב. איתור והשבת נכסים של נספי השואה

בחודש פברואר 2000 הוקמה על ידי הכנסת ועדת חקירה פרלמנטרית בנושא: "איתור והשבת נכסים של נספי השואה" - במקביל לוועדות בדיקה ואיתור אחרות שהוקמו ברחבי העולם בנושא זה.

בין היתר, בחנה הוועדה היבטים הקשורים בכספי לקוחות שהוחרמו על ידי שלטונות המנדט הבריטי במהלך מלחמת העולם השנייה - ובחשבונות בנק רדומים שנותרו בבנקים. עבודת הוועדה (שפעלה במשך 4 שנים) כללה גם את הבנק - על אף שהבנק הוקם רק ביום 31 בדצמבר 1971, משום שהבנק רכש בעת הקמתו את הנכסים וההתחייבויות בישראל של סניפי בנק ברקליס אינטרנשיונל בע"מ (להלן: "בנק ברקליס") שפעל בישראל בתקופה שנבדקה על ידי הוועדה.

ביום 3 בנובמבר 2004 פרסמה הועדה, דוח המפרט את ממצאי הועדה לגבי כל הבנקים שנבחנו על ידה. הדוח מפרט, בהתייחס לבנק, את העובדות והמסקנות הבאות:

- הועדה בדקה כ-3,400 חשבונות, שהיו לקוחות "בנק ברקליס" - בתקופה הנבדקת.
 - לגבי מרביתם (כ-3,000 חשבונות), קבעה הועדה - כי חשבונות אלו לא השתייכו לנספי שואה, או שלא ניתן היה לקבוע את השתייכותם ברמת ודאות מספקת.
 - לגבי מקצתם (כ-400 חשבונות), נקבע על ידי הועדה - כי קיימת סבירות גבוהה שהכספים שהופקדו בהם השתייכו לנספי שואה, אך מכיוון שהם הוחרמו על ידי שלטונות המנדט הבריטי בזמן מלחמת העולם השנייה - ולא הושבו על ידם (או הושבו ב"ערך חסר") - המדינה היא שנושאת באחריות לכספים ולחוסרים אלו (מכח הסכמים שנחתמו בין המדינה לממשלת בריטניה, עם סיום המנדט הבריטי).
- לפיכך, קבעה הועדה כי לבנק אין כל חבות בגין כספים של לקוחות שנספו בשואה (בשונה מהמסקנות שנקבעו לגבי בנקים אחרים שנבדקו על ידי הועדה).
- במטרה לממש את ממצאי ועדת החקירה הפרלמנטרית (שהתייחסו, כאמור, לכל הבנקים שפעלו בארץ ישראל בתקופת מלחמת העולם השנייה) - הוקמה על ידי המדינה ביום 31 באוגוסט 2006, ה"חברה לאיתור ולהשבת נכסים של נספי השואה בע"מ" (להלן: "החברה").
- ביום 21 ביוני 2007 פנתה החברה, באמצעות יועציה המשפטיים, לבנק - בבקשה להמציא לה רשימות של נכסים שבעליהם לא יצרו קשר עם הבנק ממועד פרוץ מלחמת העולם השנייה וכל נתון או מסמך אחר הקשור לנכסים של נספי השואה. פניית החברה מתבססת, בין היתר, על ממצאי ועדת החקירה הפרלמנטרית - ומציינת, כי לאור הממצאים הנ"ל - הבנק מחזיק, או החזיק בכ-400 חשבונות השייכים לכאורה לנספי השואה. לאור זאת, ציינה החברה, כי יש כוונתה להעריך את חבותו של הבנק בנושא זה ולדרוש את פרעונה.
- ביום 21 בנובמבר 2007 (במענה לתגובת הבנק מיום 21.7.2007 הדוחה את טענות החברה, לפיהן - הבנק מחזיק בנכסים השייכים לנספי השואה) - הודיעה החברה שנית, על כוונתה להעביר לבנק דרישת תשלום בגין חבות הבנק לחברה מכח הוראות "חוק נכסים של נספי שואה (השבה ליורשים והקדשה למטרות סיוע והנצחה), התשס"ז - 2005".
- ביום 27 באוקטובר 2008 העבירה החברה לבנק דרישה לתשלום חוב בסך של 5.7 מיליון ש"ח (משוערך ליום 30.9.2008), בגין חבות המיוחסת לבנק, ונובעת לכאורה מנכסים של נספי השואה שהיו בעבר ברשות "בנק ברקליס". הבנק נערך ללימוד הבסיס עליו הושתתה דרישת החוב האמורה.
- כאמור, ועדת החקירה הפרלמנטרית קבעה בשעתו, בהתבסס על מסמכים ונתונים רלוונטיים שהועברו אליה על ידי הבנק - ועל נתונים אחרים שהיו בפניה, כי בבנק לא נותרו נכסים השייכים לנספי השואה, וממילא אין לו כל חבות בנושא זה.
- מאידך, קבעה הועדה - כי על המדינה לשאת במלוא החבות בגין הנכסים שהופקדו ב"בנק ברקליס" לפני פרוץ מלחמת העולם השנייה והוחרמו על ידי שלטונות המנדט הבריטי (לרבות החשבונות אליהם התייחסה החברה בפנייתה לבנק).
- בשלב זה סבורה הנהלת הבנק, בהתבסס על ממצאי ועדת החקירה הפרלמנטרית ועל ממצאי בדיקות נוספות שנערכו בשעתו על ידי הבנק בנושא זה - כי הבנק איננו מחזיק בנכסים כלשהם של נספי השואה, ולפיכך אין בסיס לדרישת החברה.

ג. הרחבת הגילוי בדוחות הרבעוניים

ביום 18 במרס 2008, פרסם המפקח על הבנקים הוראות המרחיבות את הגילוי בדוחות הרבעוניים של תאגידים בנקאיים, באמצעות הכללת דוחות ובאורים נוספים בדוחות הרבעוניים, כדלקמן:

(1) בסקירת ההנהלה:

- דוח על סיכון האשראי הכולל לציבור לפי ענפי משק.
- דוח על החשיפה לשינויים בשיעור הריבית.

(2) בתמצית הדוחות הכספיים:

- דוח מורחב על ה"שינויים בהון העצמי" (במתכונת הדוח השנתי).
- דו"ח על "תזרימי המזומנים".
- באור "ניירות ערך".
- באור "הלימות ההון".
- באור "התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות", הכולל מידע על מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים, ומידע על התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות.
- באור "מכשירים נגזרים".
- באור "רווח (הפסד) מהשקעות במניות".

ההוראות חלות על הדוחות הכספיים הנערכים ליום 30.6.2008 ואילך. לפיכך, כוללים דוחות כספיים אלו (בכפוף לאמור להלן) את הדוחות והבאורים הנוספים שנדרשו בהוראות. לאור הקלות שנכללו בהוראות - במסגרת הוראת מעבר ליישום ההנחיות החדשות - לא נכללו בסקירת ההנהלה ובדוחות הכספיים הכלולים בדוחות אלו: הדוח הרבעוני על החשיפה לשינויים בשיעור הריבית, והדוח הרבעוני על תזרימי המזומנים. דוחות אלו יכללו בדוחות הרבעוניים של הבנק משנת 2009 - ואילך.

ד. הוראה בנושא "ליווי פיננסי"

השיטה הנוהגת במערכת הבנקאית למימון פרויקטים בתחום הבניה - (בעיקר מבני מגורים) הינה שיטת ה"ליווי הפיננסי". השיטה מבוססת על עיקרון, לפיו - כל ההכנסות וההוצאות בגין הפרויקט ינוהלו כ"משק פיננסי סגור" - באמצעות חשבון אשראי ייעודי שיפתח לכל פרויקט באמצעות "הבנק המלווה".

הקפדה על יישום עיקרון זה הינה תנאי הכרחי להשלמת הפרויקט ולהבטחת זכויותיהם של רוכשי הדירות בפרויקט.

בשנים האחרונות ארעו מספר כשלי אשראי בגין פרויקטים לבניית מבנים שמומנו בשיטה זו - עקב "זליגת" חלק מהכספים שהתקבלו ממכירת הדירות בפרויקט - מחוץ לחשבון האשראי הייעודי שנפתח לפרויקט.

לאור בדיקות שערך בנק ישראל בעקבות כשלי אשראי אלו (שגרמו, בין היתר, לנזקים כספיים לרוכשי הדירות באותם פרויקטים), הגיע בנק ישראל למסקנה כי מנגנוני הבקרה הקיימים בשיטה זו - אינם מספקים, ויש הכרח לערוך שינויים בדרך התנהלותם של כל הגורמים המעורבים בשיטה זו - בכדי להשיג בקורות שימנעו את הישנותם של מקרים מעין אלה.

לפיכך, פרסם בנק ישראל ביום 4 בפברואר 2008, הוראת ניהול בנקאי תקין חדשה (מס' 326), בנושא "ליווי פיננסי", שנכנסה לתוקף ביום 1 ביוני 2008.

בכסיס ההוראה עומדים העקרונות הבאים:

- בגין כל התקבולים ממכירת הדירות בפרויקט מיושמת "שיטת השוברים". בהתאם לשיטה זו, מנפיק התאגיד הבנקאי ללווה - פנקסי שוברים עבור כל אחת מהדירות בפרויקט. השיטה מעוגנת בהסכם הליווי שנחתם בין הבנק ללווה, באופן שמונע מהקבלן (הלווה) לקבל תקבולים מרוכש הדירה - שלא באמצעות פנקס השוברים הייעודי.

- להבטחת כספם של רוכשי הדירות - הוטלה על התאגידים הבנקאיים חובה להנפיק לכל אחד מהרוכשים ערבות מתאימה בגין כל תקבול - בתוך 14 יום מקבלת השובר החתום.

הבנק מיישם את ההוראה החל מיום 1.6.2008.

ה. הצהרה לגבי גילוי בדוחות הרבעוניים והשנתיים של תאגידים בנקאיים

בעקבות חוק סרבנס אוקסלי (Sarbanes-Oxley), שנחקק בארה"ב במטרה לשפר את הדיוק, האמינות והשקיפות בדוחות הכספיים של החברות הציבוריות (לאור השערוריות החשבונאיות שנחשפו שם) - פרסם המפקח על הבנקים בחודש נובמבר 2004 תיקון להוראות הדוח לציבור (המתבסס על סעיף 302 בחוק האמור), לפיו מחויבים המנהל הכללי והחשבונאי הראשי של כל תאגיד בנקאי, להצהיר אישית - במסגרת הדוחות הכספיים - הצהרות (הכלולות בדוחות אלו) לגבי הגילוי הנכלל בדוחות, בהסתמך על סקירת הדוחות הכספיים והערכת יעילות הבקורות והנהלים לגבי המידע שנכלל בדוחות אלו.

במטרה לבסס הצהרות אלו נבחנו על ידי הבנק - בסיוע חברת יעוץ חיצונית - תהליכי הפקת והעברת המידע - הקשור לדוחות הכספיים - ביחידות השונות של הבנק ונבדקו הבקורות הקיימות בתהליכים אלו. במסגרת בחינה זו מופו תהליכי העברת המידע ותועדו במפורט - לרבות תהליכי הבקרה המיושמים בתהליכים אלו. קיומן של בקורות אלו ותקפותן נבחנות ביחידות השונות של הבנק מידי רבעון. בנוסף, הוקמה בבנק "ועדת גילוי" בראשות מנכ"ל הבנק הכוללת את כל חברי הנהלת הבנק. הועדה מתכנסת אחת לרבעון ודנה בנושאים שונים שהתעוררו במהלך פעילותו העסקית של הבנק, שעשויה להיות להם השלכה על הגילוי הנדרש בדוחות הכספיים.

בהסתמך על ממצאי בחינה מפורטת זו ותוצאות הדיונים שנערכו ב"ועדת הגילוי", העריכה הנהלת הבנק בשיתוף המנכ"ל והחשבונאי הראשי של הבנק את האפקטיביות של הבקורות והנהלים בתקופה המכוסה בדוח זה - לגבי הגילוי של הבנק. על בסיס הערכה זו, המנכ"ל והחשבונאי הראשי של הבנק, הסיקו - כי לתום תקופה זו, הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של הבנק - הינן אפקטיביות כדי: לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על המידע שהבנק נדרש לגלות בדוח הרבעוני, בהתאם להוראות הדוח לציבור של המפקח על הבנקים ובמועד שנקבע בהוראות אלו.

כמו כן, במהלך הרבעון שהסתיים ביום 30.9.2008, לא אירע כל שינוי בבקרה הפנימית של הבנק על דוח כספי אשר השפיע באופן מהותי, או שסביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של הבנק על דוח כספי.

1. אחריות ההנהלה על הבקרה הפנימית על דוח כספי

בהמשך להנחיות שהוצאו על ידי המפקח על הבנקים בנושא הצהרות ההנהלה לגבי הגילוי בדוחות הכספיים של תאגידים בנקאיים - המבוססות על סעיף 302 בחוק Sarbanes-Oxley (ראה סעיף ה', לעיל) - הוציא המפקח על הבנקים, בחודש דצמבר 2005, הוראה בדבר: "אחריות ההנהלה על הבקרה הפנימית על דוח כספי", המבוססת על סעיף 404 בחוק האמור. בהתאם להוראה זו יכלול בכל דוח שנתי "דוח בקרה פנימית", שיכלול:

- הצהרה על אחריות ההנהלה לקיומו ותחזוקתו של מערך ונהלי בקרה פנימית נאותים על דוח כספי.
- הערכה לגבי יעילותם של מערך ונהלי הבקרה הפנימית על דוח כספי. הערכת התאגיד הבנקאי, כאמור, תבוקר על ידי רואה החשבון המבקר - בהתאם לתקני ביקורת שיאומצו או שיתפרסמו על ידי PCAOB, ובסימה תומצא על ידו חוות דעת.

על פי ההוראה, צפוי יישומה החל מהדוחות השנתיים ליום 31 בדצמבר 2008. בנוסף, הונחו התאגידים הבנקאיים להשלים את שלב ההערכות המקדימה לביצוע פרויקט שיבסס את ההצהרות הנדרשות, כאמור, לרבות: תכנון הפרויקט, מינוי צוות היגוי, הגדרת הבקרה הפנימית והיקף העבודה, קביעת המתודולוגיה, קביעת תכנית עבודה, ועוד - עד ליום פרסום הדוח לרבעון הראשון של שנת 2006. במהלך שנת 2006 השלים הבנק את שלב ההערכות המקדימה, בהתאם למועדים שנקבעו והחל בביצוע הפרויקט בהתאם להוראה.

הבנק נערך להשלים את הערכותו במועד שנקבע. לצורך ביצוע הפרויקט, התקשר הבנק (בשיתוף חברת האם), עם חברת ייעוץ חיצונית המלווה את הבנק בביצוע הפרויקט. במסגרת זו נערכו הכשרות והדרכות מתאימות לעובדי הבנק הרלבנטיים, נסקרו התהליכים העסקיים בבנק - המשליכים על הדוח הכספי והוערכה חשיפת הבנק ל"סיכונים דוח כספי" בכל אחד מתהליכים אלו.

עד ליום 30.9.2008 הושלם שלב סקירת ותיעוד הבקרות לכל התהליכים המשפיעים על הדוח הכספי. עם השלמת שלב זה החל הבנק, בשיתוף חברת הייעוץ, בבצוע בדיקות להערכת מידת האפקטיביות של הבקרה הפנימית.

בנוסף, נרכשה בשנת 2007, בשיתוף עם חברת האם, מערכת מידע יעודית, שתכיל את כל המידע שנצבר לגבי התהליכים העסקיים שנסקרו, כאמור - לרבות: תיאור התהליך, הסיכונים האפשריים בתהליך, הבקרות הקיימות לגביו, ודרוג החשיפה השיווית בהתחשב בבקרות הקיימות. בעתיד תשמש המערכת ככלי מרכזי לניהול הפרויקט והמעקב השוטף לגבי אפקטיביות הבקרות הפנימיות על דוח כספי.

יצוין בהקשר זה, כי ביום 28 בספטמבר 2008 - פרסם בנק ישראל את הוראת ניהול בנקאי תקין מס' 309 - המחייבת את הנהלת הבנק לעמוד בדרישות הבאות:

- הבטחת קיומן של בקרות ונהלים לגבי גילוי ובקרה פנימית על דוח כספי.
- הערכת האפקטיביות של הבקרות ונהלים לגבי הגילוי בסוף כל רבעון.
- הערכת הבקרה הפנימית על דוח כספי בתום כל שנה.
- להעריך בתום כל רבעון את השינויים בבקרה הפנימית שארעו במהלך הרבעון שהייתה להם, או שהייתה אמורה להיות להם, השפעה מהותית על הבקרה הפנימית על דוח כספי.

17. דוח הסקירה של רואי החשבון

רואי החשבון המבקרים של הבנק הפנו את תשומת הלב בדוח הסקירה שלהם, לעניין הודעת צד ג' שהוגשה נגד הבנק (ראה באור 6 ב' (6) (א') לתמצית הדוחות הכספיים).

18. שינויים בדירקטוריון

- ביום 30.10.2008 פרשה גב' אורית אלסטר מדירקטוריון הבנק.
- ביום 31.10.2008 פרש מר דוד דוד מדירקטוריון הבנק.
- ביום 30.10.2008 מונו מר ריאד חורי, וגב' לאה בנאי כחברים בדירקטוריון הבנק.

יעקב טננבאום
מנהל כללי

שלמה זהר
יו"ר הדירקטוריון

24 בנובמבר, 2008

נתונים כספיים עיקריים

שעור השניו באחוזים	לתשעה חודשים שנסתיימו ביום	
	30.9.2007 מיליוני ש"ח	30.9.2008 מיליוני ש"ח
13.0	483	546
41.9	62	88
(6.6)	257	240
10.5	438	484
(10.8)	240	214
(11.0)	155	138

רווח ורווחיות

רווח מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים
 הפרשה לחובות מסופקים
 הכנסות תפעוליות ואחרות
 הוצאות תפעוליות ואחרות
 רווח מפעולות רגילות לפני מסים
 רווח נקי

שעור השניו לעומת				
31.12.2007	30.9.2007	31.12.2007	30.9.2007	30.9.2008
באחוזים	באחוזים	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
7.2	12.0	18,860	18,051	20,225
9.5	10.0	13,027	12,973	14,265
(7.4)	(3.8)	2,604	2,505	2,411
7.1	11.7	15,736	15,081	16,847
7.6	13.6	1,363	1,291	1,466

מאזן - סעיפים עיקריים

סך כל המאזן
 אשראי לציבור
 ניירות ערך
 פקדונות הציבור
 הון עצמי

* סווג מחדש

31.12.2007	30.9.2007	30.9.2008
באחוזים	באחוזים	באחוזים
7.2	7.2	7.2
13.2	13.2	12.5
69.1	71.9	70.5
83.4	83.5	83.3
55.2	58.7	49.6
35.1	34.7	30.5
0.7	0.6	0.8
2.8	2.8	3.1
17.2	17.2	13.0

יחסים פיננסיים עיקריים

הון עצמי לסך מאזן
 הון לרכיבי סיכון
 אשראי לציבור לסך המאזן
 פקדונות הציבור לסך המאזן
 הכנסות תפעוליות להוצאות תפעוליות
 הכנסות תפעוליות לסך ההכנסות
 הפרשה לחובות מסופקים מתוך האשראי לציבור*
 מרווח פיננסי כולל*
 תשואת הרווח הנקי להון העצמי*

* על בסיס שנתי

סקירת הנהלה

שיעורי הכנסה והוצאה - מאוחד¹

בסכומים מדווחים

לשלושה חודשים שנסתיימו ביום 30 בספטמבר							
2007				2008			
שיעור הכנסה (הוצאה) ⁸				שיעור הכנסה (הוצאה) ⁸			
כולל	ללא	הכנסות	יתרה	כולל	ללא	הכנסות	יתרה
השפעת	השפעת	(הוצאות)	ממוצעת ²	השפעת	השפעת	(הוצאות)	ממוצעת ²
נגזרים ³	נגזרים	מימון	מיליוני ש"ח	נגזרים ³	נגזרים	מימון	מיליוני ש"ח
אחוזים	אחוזים	אחוזים	אחוזים	אחוזים	אחוזים	אחוזים	אחוזים
	7.63	193	10,415		7.42	209	11,569
		1	121			5	346
7.60		194	10,536	7.37		214	11,915
	(3.02)	(76)	10,235		(3.23)	(91)	11,347
		(2)	170			(1)	169
(3.03)		(78)	10,405	(3.25)		(92)	11,516
4.57	4.61			4.12	4.19		
	14.68	145	4,142		13.19	140	4,455
		2	60			-	-
14.65		147	4,202	13.19		140	4,455
	(14.67)	(106)	3,065		(12.53)	(98)	3,284
		5	430			7	446
(12.16)		(101)	3,495	(10.09)		(91)	3,730
2.49	0.01			3.10	0.66		
	(11.51)	(87)	2,889		8.04	53	2,703
		(15)	2,200			5	1,913
(7.81)		(102)	5,089	5.12		58	4,616
	13.65	114	3,172		(3.27)	(23)	2,862
		3	1,784			(22)	1,712
9.15		117	4,956	(4.04)		(45)	4,574
1.34	2.14			1.08	4.77		
	5.87	251	17,446		8.87	402	18,727
		(12)	2,381			10	2,259
4.90		239	19,827	8.08		412	20,986
	(1.68)	(68)	16,472		(4.94)	(212)	17,493
		6	2,384			(16)	2,327
(1.33)		(62)	18,856	(4.69)		(228)	19,820
3.57	4.19			3.39	3.93		

מטבע ישראלי לא צמוד

נכסים^{4,44}
 השפעת נגזרים ALM ומשובצים³
 סה"כ נכסים
 התחייבויות⁴⁴
 השפעת נגזרים ALM ומשובצים³
 סה"כ התחייבויות
 פער הריבית

מטבע ישראלי צמוד למדד

נכסים^{4,44}
 השפעת נגזרים ALM
 סה"כ נכסים
 התחייבויות⁴⁴
 השפעת נגזרים ALM
 סה"כ התחייבויות
 פער הריבית

מטבע חוץ⁵

נכסים^{4,44}
 השפעת נגזרים ALM ומשובצים³
 סה"כ נכסים
 התחייבויות⁴⁴
 השפעת נגזרים ALM ומשובצים³
 סה"כ התחייבויות
 פער הריבית

סך הכל

נכסים כספיים שהניבו הכנסות מימון⁴⁴
 השפעת נגזרים ALM ומשובצים³
 סה"כ נכסים
 התחייבויות כספיות
 שגרמו הוצאות מימון⁴⁴
 השפעת נגזרים ALM ומשובצים³
 סה"כ התחייבויות
 פער הריבית

סקירת הנהלה (המשך)

שיעורי הכנסה והוצאה - מאוחד¹ (המשך)

בסכומים מדווחים

לשלושה חודשים שנתיימו ביום 30 בספטמבר

2007				2008			
שיעור הכנסה (הוצאה) ⁸				שיעור הכנסה (הוצאה) ⁸			
כולל	ללא	הכנסות	יתרה	כולל	ללא	הכנסות	יתרה
השפעת	השפעת	(הוצאות)	ממוצעת ²	השפעת	השפעת	(הוצאות)	ממוצעת ²
נגזרים ³	נגזרים	מימון	מיליוני ש"ח	נגזרים ³	נגזרים	מימון	מיליוני ש"ח
אחוזים				אחוזים			
			177				184
			1			(2)	
			1			1	
			9			6	
			188			189	
			(19)			(39)	
			169			150	
			17,446			18,727	
			46			43	
			209			270	
			(71)			(64)	
			17,630			18,976	
			16,472			17,493	
			49			111	
			336			375	
			16,857			17,979	
			773			997	
			509			570	
			(16)			(87)	
			1,266			1,480	

סך הכל הכנסות מימון מנכסים כספיים נטו, לרבות נגזרים הכנסות מימון אחרות: בגין אופציות בגין מכשירים פיננסיים נגזרים (לא כולל אופציות, נגזרים בגידור, ב-ALM ונגזרים משוכצים שהופרדו) עמלות מעסקי מימון והכנסות מימון אחרות⁶ רווח מפעולות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים הפרשה לחובות מסופקים (לרבות הפרשה כללית ונוספת) רווח מפעילות מימון לאחר הפרשה לחובות מסופקים סך הכל נכסים כספיים שהניבו הכנסות מימון^{4,7} נכסים הנובעים ממכשירים נגזרים⁷ נכסים כספיים אחרים⁴ הפרשה כללית והפרשה נוספת לחובות מסופקים סך כל הנכסים הכספיים סך הכל התחייבויות כספיות שגרמו הוצאות מימון⁴ התחייבויות הנובעות ממכשירים נגזרים⁷ התחייבויות כספיות אחרות⁴ סך כל ההתחייבויות הכספיות סך הכל עודף נכסים כספיים על התחייבויות כספיות נכסים לא כספיים התחייבויות לא כספיות סך כל האמצעים ההוניים

סקירת הנהלה (המשך)

שיעורי הכנסה והוצאה - מאוחד¹ (המשך)

לשלושה חודשים שנתיימו ביום 30 בספטמבר							
2007				2008			
שיעור הכנסה (הוצאה) ⁸				שיעור הכנסה (הוצאה) ⁸			
כולל	ללא	הכנסות	יתרה	כולל	ללא	הכנסות	יתרה
השפעת	השפעת	(הוצאות)	ממוצעת ²	השפעת	השפעת	(הוצאות)	ממוצעת ²
נגזרים ³	נגזרים	מימון		נגזרים ³	נגזרים	מימון	
מיליוני \$ ארה"ב				מיליוני \$ ארה"ב			
	4.03	7	684		3.90	7	778
		8	521			7	552
5.05		15	1,205	4.36		14	1,330
	(2.64)	(5)	751		(2.30)	(5)	824
		(6)	422			(6)	494
(3.76)		(11)	1,173	(3.25)		(11)	1,318
1.29	1.39			1.11	1.60		

מטבע חוץ נומינלי ב-\$ ארה"ב⁵:

נכסים^{4, 44}

השפעת נגזרים ALM ומשובצים³

סה"כ נכסים

התחייבויות⁴⁴

השפעת נגזרים ALM ומשובצים³

סה"כ התחייבויות

פער הריבית

הערות לגבי הנתונים בדבר שיעורי הכנסה והוצאה

1. הנתונים בלוח זה ניתנים לפני ולאחר השפעת מכשירים נגזרים (לרבות השפעות חוץ מאזניות של מכשירים נגזרים).
2. על בסיס יתרת פתיחה חודשית, פרט למגזר מטבע ישראלי לא צמוד בו מחושבת היתרה הממוצעת על בסיס נתונים יומיים, ולאחר ניכוי היתרה המאזנית הממוצעת של הפרשות ספציפיות לחובות מסופקים.
3. מכשירים נגזרים מגדרים, נגזרים משובצים שהופרדו ונגזרים (ALM) המהווים חלק ממערך ניהול נכסים והתחייבויות של הבנק (למעט אופציות).
4. מהיתרה הממוצעת של הנכסים נוכחה היתרה הממוצעת של רווחים שטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן בגין אגרות חוב זמינות למכירה, הכלולים בהון העצמי במסגרת רווח כולל אחר מצטבר בסעיף "התאמות בגין הצגת ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן" בסך של 1.3, 14.5 ו-(0.2) מיליוני ש"ח, במגזרים: הלא צמוד, צמוד מדד והמט"ח, בהתאמה.
- 4א. למעט מכשירים נגזרים.
5. לרבות מטבע ישראלי צמוד למטבע חוץ.
6. לרבות רווחים והפסדים ממכירת השקעות באגרות חוב ומהתאמות לשווי הוגן של אגרות חוב למסחר.
7. יתרות מאזניות ממוצעות של מכשירים נגזרים (לא כולל יתרות חוץ מאזניות ממוצעות של מכשירים נגזרים).
8. שיעור התשואה על בסיס שנתי.

סקירת הנהלה

שיעורי הכנסה והוצאה - מאוחד¹

בסכומים מדווחים

לתשעה חודשים שנסתיימו ביום 30 בספטמבר							
2007				2008			
שיעור הכנסה (הוצאה) ⁸				שיעור הכנסה (הוצאה) ⁸			
כולל	ללא	הכנסות	יתרה	כולל	ללא	הכנסות	יתרה
השפעת	השפעת	(הוצאות)	ממוצעת ²	השפעת	השפעת	(הוצאות)	ממוצעת ²
נגזרים ³	נגזרים	מימון	מיליוני ש"ח	נגזרים ³	נגזרים	מימון	מיליוני ש"ח
אחוזים				אחוזים			
	7.32	553	10,173		7.21	600	11,180
		5	139			10	283
7.29		558	10,312	7.15		610	11,463
	(3.15)	(235)	9,973		(3.04)	(249)	10,962
		(5)	157			(3)	111
(3.17)		(240)	10,130	(3.05)		(252)	11,073
4.12	4.17			4.10	4.17		
	8.43	250	3,997		11.21	357	4,308
		3	54			1	7
8.42		253	4,051	11.21		358	4,315
	(7.70)	(174)	3,052		(10.46)	(249)	3,213
		(29)	422			(28)	440
(7.89)		(203)	3,474	(10.24)		(277)	3,653
0.53	0.73			0.97	0.75		
	0.77	17	2,830		(10.79)	(215)	2,616
		97	2,106			(116)	1,970
3.06		114	4,936	(9.49)		(331)	4,586
	0.56	13	3,053		13.49	287	2,782
		(72)	1,738			85	1,759
(1.64)		(59)	4,791	10.76		372	4,541
1.42	1.33			1.27	2.70		
	6.48	820	17,000		5.50	742	18,104
		105	2,299			(105)	2,260
6.44		925	19,299	4.19		637	20,364
	(3.30)	(396)	16,078		(1.66)	(211)	16,957
		(106)	2,317			54	2,310
(3.66)		(502)	18,395	(1.09)		(157)	19,267
2.78	3.18			3.10	3.84		

מטבע ישראלי לא צמוד

נכסים^{4, 4}
 השפעת נגזרים ALM ומשוכצים³
 סה"כ נכסים
 התחייבויות⁴
 השפעת נגזרים ALM ומשוכצים³
 סה"כ התחייבויות
 פער הריבית

מטבע ישראלי צמוד למדד

נכסים^{4, 4}
 השפעת נגזרים ALM
 סה"כ נכסים
 התחייבויות⁴
 השפעת נגזרים ALM
 סה"כ התחייבויות
 פער הריבית

מטבע חוץ⁵

נכסים^{4, 4}
 השפעת נגזרים ALM ומשוכצים³
 סה"כ נכסים
 התחייבויות⁴
 השפעת נגזרים ALM ומשוכצים³
 סה"כ התחייבויות
 פער הריבית

סך הכל

נכסים כספיים שהניבו הכנסות מימון^{4, 4}
 השפעת נגזרים ALM ומשוכצים³
 סה"כ נכסים
 התחייבויות כספיות
 שגרמו הוצאות מימון⁴
 השפעת נגזרים ALM ומשוכצים³
 סה"כ התחייבויות
 פער הריבית

סקירת הנהלה (המשך)

שיעורי הכנסה והוצאה - מאוחד¹ (המשך)

בסכומים מדווחים

לתשעה חודשים שנתיימו ביום 30 בספטמבר							
2007				2008			
שיעור הכנסה (הוצאה) ⁸				שיעור הכנסה (הוצאה) ⁸			
כולל	ללא	הכנסות	יתרה	כולל	ללא	הכנסות	יתרה
השפעת	השפעת	(הוצאות)	ממוצעת ²	השפעת	השפעת	(הוצאות)	ממוצעת ²
נגזרים ³	נגזרים	מימון	מיליוני ש"ח	נגזרים ³	נגזרים	מימון	מיליוני ש"ח
אחוזים				אחוזים			
		423				480	
		3				7	
		3				3	
		54				56	
		483				546	
		(62)				(88)	
		421				458	
		17,000				18,104	
		34				46	
		180				187	
		(73)				(67)	
		17,141				18,270	
		16,078				16,957	
		52				96	
		283				274	
		16,413				17,327	
		728				943	
		503				572	
		(15)				(87)	
		1,216				1,428	

סך הכל הכנסות מימון מנכסים כספיים נטו, לרבות נגזרים

הכנסות מימון אחרות: בגין אופציות

בגין מכשירים פיננסיים נגזרים (לא כולל אופציות, נגזרים בגידור, ב-ALM ונגזרים משובצים שהופרדו)

עמלות מעסקי מימון והכנסות מימון אחרות⁶

רווח מפעולות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים

הפרשה לחובות מסופקים (לרבות הפרשה כללית ונוספת)

רווח מפעילות מימון לאחר הפרשה לחובות מסופקים

סך הכל נכסים כספיים שהניבו הכנסות מימון^{4,4}

נכסים הנובעים ממכשירים נגזרים⁷ נכסים כספיים אחרים⁴

הפרשה כללית והפרשה נוספת לחובות מסופקים

סך כל הנכסים הכספיים

סך הכל התחייבויות כספיות שגרמו הוצאות מימון⁴

התחייבויות הנובעות ממכשירים נגזרים⁷

התחייבויות כספיות אחרות⁴ סך כל ההתחייבויות הכספיות

סך הכל עודף נכסים כספיים על התחייבויות כספיות

נכסים לא כספיים

התחייבויות לא כספיות סך כל האמצעים ההוניים

סקירת הנהלה (המשך)

שיעורי הכנסה והוצאה - מאוחד¹ (המשך)

לתשעה חודשים שנסתיימו ביום 30 בספטמבר							
2007				2008			
שיעור הכנסה (הוצאה) ⁸				שיעור הכנסה (הוצאה) ⁸			
כולל השפעת נגזרים ³	ללא השפעת נגזרים	הכנסות (הוצאות) מימון	יתרה ממוצעת ²	כולל השפעת נגזרים ³	ללא השפעת נגזרים	הכנסות (הוצאות) מימון	יתרה ממוצעת ²
אחוזים		מיליוני \$ ארה"ב		אחוזים		מיליוני \$ ארה"ב	
	5.07	25	678		4.04	22	743
		21	504			20	559
5.27		46	1,182	4.40		42	1,302
	(3.25)	(18)	731		(2.44)	(14)	790
		(15)	416			(16)	500
(3.82)		(33)	1,147	(3.15)		(30)	1,290
1.45	1.82			1.25	1.60		

מטבע חוץ נומינלי ב-\$ ארה"ב⁵

נכסים⁴

השפעת נגזרים ALM ומשוכצים³

סה"כ נכסים

התחייבויות⁴

השפעת נגזרים ALM ומשוכצים³

סה"כ התחייבויות

פער הריבית

הערות לגבי הנתונים בדבר שיעורי הכנסה והוצאה

1. הנתונים בלוח זה ניתנים לפני ולאחר השפעת מכשירים נגזרים (לרבות השפעות חוץ מאזניות של מכשירים נגזרים).
2. על בסיס יתרות פתיחה חודשיות, פרט למגזר מטבע ישראלי לא צמוד בו מחושבת היתרה הממוצעת על בסיס נתונים יומיים, ולאחר ניכוי היתרה המאזנית הממוצעת של הפרשות ספציפיות לחובות מסופקים.
3. מכשירים נגזרים מגדרים, נגזרים משוכצים שהופרדו ונגזרים (ALM) המהווים חלק ממערך ניהול נכסים והתחייבויות של הבנק (למעט אופציות).
4. מהיתרה הממוצעת של הנכסים נכתה היתרה הממוצעת של רווחים שטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן בגין אגרות חוב זמינות למכירה, הכלולים בהון העצמי במסגרת רווח כולל אחר מצטבר בסעיף "התאמות בגין הצגת ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן" בסך של 2.0, 8.3 ו-0.2 מיליוני ש"ח, במגזרים: הלא צמוד, צמוד מדד והמט"ח, בהתאמה.
- א. למעט מכשירים נגזרים.
5. לרבות מטבע ישראלי צמוד למטבע חוץ.
6. לרבות רווחים והפסדים ממכירת השקעות באיגרות חוב ומהתאמות לשווי הוגן של אגרות חוב למסחר.
7. יתרות מאזניות ממוצעות של מכשירים נגזרים (לא כולל יתרות חוץ מאזניות ממוצעות של מכשירים נגזרים).
8. שיעור התשואה על בסיס שנתי.

סיכון האשראי הכולל לציבור לפי ענפי משק על בסיס מאוחד

בסכומים מדווחים

(במיליוני שקלים חדשים)

30 בספטמבר 2008

ייתרות חובות בעייתיים ³	ההוצאה בגין הפרשה ספציפית לחובות מסופקים	סיכון אשראי כולל לציבור	סיכון אשראי חוץ מאזני ²	סיכון אשראי מאזני ¹	
6	-	381	111	270	חקלאות
117	11	3,301	987	2,314	תעשייה
491	26	3,194	1,844	1,350	בינוי
60	(1)	1,686	596	1,090	נדל"ן
1	-	251	66	185	חשמל ומים
150	31	2,904	746	2,158	מסחר
6	-	268	60	208	בתי מלון, שרותי הארחה ואוכל
27	1	998	187	811	תחבורה ואחסנה
4	1	271	91	180	תקשורת ושרותי מחשב
14	(5)	1,254	481	773	שירותים פיננסיים
59	9	1,693	490	1,203	שירותים עסקיים אחרים
23	2	618	312	306	שירותים ציבוריים וקהילתיים
38	(1)	1,232	63	1,169	אנשים פרטיים - הלוואות לדיר
139	22	2,537	376	2,161	אנשים פרטיים - אחר
154	-	926	205	721	בגין פעילות לווים בחו"ל
1,289	96	21,514	6,615	14,899	סך הכל
					סיכון אשראי שנכלל בענפי המשק השונים:
2	-	45	19	26	תנועות ההתיישבות ⁴
13	-	63	26	37	רשויות מקומיות ⁵

1. אשראי לציבור בסך 14,322 מיליון ש"ח, וכן השקעות באגרות חוב של הציבור בסך 567 מיליון ש"ח ונכסים הנובעים מפעילות במכשירים נגזרים כנגד הציבור בסך 8 מיליון ש"ח.
2. סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות על חבות של לווה ושל קבוצת לווים.
3. ייתרות חובות בעייתיים בניכוי אשראי המכוסה בכטחונות המותרים לניכוי לצורך מגבלות על חבות של לווה ושל קבוצת לווים, כולל רכיבי סיכון חוץ מאזני.
4. קבוצים ומושבים, ארגונים אזרחיים וארציים ותאגידים שבשליטת תנועות ההתיישבות.
5. לרבות תאגידים בשליטתם.

סיכון האשראי ויתרות החובות הבעייתיים מוצגים לאחר ניכוי ההפרשות הספציפיות לחובות מסופקים.

סיכון האשראי הכולל לציבור לפי ענפי משק על בסיס מאוחד (המשך)

בסכומים מדווחים

(במיליוני שקלים חדשים)

30 בספטמבר 2007

סיכון אשראי מאזני ¹	סיכון אשראי חוץ מאזני ²	סיכון אשראי כולל לציבור	ההוצאה בגין הפרשה ספציפית לחובות מסופקים	יתרות חובות בעייתיים ³	
243	106	349	-	6	חקלאות
2,359	1,093	3,452	11	118	תעשייה
1,253	1,409	2,662	24	892	בינוי
827	536	1,363	1	115	נדל"ן
180	65	245	-	1	חשמל ומים
1,775	915	2,690	10	171	מסחר
177	107	284	1	9	בתי מלון, שרותי הארחה ואוכל
699	245	944	1	10	תחבורה ואחסנה
90	90	180	-	3	תקשורת ושרותי מחשב
766	381	1,147	(1)	20	שירותים פיננסיים
1,277	531	1,808	3	82	שירותים עסקיים אחרים
318	152	470	-	9	שירותים ציבוריים וקהילתיים
979	199	1,178	-	42	אנשים פרטיים - הלוואות לדיור
1,952	274	2,226	17	156	אנשים פרטיים - אחר
648	238	886	-	30	בגין פעילות לווים כח"ל
13,543	6,341	19,884	67	1,664	סך הכל
סיכון אשראי שנכלל בענפי המשק השונים:					
37	13	50	-	2	תנועות ההתיישבות ⁴
43	22	65	-	3	רשויות מקומיות ⁵

1. אשראי לציבור בסך 13,037 מיליון ש"ח, וכן השקעות באגרות חוב של הציבור בסך 503 מיליון ש"ח ונכסים הנובעים מפעילות במכשירים נגזרים כנגד הציבור בסך 3 מיליון ש"ח.
2. סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות על חבות של לווה ושל קבוצת לווים.
3. יתרות חובות בעייתיים בניכוי אשראי המכוסה בבטחונות המותרים לניכוי לצורך מגבלות על חבות של לווה ושל קבוצת לווים, כולל רכיבי סיכון חוץ מאזני.
4. קיבוצים ומושבים, ארגונים אזרחיים וארציים ותאגידים שבשליטת תנועות ההתיישבות.
5. לרבות תאגידים בשליטתם.

סיכון האשראי ויתרות החובות הבעייתיים מוצגים לאחר ניכוי ההפרשות הספציפיות לחובות מסופקים.

סיכון האשראי הכולל לציבור לפי ענפי משק על בסיס מאוחד (המשך)

בסכומים מדווחים

(במיליוני שקלים חדשים)

31 בדצמבר 2007

סיכון אשראי מאזני ¹	סיכון אשראי חוץ מאזני ²	סיכון אשראי כולל לציבור	ההוצאה בגין הפרשה ספציפית לחובות מסופקים	יתרות חובות בעייתיים ³	
253	75	328	-	3	חקלאות
2,282	1,216	3,498	14	*111	תעשייה
*1,261	*1,438	*2,699	40	*811	בינוי
*883	*597	*1,480	(1)	*103	נדל"ן
182	61	243	-	*1	חשמל ומים
1,717	996	2,713	17	*161	מסחר
176	70	246	-	9	בתי מלון, שרותי הארחה ואוכל
745	226	971	1	11	תחבורה ואחסנה
112	92	204	-	3	תקשורת ושרותי מחשב
677	356	1,033	-	15	שירותים פיננסיים
1,368	486	1,854	5	68	שירותים עסקיים אחרים
332	146	478	1	13	שירותים ציבוריים וקהילתיים
979	157	1,136	3	*42	אנשים פרטיים - הלוואות לדיר
2,010	187	2,197	23	153	אנשים פרטיים - אחר
619	399	1,018	-	*26	בגין פעילות לווים בחו"ל
13,596	6,502	20,098	103	1,530	סך הכל
סיכון אשראי שנכלל בענפי המשק השונים:					
37	13	50	-	2	תנועות ההתיישבות ⁴
38	29	67	-	3	רשויות מקומיות ⁵

1. אשראי לציבור בסך 13,090 מיליון ש"ח, וכן השקעות באגרות חוב של הציבור בסך 502 מיליון ש"ח ונכסים הנובעים מפעילות במכשירים נגזרים כנגד הציבור בסך 4 מיליון ש"ח.

2. סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות על חבות של לווה ושל קבוצת לווים.

3. יתרות חובות בעייתיים בניכוי אשראי המכוסה בבטחונות המותרים לניכוי לצורך מגבלות על חבות של לווה ושל קבוצת לווים, כולל רכיבי סיכון חוץ מאזני.

4. קיבוצים ומושבים, ארגונים אזרחיים וארציים ותאגידים שבשליטת תנועות ההתיישבות.

5. לרבות תאגידים בשליטתם.

סיכון האשראי ויתרות החובות הבעייתיים מוצגים לאחר ניכוי ההפרשות הספציפיות לחובות מסופקים.

* סווג מחדש.

הצהרה (Certification) לגבי הגילוי בדוחות ליום 30 בספטמבר 2008

אני, יעקב טננבאום, מזהיר כי:

1. סקרתי את הדוח הרבעוני של בנק מרכנתיל דיסקונט בע"מ (להלן: "הבנק") ליום 30 בספטמבר 2008 (להלן: "הדוח").
 2. בהתבסס על ידיעתי, הדוח איננו כולל כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בו מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בו, לאור הנסיבות בהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופה המכוסה בדוח.
 3. בהתבסס על ידיעתי, הדוחות הכספיים ומידע כספי אחר הכלול בדוח משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי, תוצאות הפעולות והשינויים בהון העצמי של הבנק לימים ולתקופות המדווחים בדוח.
 4. אני ואחרים בבנק המצהירים הצהרה זו אחראים לקביעתם ולקיומם של בקרות ונהלים לצורך גילוי הנדרש בדוח הבנק, וכן:
 - א. קבענו בקרות ונהלים כאלה, או גרמנו לקביעתם תחת פיקוחנו של בקרות ונהלים כאלה, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לבנק, לרבות תאגידים מאוחדים שלו, מובא לידיעתנו על ידי אחרים בבנק ובאותם תאגידים, כפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוח.
 - ב. הערכנו את האפקטיביות של הבקרות והנהלים לגבי הגילוי של הבנק והצגנו את מסקנותינו לגבי האפקטיביות של הבקרות והנהלים לגבי הגילוי, לתום התקופה המכוסה בדוח בהתבסס על הערכתנו.
 - ג. גילינו בדוח כל שינוי בבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי שאירע ברבעון זה שהשפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי.
 5. אני ואחרים בבנק המצהירים הצהרה זו גילינו לרואה החשבון המבקר, לדירקטוריון ולוועדת הביקורת של הדירקטוריון של הבנק, בהתבסס על הערכתנו העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על דיווח כספי:
 - א. את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על דיווח כספי, אשר סביר שצפויים לפגוע ביכולתו של הבנק לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על מידע כספי.
 - ב. כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, בה מעורבת ההנהלה או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי.
- אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.

יעקב טננבאום
מנכ"ל הבנק

24 בנובמבר, 2008

הצהרה (Certification) לגבי הגילוי בדוחות ליום 30 בספטמבר 2008

אני, אבי רישפן, מצהיר כי:

1. סקרתי את הדוח הרבעוני של בנק מרכנתיל דיסקונט בע"מ (להלן: "הבנק") ליום 30 בספטמבר 2008 (להלן: "הדוח").
2. בהתבסס על ידיעתי, הדוח איננו כולל כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בו מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בו, לאור הנסיבות בהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופה המכוסה בדוח.
3. בהתבסס על ידיעתי, הדוחות הכספיים ומידע כספי אחר הכלול בדוח משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי, תוצאות הפעולות והשינויים בהון העצמי של הבנק לימים ולתקופות המדווחים בדוח.
4. אני ואחרים בבנק המצהירים הצהרה זו אחראים לקביעתם ולקיומם של בקרות ונהלים לצורך גילוי הנדרש בדוח הבנק, וכן:
 - א. קבענו בקרות ונהלים כאלה, או גרמנו לקביעתם תחת פיקוחנו של בקרות ונהלים כאלה, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לבנק, לרבות תאגידים מאוחדים שלו, מובא לידיעתנו על ידי אחרים בבנק ובאותם תאגידים, בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוח.
 - ב. הערכנו את האפקטיביות של הבקרות והנהלים לגבי הגילוי של הבנק והצגנו את מסקנותינו לגבי האפקטיביות של הבקרות והנהלים לגבי הגילוי, לתום התקופה המכוסה בדוח בהתבסס על הערכתנו.
 - ג. גילינו בדוח כל שינוי בבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי שאירע ברבעון זה, שהשפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי.
5. אני ואחרים בבנק המצהירים הצהרה זו גילינו לרואה החשבון המבקר, לדירקטוריון ולוועדת הביקורת של הדירקטוריון של הבנק, בהתבסס על הערכתנו העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על דיווח כספי:
 - א. את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על דיווח כספי, אשר סביר שצפויים לפגוע ביכולתו של הבנק לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על מידע כספי.
 - ב. כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, בה מעורבת ההנהלה או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי.

אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.

אבי רישפן
חשבונאי ראשי

24 בנובמבר, 2008

24 בנובמבר 2008

לכבוד

הדירקטוריון של בנק מרכנתיל דיסקונט בערבון מוגבל

תל-אביב

א.ג.ב.,

**הנדון: סקירת תמצית דוחות כספיים ביניים מאוחדים בלתי מבוקרים
לתקופות של תשעה ושלושה חודשים שנסתיימו ביום 30 בספטמבר 2008**

לבקשתכם, סקרנו את תמצית מאזן הביניים המאוחד של בנק מרכנתיל דיסקונט בערבון מוגבל וחברות מאוחדות שלו ליום 30 בספטמבר 2008, את תמצית דוחות הרווח והפסד המאוחד ואת תמצית הדוחות על השינויים בהון העצמי לתקופות של תשעה ושלושה חודשים שנסתיימו באותו תאריך.

סקירתנו נערכה בהתאם לנהלים שנקבעו על-ידי לשכת רואי חשבון בישראל. הנהלים כללו בין השאר: קריאת הדוחות הכספיים הנ"ל, קריאת פרוטוקולים של אסיפות בעלי המניות ושל ישיבות הדירקטוריון וועדותיו ועריכת בירורים עם האחראים לעניינים הכספיים והחשבונאיים.

הומצאו לנו דוחות של רואי חשבון אחרים בדבר סקירת תמצית דוחות ביניים של חברה כלולה אשר ההשקעה בה ליום 30 בספטמבר 2008 מסתכמת בסך 1 מיליון ש"ח.

מאחר שהסקירה שנערכה היא מצומצמת בהיקפה ואינה מהווה בדיקה בהתאם לתקני ביקורת מקובלים, אין אנו מחוויים דעה על תמצית הדוחות הכספיים ביניים המאוחדים.

בביצוע סקירתנו, לרבות עיון בדוחות רואי חשבון אחרים, כאמור לעיל, לא בא לידיעתנו דבר המצביע על כך, שיש צורך בשינויים מהותיים בתמצית הדוחות הכספיים ביניים המאוחדים ליום 30 בספטמבר 2008 ולתקופות של תשעה ושלושה חודשים שנסתיימו באותו תאריך, כדי שאלה ייחשבו כדוחות הערוכים בהתאם לכללי החשבונאות המקובלים ובהתאם להוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו.

אנו מפנים את תשומת הלב לאמור בבאור ב' 6 (א) לדוחות הכספיים בדבר הודעת צד ג' שהוגשה נגד הבנק.

בכבוד רב,

זיו האפט

סומך חייקין

רואי חשבון

רואי חשבון

מבקרים משותפים

תמצית מאזנים מאוחדים

בסכומים מדווחים (במיליוני שקלים חדשים)

2007 בספטמבר 30 (בלתי מבוקר)	2007 בדצמבר 31 (מבוקר)	2008 בספטמבר 30 (בלתי מבוקר)	
			נכסים
2,699	2,105	2,969	מזומנים ופקדונות בבנקים
2,604	2,505	2,411	ניירות ערך
13,027	12,973	14,265	אשראי לציבור
9	9	9	אשראי לממשלה
75	2	76	השקעה בחברות כלולות
341	343	344	בניינים וציוד
105	114	151	נכסים אחרים
<u>18,860</u>	<u>18,051</u>	<u>20,225</u>	סך הכל נכסים
			התחייבויות והון
15,736	15,081	16,847	פקדונות הציבור
342	394	430	פקדונות מבנקים
50	52	42	פקדונות הממשלה
729	738	697	כתבי התחייבות נדחים
640	495	743	התחייבויות אחרות
<u>17,497</u>	<u>16,760</u>	<u>18,759</u>	סך הכל התחייבויות
1,363	1,291	1,466	הון עצמי
<u>18,860</u>	<u>18,051</u>	<u>20,225</u>	סך הכל התחייבויות והון

אבי רישפן
סמנכ"ל בכיר, חשבונאי ראשי

יעקב טננבאום
מנהל כללי

שלמה זהר
יו"ר הדירקטוריון

תאריך אישור הדוחות הכספיים: 24 בנובמבר 2008
הבאורים לתמצית הדוחות הכספיים מהווים חלק בלתי נפרד מהם.

תמצית דוחות רווח והפסד מאוחדים

בסכומים מדווחים (במיליוני שקלים חדשים)

לשנה שנתיימה ביום 31 בדצמבר	לתשעה חודשים שנתיימו ביום 30 בספטמבר		לשלושה חודשים שנתיימו ביום 30 בספטמבר	
	2007	2008	2007	2008
(מבוקר)	(בלתי מבוקר)		(בלתי מבוקר)	
637	483	546	188	189
97	62	88	19	39
540	421	458	169	150
*283	*210	229	72	84
22	16	3	-	(1)
*39	*31	8	*10	3
344	257	240	82	86
381	260	278	*96	99
94	67	78	23	27
148	111	128	37	46
623	438	484	156	172
261	240	214	95	64
95	84	78	27	25
166	156	136	68	39
-	-	3	-	1
166	156	139	68	40
48	(1)	(1)	(1)	-
214	155	138	67	40
1.33	1.25	1.12	0.55	0.32
0.39	(0.01)	(0.01)	(0.01)	-
1.72	1.24	1.11	0.54	0.32
0.13	0.13	0.11	0.06	0.03
0.04	-	-	-	-
0.17	0.13	0.11	0.06	0.03

רווח מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים

הפרשה לחובות מסופקים

רווח מפעילות מימון לאחר הפרשה לחובות מסופקים

הכנסות תפעוליות ואחרות

עמלות

רווח (הפסד) מהשקעות במניות, נטו

הכנסות אחרות

סך הכל הכנסות תפעוליות ואחרות

הוצאות תפעוליות ואחרות

משכורות והוצאות נלוות

אחזקה ופחת בניינים וציוד

הוצאות אחרות

סך הכל הוצאות תפעוליות ואחרות

רווח מפעולות רגילות לפני מיסים

הפרשה למיסים על הרווח מפעולות רגילות

רווח מפעולות רגילות לאחר מיסים

חלקו של הבנק ברווחי חברות כלולות לאחר מיסים

רווח נקי מפעולות רגילות

רווח (הפסד) מפעולות בלתי רגילות, נטו

רווח נקי

רווח נקי למניה (באלפי שקלים חדשים)

מניה בת 0.1 שקלים חדשים - ערך נקוב:

• רווח נקי מפעולות רגילות

• רווח (הפסד) מפעולות בלתי רגילות, לאחר מס

סך הכל

מניה בת 0.01 שקלים חדשים - ערך נקוב:

• רווח נקי מפעולות רגילות

• רווח מפעולות בלתי רגילות, לאחר מס

סך הכל

* סווג מחדש

הבאורים לתמצית הדוחות הכספיים מהווים חלק בלתי נפרד מהם.

תמצית דוחות על השינויים בהון העצמי

בסכומים מדווחים (במיליוני שקלים חדשים)

לשלושה חודשים שנסתיימו ביום 30 בספטמבר 2008

(בלתי מבוקר)						
סך הכל הון עצמי	יתרת רווח	רווח כולל אחר מצטבר*	סך הכל הון וקרנות הון	קרנות הון	הון מניות נפרע	
1,483	1,242	38	203	152	51	יתרה לתחילת התקופה
						התאמות בגין הצגת ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן:
(97)	-	(97)	-	-	-	• התאמת ערך
7	-	7	-	-	-	• נזקף לרווח והפסד בגין ירידת ערך
33	-	33	-	-	-	• השפעת המס המתייחס
40	40	-	-	-	-	רווח נקי לתקופה
1,466	1,282	(19)	203	152	51	יתרה לסוף התקופה

לשלושה חודשים שנסתיימו ביום 30 בספטמבר 2007

(בלתי מבוקר)						
סך הכל הון עצמי	יתרת רווח	רווח כולל אחר מצטבר*	סך הכל הון וקרנות הון	קרנות הון	הון מניות נפרע	
1,260	1,018	39	203	152	51	יתרה לתחילת התקופה
						התאמות בגין הצגת ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן:
(58)	-	(58)	-	-	-	• התאמת ערך
22	-	22	-	-	-	• השפעת המס המתייחס
67	67	-	-	-	-	רווח נקי לתקופה
1,291	1,085	3	203	152	51	יתרה לסוף התקופה

* מהווה "התאמות בגין הצגת ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן".

תמצית דוחות על השינויים בהון העצמי (המשך)

בסכומים מדווחים (במיליוני שקלים חדשים)

לתשעה חודשים שנסתיימו ביום 30 בספטמבר 2008

(בלתי מבוקר)

הון מניות נפרע	קרנות הון	סך הכל הון וקרנות הון	רווח כולל אחר מצטבר*	יתרת רווח	סך הכל הון עצמי
51	152	203	16	1,144	1,363
-	-	-	(45)	-	(45)
-	-	-	(17)	-	(17)
-	-	-	7	-	7
-	-	-	20	-	20
-	-	-	-	138	138
51	152	203	(19)	1,282	1,466

יתרה לתחילת התקופה (מבוקר)
התאמות בגין הצגת ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן:

- התאמת ערך
- נזקף לרווח והפסד
- בגין מימושים
- בגין ירידת ערך
- השפעת המס המתייחס

רווח נקי לתקופה
יתרה לסוף התקופה

לתשעה חודשים שנסתיימו ביום 30 בספטמבר 2007

(בלתי מבוקר)

הון מניות נפרע	קרנות הון	סך הכל הון וקרנות הון	רווח כולל אחר מצטבר*	יתרת רווח	סך הכל הון עצמי
51	152	203	27	930	1,160
-	-	-	(20)	-	(20)
-	-	-	(18)	-	(18)
-	-	-	14	-	14
-	-	-	-	155	155
51	152	203	3	1,085	1,291

יתרה לתחילת התקופה (מבוקר)
התאמות בגין הצגת ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן:

- התאמת ערך
- נזקף לרווח והפסד בגין מימושים
- השפעת המס המתייחס

רווח נקי לתקופה
יתרה לסוף התקופה

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2007

(מבוקר)

הון מניות נפרע	קרנות הון	סך הכל הון וקרנות הון	רווח כולל אחר מצטבר*	יתרת רווח	סך הכל הון עצמי
51	152	203	27	930	1,160
-	-	-	(18)	-	(18)
-	-	-	7	-	7
-	-	-	-	214	214
51	152	203	16	1,144	1,363

יתרה לתחילת השנה
התאמות בגין הצגת ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן:

- נזקף לרווח והפסד בגין מימושים
- השפעת המס המתייחס

רווח נקי לשנה
יתרה לסוף השנה

* מהווה "התאמות בגין הצגת ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן".

1. מדיניות חשבונאית

א. כללי

- (1) דוחות הביניים נערכו על פי כללי דיווח מקובלים, המיושמים כמתחייב לצורך עריכת דוחות כספיים לתקופות ביניים.
- (2) דוחות הביניים הנ"ל ערוכים (בכפוף לאמור להלן) לפי אותם כללי חשבונאות שלפיהם נערכו הדוחות הכספיים המבוקרים ליום 31 בדצמבר 2007. יש לעיין בהם יחד עם הדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2007 והבאורים המצורפים להם.
- (3) ביום 18 במרס 2008 פורסמו על ידי בנק ישראל הוראות - המרחיבות את הגילוי בדוחות הכספיים הרבעוניים, החל מהדוחות הכספיים ליום 30.6.2008. לפיכך, כוללים דוחות כספיים אלה באורים נוספים, כדלקמן:
- באור "ניירות ערך".
 - באור "התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות".
 - באור "מכשירים נגזרים".
 - באור "רווח (הפסד) מהשקעות במניות".
- בנוסף, הורחבה מתכונת הדוח בדוח על השינויים בהון העצמי.

ב. מידע לגבי השפעה של תקני חשבונאות חדשים והוראות המפקח על הבנקים בתקופה שלפני יישום

- (1) בחודש דצמבר 2006, פרסם המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות את תקן חשבונאות מספר 23, בדבר "הטיפול החשבונאי בעסקאות בין ישות לבין בעל שליטה בה". תקן זה מחליף את תקנות ניירות ערך (הצגת פעולות בין תאגיד לבין בעל שליטה בו בדוחות הכספיים), התשנ"ו - 1996, שאומצו בהוראות הדוח לציבור של המפקח על הבנקים. התקן קובע כי נכסים והתחייבויות הנובעים מעסקה שבוצעה בין הישות לבין בעל השליטה בה - יימדדו במועד העסקה לפי שווי הוגן - וההפרש שבין השווי ההוגן כאמור, לבין התמורה שנקבעה בעסקה - ייזקף להון העצמי. התקן חל על עסקאות בין ישות לבין בעל שליטה בה שבוצעו לאחר 1 בינואר 2007, ועל הלוואה שניתנה (או נתקבלה) מבעל שליטה, החל ממועד יישום התקן (גם אם תאריך הביצוע קדם לתאריך יישום התקן). ביום 4 במאי 2008 פרסם בנק ישראל טיוטת הוראות בנוגע ליישום הטיפול החשבונאי בעסקאות בין ישות לבין בעל השליטה בה בתאגידים הבנקאיים. על פי ההנחיות הכלולות בטייטה - יחולו על עסקאות אלה תקני הדוח הכספי הבינלאומיים. לגבי סוגי עסקאות מסוימים, כאמור - שעבורן לא נקבעה התייחסות בתקנים הבינלאומיים - יחולו כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב. ההוראות שבתקן חשבונאות 23 ייושמו על ידי התאגידים הבנקאיים - רק אם אינן סותרות את תקני החשבונאות הבינלאומיים או כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב - או בעסקאות שבהן לא נקבעו כללים מחייבים בתקנים ובכללי החשבונאות הנ"ל. בנוסף, הודיע בנק ישראל כי בכונתו להחיל את ההנחיות, כאמור, על הדוחות הכספיים של התאגידים הבנקאיים לתקופות המתחילות ב-1 בינואר 2008 ואילך. עד כה טרם פורסמו על ידי בנק ישראל הוראות מחייבות בנושא זה. עם זאת, להערכת הבנק - ליישום ההנחיות שנכללו בטייטה ההוראה לא יהיה השפעה מהותית על הדוחות הכספיים.

1. מדיניות חשבונאית (המשך)

ג. מידע לגבי השפעה של תקני חשבונאות חדשים והוראות המפקח על הבנקים בתקופה שלפני יישומם (המשך)

(2) בחודש יולי, 2006 פרסם המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות את תקן חשבונאות מספר 29, בדבר אימוץ תקני דיווח כספי בינלאומיים (IFRS) (להלן: "התקן"). התקן קובע כי ישויות הכפופות לחוק ניירות ערך, התשכ"ח - 1968 ומחויבות לדווח על פי תקנותיו של חוק זה, יערכו את דוחותיהן הכספיים לפי תקני IFRS - לתקופות המתחילות מיום 1 בינואר 2008. האמור אינו חל על תאגידים בנקאיים שדוחותיהם הכספיים ערוכים לפי הוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו.

בהתייחס לאופן יישום התקן על ידי תאגידים בנקאיים, המפקח על הבנקים הודיע לתאגידים הבנקאיים, כי:

- בכונתו לקבוע באופן שוטף הוראות ליישום תקנים ישראליים שמפרסם המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות, המבוססים על תקני ה-IFRS, שאינם נוגעים לליבת העסק הבנקאי.
- במחצית השניה של שנת 2009 יפרסם החלטתו לגבי מועד היישום של תקני IFRS הנוגעים לליבת העסק הבנקאי - זאת כאשר הוא מביא בחשבון את תוצאות תהליך האימוץ של תקנים אלו בישראל מחד, ואת התקדמות תהליך ההתכנסות (CONVERGENCE), בין תקני דיווח ה-IFRS - לבין התקנים האמריקאיים, מאידך.
- לפיכך, בהתייחס לליבת העסק הבנקאי - דוחות כספיים של תאגיד בנקאי הערוכים לפי הוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו, ימשיכו להיות ערוכים לפי התקנים האמריקאיים שנקבעו בהוראות הדיווח לציבור.

(3) ביום 31 בדצמבר 2007 פורסמה על ידי בנק ישראל הוראה חדשה בנושא: "המדידה והגילוי של חובות בעייתיים והפרשה לחובות מסופקים, בדוחות כספיים של תאגידים בנקאיים". ההוראה מבוססת על התקינה החשבונאית הקיימת בארה"ב לגבי תאגידים בנקאיים. העקרונות הגלומים בבסיס ההוראה, מהווים שינוי מרחיק לכת ביחס להוראות הנוכחיות - בנושא סוג חובות בעייתיים ומדידת הפרשות להפסדי אשראי בגין חובות אלו.

השינויים העיקריים שנכללו בהוראה, ביחס להוראות הקיימות, הינם:

- הוטל על התאגידים הבנקאיים לערוך הפרשות לירידת ערך נכסים, בגין אשראים בעייתיים, באחד משני מסלולים: "הפרשה פרטנית" או "הפרשה קבוצתית" - כמפורט להלן:
- **"הפרשה פרטנית להפסדי אשראי"** - תיושם בגין ירידת ערך של אשראים בעייתיים שהיקפם החוזי עולה על מיליון ש"ח, וכן בגין חייבים בעייתיים מזוהים אחרים (שההפרשה לירידת ערך בגינם אינה נכללת ב"הפרשה הקבוצתית").

ההפרשה הפרטנית להפסדי אשראי תערך בהתבסס על תזרימי התקבולים המהוונים הצפויים מהחייבים, או על פי השווי ההוגן של הבטוחות ששועבדו להבטחת אותם אשראים.

1. מדיניות חשבונאית (המשך)

ג. מידע לגבי השפעה של תקני חשבונאות חדשים והוראות המפקח על הבנקים בתקופה שלפני יישומם (המשך)

- **"הפרשה ספציפית להפסדי אשראי המוערכת על בסיס קבוצתי"** - תיושם עבור הפרשות לירידת ערך של קבוצות אשראים הומוגניות, המורכבות מאשראים בסכומים קטנים יחסית (כגון: אשראים בגין כרטיסי אשראי, אשראי לדיוור, אשראי "צרכני" בתשלומים וכו'), וכן בגין אשראים אחרים - שנבדקו פרטנית - ולא סווגו כ"חובות פגומים". ההפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי תערך בהתבסס על שיעורי ההפסד שתועדו בעבר בגין כל אחת מהקבוצות ההומוגניות.
- הוגדרו סוגים חדשים של חובות בעייתיים, כגון:
- **"סיכון אשראי נחות" (substandard)** - מוגדר כאשראי שאינו מוגן באופן מספק על ידי בטחונות ו/או יכולת התשלום של החייב - באופן שקיימת אפשרות שהבנק יספוג הפסד מסוים בגין אשראי זה - אם לא יתוקנו הליקויים.
- **"חוב פגום"** - אשראי שהתאגיד הבנקאי צופה כי לא יגבה במועד את כל הסכומים המגיעים בגינו - וההפרשה להפסדי אשראי בגינו נמדדת במסלול "הפרשה פרטנית".
- על פי ההוראה יש להחיל את הסווג הנ"ל, לכל הפחות על: אשראים המצויים בפיגור העולה על 90 יום, חובות ש"אורגנו מחדש", ויתרות בחשבונות עובר ושב הנמצאים בחריגה - שהוגדרו כ"חובות בעייתיים בפיגור" בהתאם לסעיף 4 (ג) בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 325.
- על פי ההוראה נאסר על התאגידים לרשום הכנסות ריבית (לא כולל הפרשי הצמדה ושער על קרן החוב) בגין חובות פגומים - על בסיס צבירה.
- **"סיכון אשראי בסווג שלילי" (classified)** - המונח מתייחס לקבוצת אשראים (לרבות סיכוני אשראי) בעייתיים - הכוללת את כל האשראים שסווגו: כ-"סיכון אשראי נחות" או כ-"חוב פגום".
- הוחמרו ההוראות בגין מחיקה חשבונאית של חובות בעייתיים. בין היתר קובעת ההוראה בנושא זה, כי:
- יש למחוק חשבונאית כל חוב שנחשב בלתי ניתן לגביה, או חוב בעל ערך נמוך מאוד שהותרתו כנכס - אינה מוצדקת.
- יש למחוק חשבונאית באופן מיידי (כנגד הפרשה להפסד אשראי), כל חלק של חוב העודף על שווי הבטחונות - שזוהה כסכום שאינו בר גביה.
- אין לדחות מחיקה חשבונאית של חוב - שנערכה בגינו הפרשה להפסדי אשראי, אלא אם צפויים ארועים ספציפיים שיחזקו את שווי החוב. דחייה זו לא תמשך, בדרך כלל, למעלה משנתיים.

1.1 מדיניות חשבונאית (המשך)

ג. מידע לגבי השפעה של תקני חשבונאות חדשים והוראות המפקח על הבנקים בתקופה שלפני יישום (המשך)

- לגבי חובות בעייתיים שההפרשה בגינם נמדדת על בסיס "הפרשה קבוצתית", נקבע כי:

1. חובות בפיגור המובטחים בבטחון שאינו דירת מגורים, או חובות שאינם מובטחים - יימחקו חשבונאית אם תקופת הפיגור בגינם עולה על 150 יום.

2. בחובות המובטחים בבטחון דירת מגורים - יש למחוק את חלק החוב העודף על שווי הבטחון, אם תקופת הפיגור עולה על 180 יום.

3. חובות של יחידים בפשיטת רגל או של תאגידים שניתן לגביהם צו פרוק - יימחקו חשבונאית תוך 60 יום ממועד מתן צו הכינוס (או הפירוק לפי העניין).

- הורחבו דרישות הגילוי בדוחות הכספיים בגין חובות בעייתיים ונקבעו כללים לעריכת נהלים, תעוד ובקרה פנימית - בגין השיטות והתהליכים לזיהוי מדידה ודווח של חובות בעייתיים והפרשות להפסדי אשראי בגינם.

ההנחיות הכלולות בהוראה, ייושמו החל מיום 1 בינואר 2010 ואילך. בנוסף, כוללת ההוראה "הוראות מעבר", שיחולו בעת יישומה לראשונה של ההוראה (1.1.2010):

- יימחקו חשבונאית יתרות החובות הבעייתיים העומדים בקריטריונים למחיקה חשבונאית.
- יבוטלו כל הכנסות הריבית שנצברו ליום 1.1.2010 - וטרם נגבו בפועל, בגין חובות פגומים העונים על הקריטריונים שנקבעו בהוראה.
- הפרשים שייוצרו כמועד היישום לראשונה של ההנחיות החדשות - בין יתרת הפרשות להפסדי אשראי, על פי ההנחיות הקיימות, לבין יתרת המחושבת על פי ההנחיות החדשות - ייזקפו לסעיף העודפים בהון העצמי.

יישום ההנחיות החדשות הכלולות בהוראה, מחייב הערכות ושינויים מהותיים במערכות המידע הקיימות, שאינן מותאמות בשלב זה, לדווח על פי הכללים החדשים.

מכיוון שהבנק טרם גיבש את עמדתו בנושאי המתודולוגיה ובסיסי הנתונים הכלולים בהוראה (לרבות: השיטות לפיצול תיק האשראי, השיטות לקביעת "קבוצות הומוגניות" והתאמת שיעור הפרשה להפסדי אשראי - לכל אחת מהקבוצות) - לא ניתן להעריך, בשלב זה את השלכות יישום ההוראה - על תוצאותיו הכספיות של הבנק בעתיד.

באורים לתמצית הדוחות הכספיים

2. ניירות ערך

30 בספטמבר 2008

(בלתי מבוקר)

שווי הוגן**	התאמה לשווי הוגן			עלות מופחתת*	הערך במאזן מיליוני ש"ח
	הפסדים שטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן	רוחים שטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן	מיליוני ש"ח		
	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח		
	ניירות ערך זמינים למכירה				
	אגרות חוב: ⁽¹⁾				
1,676	22	-	1,698	1,676	ממשלתיות
546	31	1	576	546	של חברות אחרות
2,222	53	1	2,274	2,222	
132	-	22	110	132	מניות ⁽²⁾
2,354	***53	***23	2,384	2,354	סך הכל ניירות ערך זמינים למכירה
	ניירות ערך למסחר				
	אגרות חוב: ⁽¹⁾				
21	-	-	21	21	ממשלתיות
36	3	-	39	36	של חברות אחרות
57	3	-	60	57	
-	-	-	-	-	מניות
57	***3	***-	60	57	סך הכל ניירות ערך למסחר
2,411	56	23	2,444	2,411	סך הכל ניירות ערך

* עלות, בניכוי הפרשה לירידת ערך - במידת הצורך.

** נתוני שווי הוגן מבוססים בדרך כלל על שערי בורסה, אשר לא בהכרח משקפים את המחיר שיתקבל ממכירת ניירות ערך בהיקפים גדולים. כן כוללים נתוני השווי הוגן בתיק הזמין למכירה - מניות בסך 18 מיליון ש"ח, שלא מתקיים לגביהן שווי הוגן זמין, המוצגות לפי העלות, בניכוי הפרשה לירידת ערך - שעל פי הערכת ההנהלה אינה עולה על שווי הוגן.

*** כלולים בהון העצמי בסעיף "התאמות בגין ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן", בניכוי השפעת המס.

**** נזקפו לדוח רווח הפסד

הערות:

(1) לגבי תוצאות הפעילות בגין השקעות באגרות חוב - ראה באור 8.

(2) הסעיף כולל יתרה בסך של כ-114 מיליוני ש"ח בגין השקעה במניות חברת "בזק", המייצגת את חלקו היחסי של הבנק בבטוחה שקיבל הבנק מלווה, בגין הלוואה שהועמדה לו במסגרת קונסורציום בנקים, לרכישת מניותיה של חברת "בזק". לאחר שהלקוח לא עמד בתנאי הלוואה ולא שילם את הריבית התקופתית מינה בית המשפט, לבקשת קונסורציום הבנקים, כונס נכסים למימוש הבטוחה. על פי הנחיה שהוצאה על ידי הפיקוח על הבנקים, נדרשו הבנקים החברים בקונסורציום - לאור מצבו של הלווה - להפסיק ולנהוג ביתרת החוב של הלווה כביתרת אשראי ולסווגה, לסעיף "ניירות ערך" במסגרת ה"תיק הזמין למכירה" - על פי שווי השוק של הבטוחה (עד לגובה יתרת החוב של הלווה). השינויים בשווי השוק של הבטוחה, מעבר ליתרת הלוואה (בניכוי הפרשות ספציפיות), נזקפים באופן שוטף לקרן ההון "מהתאמות בגין ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן". ליום 30 בספטמבר 2008, עולה שווי השוק של הבטוחה בסך של כ-22 מיליון ש"ח על עלותה (שנקבעה בהנחיות הפיקוח על הבנקים).

9. לגבי תוצאות הפעילות בגין השקעות במניות - ראה באור 9.

באורים לתמצית הדוחות הכספיים

2. ניירות ערך (המשך)

31 בדצמבר 2007					
(מבוקר)					
התאמה לשווי הוגן					
שווי הוגן**	הפסדים שטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן		רווחים שטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן		הערך במאזן
	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
ניירות ערך זמינים למכירה					
אגרות חוב: ⁽¹⁾					
	1,866	8	3	1,871	1,866
	508	8	3	513	508
	2,374	16	6	2,384	2,374
	146	-	34	112	146
	2,520	***16	***40	2,496	2,520
סך הכל ניירות ערך זמינים למכירה					
ניירות ערך למסחר					
אגרות חוב: ⁽¹⁾					
	81	-	-	81	81
	1	-	-	1	1
	82	-	-	82	82
	2	-	-	2	2
	84	-	-	84	84
	2,604	16	40	2,580	2,604
סך הכל ניירות ערך					

* במניות - עלות, בניכוי הפרשה לירידת ערך - במידת הצורך.
 ** נתוני שווי הוגן מבוססים בדרך כלל על שערי בורסה, אשר לא בהכרח משקפים את המחיר שיתקבל ממכירת ניירות ערך בהיקפים גדולים. כן כוללים נתוני השווי הוגן בתיק הזמין למכירה - מניות בסך 21 מיליון ש"ח, שלא מתקיים לגביהן שווי הוגן זמין, המוצגות לפי העלות, בניכוי הפרשה לירידת ערך - שעל פי הערכת ההנהלה אינה עולה על שווי הוגן.
 *** כלולים בהון העצמי בסעיף "התאמות בגין ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן", בניכוי השפעת המס.

הערות:

- לגבי תוצאות הפעילות בגין השקעה באגרות חוב - ראה באור 8.
- הסעיף כולל יתרה בסך של כ-125 מיליוני ש"ח בגין השקעה במניות חברת "בזק", המייצגת את חלקו היחסי של הבנק בבטוחה שקיבל הבנק מלוואה, בגין הלוואה שהועמדה לו במסגרת קונסורציום בנקים, לרכישת מניותיה של חברת "בזק". לאחר שהלקוח לא עמד בתנאי הלוואה ולא שילם את הריבית התקופתית מינה בית המשפט, לבקשת קונסורציום הבנקים, כונס נכסים למימוש הבטוחה. על פי הנחיה שהוצאה על ידי הפיקוח על הבנקים, נדרשו הבנקים החברים בקונסורציום - לאור מצבו של הלוואה - להפסיק ולנהוג ביתרת החוב של הלוואה כביתרת אשראי ולסווג, לסעיף "ניירות ערך" במסגרת ה"תיק הזמין למכירה" - על פי שווי השוק של הבטוחה (עד לגובה יתרת החוב של הלוואה). השינויים בשווי השוק של הבטוחה, מעבר ליתרת הלוואה (בניכוי הפרשות ספציפיות), נזקפים באופן שוטף לקרן ההון "מהתאמות בגין ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן". ליום 31 בדצמבר 2007 עלה שווי השוק של הבטוחה בסך של כ-34 מיליון ש"ח על עלותה (שנקבעה בהנחיות הפיקוח על הבנקים).
- לגבי תוצאות הפעילות בגין השקעה במניות - ראה באור 9.

באורים לתמצית הדוחות הכספיים

3. מידע על הפרשה לחובות מסופקים

בסכומים מדווחים (במליוני שקלים חדשים)

(בלתי מבוקר)

א. הפרשה לחובות מסופקים

לשלושה חודשים שנסתיימו ביום 30 בספטמבר

2007				2008				
הפרשה ספציפית*				הפרשה ספציפית*				
סך הכל	הפרשה נוספת**	אחרת	לפי עומק פיגור	סך הכל	הפרשה נוספת**	אחרת	לפי עומק פיגור	
665	71	591	3	736	64	669	3	יתרת הפרשה לתחילת התקופה
26	1	25	-	50	-	50	-	הפרשות במהלך התקופה
(6)	(1)	(5)	-	(10)	(2)	(8)	-	הקטנת הפרשות
(1)	-	(1)	-	(1)	-	(1)	-	גביית חובות שנמחקו בעבר
19	-	19	-	39	(2)	41	-	סכום שנזקף לדוח רווח והפסד
(3)	-	(3)	-	(14)	-	(14)	-	מחיקות, נטו***
681	71	607	3	761	62	696	3	יתרת הפרשה לסוף התקופה
8	7	1	-	11	6	5	-	מזה- יתרת הפרשה שלא נכתה מסעיף אשראי לציבור

לתשעה חודשים שנסתיימו ביום 30 בספטמבר

2007				2008				
הפרשה ספציפית*				הפרשה ספציפית*				
סך הכל	הפרשה נוספת**	אחרת	לפי עומק פיגור	סך הכל	הפרשה נוספת**	אחרת	לפי עומק פיגור	
650	76	571	3	708	70	635	3	יתרת הפרשה לתחילת התקופה (מבוקר)
94	-	93	1	134	-	133	1	הפרשות במהלך התקופה
(30)	(5)	(24)	(1)	(43)	(8)	(34)	(1)	הקטנת הפרשות
(2)	-	(2)	-	(3)	-	(3)	-	גביית חובות שנמחקו בעבר
62	(5)	67	-	88	(8)	96	-	סכום שנזקף לדוח רווח והפסד
(31)	-	(31)	-	(35)	-	(35)	-	מחיקות, נטו***
681	71	607	3	761	62	696	3	יתרת הפרשה לסוף התקופה
8	7	1	-	11	6	5	-	מזה- יתרת הפרשה שלא נכתה מסעיף אשראי לציבור

* (1) בהלוואות שלגביהן נערכה הפרשה לפי עומק הפיגור, לא כולל הפרשה לריבית בגין החוב שבפיגור.
 (2) בהלוואות אחרות, לא כולל הפרשה בגין ריבית על חובות מסופקים לאחר שהחובות נקבעו כמסופקים.

** כולל הפרשה כללית לחובות מסופקים.

*** בניכוי חובות שנמחקו השנה.

באורים לתמצית הדוחות הכספיים

3. מידע על הפרשה לחובות מסופקים (המשך)

בסכומים מדווחים

(במליוני שקלים חדשים)

(בלתי מבוקר)

ב. פרטים על אופן חישוב הפרשה הספציפית בהלוואות לדיור

ליום 30 בספטמבר 2008

חובות בעייתיים לדיור						
הפרשה ספציפית						
סך הכל	אחרת	לפי עומק הפיגור	מזה - סכום בפיגור	יתרת חוב מאזנית	אשראי	
3	-	3	1	19	765	הלוואות לדיור***
3	3	-	3	17	385	הלוואות גדולות****
1	1	-	1	2	19	הלוואות אחרות
7	4	3	5	38	1,169	סך הכל

ליום 30 בספטמבר 2007

חובות בעייתיים לדיור						
הפרשה ספציפית						
סך הכל	אחרת**	לפי עומק הפיגור	מזה - סכום בפיגור*	יתרת חוב מאזנית**	אשראי*	
3	-	3	3	21	680	הלוואות לדיור***
4	4	-	3	15	286	הלוואות גדולות****
1	1	-	4	6	13	הלוואות אחרות
8	5	3	10	42	979	סך הכל

* הוצג מחדש.

** סווג מחדש.

*** ההלוואות, שעל פי הוראות בנק ישראל, קיימת חובה לערוך בגיבן הפרשה לפי עומק פיגור.

**** הלוואות לדיור שיתרת כל אחת מהן עולה על 847 אלפי ש"ח (30 בספטמבר 2007 - 807 אלפי ש"ח).

באורים לתמצית הדוחות הכספיים

4. הלימות ההון

הלימות ההון מחושבת בהתאם להוראות המפקח על הבנקים מספר 311 ו-341 בדבר "יחס הון מזערי" ו"הקצאת הון בגין החשיפה לסיכונים שוק". הנתונים הינם על בסיס מאוחד.

א. הון לצורך חישוב יחס הלימות ההון (במיליוני ש"ח):

31 בדצמבר 2007	30 בספטמבר 2007	30 בספטמבר 2008	
(מבוקר)	(בלתי מבוקר)	(בלתי מבוקר)	
1,347	1,288	1,485	הון ראשוני
			הון משני
37	37	37	• הון משני עליון*
422	441	352	• הון משני אחר
1,806	1,766	1,874	סה"כ הון כולל

* ההפרשה הכללית לחובות מסופקים בסך 37 מיליוני ש"ח נכללה בהון המשני העליון.

ב. יתרות משוקללות של סיכון (במיליוני ש"ח):

31 בדצמבר 2007		30 בספטמבר 2007		30 בספטמבר 2008		
(מבוקר)		(בלתי מבוקר)		(בלתי מבוקר)		
יתרות סיכון	יתרות*	יתרות סיכון	יתרות*	יתרות סיכון	יתרות*	
						סיכון אשראי
12,581	18,892	12,303	18,083	13,712	20,257	נכסים
1,010	1,252	999	1,263	1,246	1,536	מכשירים חוץ מאזניים
13,591	20,144	13,302	19,346	14,958	21,793	סה"כ נכסי סיכון אשראי
56	-	29	-	93	-	סיכון שוק
13,647	20,144	13,331	19,346	15,051	21,793	סה"כ נכסי סיכון

* נכסים - יתרות מאזניות; מכשירים חוץ מאזניים - יתורת ערך נקוב משוקללות במקדמי ההמרה לאשראי.

ג. יחס ההון לרכיבי סיכון:

31 בדצמבר 2007	30 בספטמבר 2007	30 בספטמבר 2008	
(מבוקר)	(בלתי מבוקר)	(בלתי מבוקר)	
אחוזים	אחוזים	אחוזים	
9.9	9.7	9.9	יחס ההון הראשוני לרכיבי סיכון
13.2	13.2	12.5	יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון
9.0	9.0	9.0	יחס ההון הכולל המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים

באורים לתמצית הדוחות הכספיים

5. נכסים והתחייבויות לפי בסיסי הצמדה

בסכומים מדווחים (במליוני שקלים חדשים)

(בלתי מבוקר)

30 בספטמבר 2008						
סך הכל	פריטים שאינם כספיים**	מטבע חוץ*		מטבע ישראלי		
		אחר	דולר	צמוד מדד	לא צמוד	
						נכסים
2,969	-	332	1,015	376	1,246	מזומנים ופקדונות בבנקים
2,411	132	-	34	1,576	669	ניירות ערך
14,265	-	324	979	2,523	10,439	אשראי לציבור
9	-	-	-	-	9	אשראי לממשלה
76	76	-	-	-	-	השקעה בחברות כלולות
344	344	-	-	-	-	בניינים וציוד
151	14	14	16	6	101	נכסים אחרים
<u>20,225</u>	<u>566</u>	<u>670</u>	<u>2,044</u>	<u>4,481</u>	<u>12,464</u>	סך הכל נכסים
						התחייבויות
16,847	-	791	1,899	2,724	11,433	פקדונות הציבור
430	-	15	94	2	319	פקדונות מבנקים
42	-	-	35	-	7	פקדונות הממשלה
697	-	-	52	645	-	כתבי התחייבות נדחים
743	88	28	11	93	523	התחייבויות אחרות
<u>18,759</u>	<u>88</u>	<u>834</u>	<u>2,091</u>	<u>3,464</u>	<u>12,282</u>	סך הכל התחייבויות
<u>1,466</u>	<u>478</u>	<u>(164)</u>	<u>(47)</u>	<u>1,017</u>	<u>182</u>	הפרש
						מכשירים נגזרים שאינם מגדרים:
-	-	145	113	(358)	100	מכשירים נגזרים (למעט אופציות)
-	-	-	(69)	-	69	אופציות בכסף נטו (במונחי נכס בסיס)
-	-	1	(1)	-	-	אופציות מחוץ לכסף נטו (במונחי נכס בסיס)
<u>1,466</u>	<u>478</u>	<u>(18)</u>	<u>(4)</u>	<u>659</u>	<u>351</u>	סך הכל כללי
-	-	-	(95)	-	95	אופציות בכסף נטו (סכום נקוב מהוון)
-	-	5	(13)	-	8	אופציות מחוץ לכסף נטו (סכום נקוב מהוון)

* כולל צמודי מטבע חוץ.

** לרבות מכשירים נגזרים שהבסיס שלהם מתייחס לפריט לא כספי.

באורים לתמצית הדוחות הכספיים

5. נכסים והתחייבויות לפי בסיסי הצמדה (המשך)

בסכומים מדווחים (במליוני שקלים חדשים)

(בלתי מבוקר)

30 בספטמבר 2007						
סך הכל	פריטים שאינם כספיים**	מטבע חוץ*		מטבע ישראלי		
		אחר	דולר	צמוד מדד	לא צמוד	
נכסים						
2,105	-	83	1,035	412	575	מזומנים ופקדונות בכנקים
2,505	149	-	21	1,099	1,236	ניירות ערך
12,973	-	479	1,094	2,384	9,016	אשראי לציבור
9	-	-	-	-	9	אשראי לממשלה
2	2	-	-	-	-	השקעה בחברות כלולות
343	343	-	-	-	-	בניינים וציוד
114	17	28	5	-	64	נכסים אחרים
18,051	511	590	2,155	3,895	10,900	סך הכל נכסים
התחייבויות						
15,081	-	782	2,096	2,429	9,774	פקדונות הציבור
394	-	18	100	2	274	פקדונות מבנקים
52	-	-	41	-	11	פקדונות הממשלה
738	-	-	61	677	-	כתבי התחייבות נדחים
495	16	12	6	19	442	התחייבויות אחרות
16,760	16	812	2,304	3,127	10,501	סך הכל התחייבויות
1,291	495	(222)	(149)	768	399	הפרש
מכשירים נגזרים שאינם מגדרים:						
-	-	225	199	(352)	(72)	מכשירים נגזרים (למעט אופציות)
-	1	-	(74)	-	73	אופציות בכסף נטו (במונחי נכס בסיס)
-	-	-	(1)	-	1	אופציות מחוץ לכסף נטו (במונחי נכס בסיס)
1,291	496	3	(25)	416	401	סך הכל כללי
-	1	-	(127)	-	126	אופציות בכסף נטו (סכום נקוב מהוון)
-	1	(8)	2	-	5	אופציות מחוץ לכסף נטו (סכום נקוב מהוון)

* כולל צמודי מטבע חוץ.

** לרבות מכשירים נגזרים שהבסיס שלהם מתייחס לפריט לא כספי.

באורים לתמצית הדוחות הכספיים

5. נכסים והתחייבויות לפי בסיסי הצמדה (המשך)

בסכומים מדווחים (במליוני שקלים חדשים)

(בלתי מבוקר)

31 בדצמבר 2007						
סך הכל	פריטים שאינם כספיים***	מטבע חוץ**		מטבע ישראלי		
		אחר	דולר	צמוד מדד	לא צמוד	
נכסים						
2,699	-	107	1,009	403	1,180	מזומנים ופקדונות בבנקים
2,604	148	-	11	1,328	1,117	ניירות ערך
13,027	-	372	1,164	2,356	9,135	אשראי לציבור
9	-	-	-	-	9	אשראי לממשלה
75	75	-	-	-	-	השקעה בחברות כלולות
341	341	-	-	-	-	בניינים וציוד
105	7	17	6	-	75	נכסים אחרים
<u>18,860</u>	<u>571</u>	<u>496</u>	<u>2,190</u>	<u>4,087</u>	<u>11,516</u>	סך הכל נכסים
התחייבויות						
15,736	-	738	1,986	2,472	10,540	פקדונות הציבור
342	-	16	83	2	241	פקדונות מבנקים
50	-	-	39	-	11	פקדונות הממשלה
729	-	-	58	671	-	כתבי התחייבות נדחים
640	*87	13	8	18	*514	התחייבויות אחרות
<u>17,497</u>	<u>87</u>	<u>767</u>	<u>2,174</u>	<u>3,163</u>	<u>11,306</u>	סך הכל התחייבויות
<u>1,363</u>	<u>484</u>	<u>(271)</u>	<u>16</u>	<u>924</u>	<u>210</u>	הפרש
מכשירים נגזרים שאינם מגדרים:						
-	-	275	24	(353)	54	מכשירים נגזרים (למעט אופציות)
-	-	-	(75)	-	75	אופציות בכסף נטו (במונחי נכס בסיס)
-	-	-	(2)	-	2	אופציות מחוץ לכסף נטו (במונחי נכס בסיס)
<u>1,363</u>	<u>484</u>	<u>4</u>	<u>(37)</u>	<u>571</u>	<u>341</u>	סך הכל כללי
-	-	-	(126)	-	126	אופציות בכסף נטו (סכום נקוב מהוון)
-	1	4	(11)	-	6	אופציות מחוץ לכסף נטו (סכום נקוב מהוון)

* סווג מחדש.

** כולל צמודי מטבע חוץ.

*** לרבות מכשירים נגזרים שהבסיס שלהם מתייחס לפריט לא כספי.

באורים לתמצית הדוחות הכספיים

6. התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות

א. מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים

יתרות החוזים או הסכומים הנקובים שלהם לסוף התקופה

31 בדצמבר 2007	30 בספטמבר 2007	30 בספטמבר 2008	
(מבוקר)	(בלתי מבוקר)	(בלתי מבוקר)	
			נסקאות בהן היתרה מייצגת סיכון אשראי (במיליוני ש"ח)
151	104	97	אשראי תעודות
265	260	297	ערבויות להבטחת אשראי
569	601	640	ערבויות לרוכשי דירות
554	550	664	ערבויות והתחייבויות אחרות
648	660	645	מסגרות אשראי של כרטיסי אשראי שלא נוצלו
956	976	1,062	מסגרות חח"ד ומסגרות אשראי אחרות בחשבונות לפי דרישה שלא נוצלו
907	817	1,378	התחייבויות להוצאת ערבויות
425	444	700	התחייבויות בלתי חוזרות למתן אשראי שאושר ועדיין לא ניתן

ב. התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות אחרות

(1) קיימות התחייבויות והתקשרויות אחרות לתאריך המאזן כדלקמן: (במיליוני ש"ח)

31 בדצמבר 2007	30 בספטמבר 2008	
(מבוקר)	(בלתי מבוקר)	
15	12	התקשרות להשקעה בבניינים וציוד
71	76	חוזי שכירות לזמן ארוך
		להלן פירוט דמי השכירות לתשלום בשנים הבאות:
10	11	שנה ראשונה
9	10	שנה שניה
6	10	שנה שלישית
6	9	שנה רביעית
40	36	שנה חמישית ואילך
71	76	סך הכל דמי שכירות לתשלום

6. התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות (המשך)

ב. התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות אחרות (המשך)

(2) בנוסף לאמור לעיל, חלק מסניפי הבנק נמצאים במבנים השכורים בשכירות מוגנת. דמי השכירות לתשלום בשנה הקרובה, מסתכמים בכ-1 מיליון ש"ח.

(3) הבנק התקשר בהסכמים להשקעה בחמש קרנות הון סיכון. ההתחייבות העתידית המכסימלית של הבנק להשקעה בקרנות אלו, מעבר להשקעה שבוצעה עד ליום המאזן, מסתכמת בכ-2 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2007 - 3 מיליון ש"ח).

(4) הבנק התחייב לפצות את עמיתי "הקופה המרכזית לפיצויים שלייד מרכזתיל דיסקונט", במקרה בו יפחת שווי זכויותיהם, מהסכום הנומינלי שהופקד על ידם בקופה. סכומי ההפקדות הנומינליים של העמיתים בקופה, שבגינם ניתנה הערבות, כאמור, מסתכמים ליום 30 בספטמבר 2008 בסך של כ-165 מיליון ש"ח. ליום 30 בספטמבר 2008 מסתכמת חשיפת הבנק (בגין ההפרשים השליליים שבין שווי זכויות העמיתים, לבין סכום הפקדות הנומינלי, כאמור) בסך של 1,122 אלפי ש"ח. בהתאם להוראות בנק ישראל חישב הבנק את שווייה ההוגן של התחייבויות זו, בהתבסס על הערכה אקטוארית. ההפרשה בגין התחייבות זו כלולה בדוחות הכספיים בסעיף "התחייבויות אחרות".

ביום 23.1.08 אושר חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (תיקון מס' 3), התשס"ח - 2008, לפיו תאסר בעתיד הצטרפות עמיתים חדשים ל"קופות מרכזיות לפיצויים".

(5) במהלך העסקים השוטף הוגשו כנגד הבנק תובענות משפטיות, לרבות תביעות ייצוגיות ובקשות לאישור תביעות ייצוגיות. לדעת הנהלת הבנק, המתבססת על חוות דעת משפטיות באשר לסיכויי התובענות, לרבות הבקשות לאישור התביעות הייצוגיות, נכללו בדוחות הכספיים הפרשות נאותות, במקום בו נדרשו הפרשות, לכיסוי חבות אפשרית של הבנק כתוצאה מהתובענות האמורות.

בבאור 18 ג' (7) ו-(8) בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2007, הובאו פרטים בדבר התובענות המהותיות שהוגשו כנגד הבנק.

סכום החשיפה המכסימלי הנוסף - בשל כלל התובענות שהוגשו נגד הבנק, כאמור לעיל, בנושאים שונים, שהתממשותן אפשרית - מסתכם ליום 30 בספטמבר 2008 - בסך של כ-28 מיליון ש"ח.

להלן פרטים לגבי התפתחויות שחלו בתובענות שדווחו בדוחות הכספיים ליום 31.12.2007:

(א) בבאור 18 ג' (7) (ב') בדוחות הכספיים ליום 31.12.2007, תוארה תביעה ובקשה להכיר בה כתובענה ייצוגית, שהוגשה כנגד הבנק ביום 28.1.2002, על ידי לקוח של הבנק בגין "עלויות עודפות" שנגרמו לו, לטענתו - בשל הליך טכני, לפיו - הבנק נוהג לרשום בחשבון הלקוח את סכומי הפרעון של המחאות דחיות המגיעות לפרעון במועד מסוים, בשורה נפרדת עבור כל המחאה - במקום לקבץ אותן בשורה אחת.

הסכום הנקוב בבקשה לתביעה ייצוגית, המייצג - לטענת התובע - את ה"עלות העודפת" שנגרמה לכלל לקוחות הבנק, הוערכה על ידו בכ-17 מיליון ש"ח.

6. התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות (המשך)

ב. התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות אחרות (המשך)

ביום 20 באוקטובר 2003, החליט בית המשפט המחוזי לקבל את בקשת התובע ואשר את הגשת התביעה כ"תביעה ייצוגית". בחודש דצמבר 2003 הגיש הבנק ערעור על החלטת בית המשפט, לבית המשפט העליון ובקשה לעיכוב ביצוע פסק הדין. בקשת הבנק לעיכוב ביצוע פסק הדין התקבלה על ידי בית המשפט.

ביום 25 באוקטובר 2007, קיבל בית המשפט העליון את בקשת הערעור - והחזיר את התביעה לדיון נוסף בבית המשפט המחוזי - מכיוון שהחלטת בית המשפט המחוזי ניתנה קודם לחקיקת "חוק תובענות ייצוגיות" בשנת 2006. על פי נוסח החוק, יש לדון בכל ההליכים המשפטיים שהיו תלויים ועומדים במועד אישור החוק - על פי הוראות החוק.

ביום 27.4.2008 החליט בית המשפט המחוזי לחזור ולאשר את הגשת התביעה כ"תביעה ייצוגית". עם זאת, החליט בית המשפט המחוזי כי לא תינתן לתובע אפשרות להוסיף לתביעה עילות נוספות - מעבר לאלו שהועלו על ידו בבקשה המקורית. ביום 22.5.2008 הגיש הבנק לבית המשפט העליון בקשת רשות ערעור על החלטת בית המשפט המחוזי - ובקשה לעיכוב ביצוע פסק הדין. ביום 25.5.2008, החליט בית המשפט המחוזי לקבל את בקשת הבנק ולעכב את ביצוע פסק הדין - עד לקבלת פסיקתו של בית המשפט העליון בבקשת הערעור.

(ב) בבאור 18 ג' (7) (א) בדוחות הכספיים ליום 31.12.2007, תוארה תביעה ובקשה להכיר בה כתובענה ייצוגית, שהוגשה כנגד הבנק ביום 10.7.2003, על ידי לקוח שנטל משכנתא מהבנק וטען כי סכום מס הבולים בו חויב בעת ביול חוזה המשכנתא - גבוה מדי. סכום הנזק הכולל שנכלל בבקשה לתביעה ייצוגית הסתכם בכ-40 מיליון ש"ח.

ביום 13.3.2008 הושג הסדר בין הבנק לתובע, במסגרתו הודיע התובע על הסתלקותו מכתב התביעה. ביום 16.3.2008 אושר ההסכם על ידי בית המשפט.

(6) להלן פרטים לגבי התפתחויות שחלו בתקופת הדוח בתובענות שדווחו בדוחות הכספיים ליום 31.12.2007 ולא ניתן להעריך בשלב זה את סיכוייהן.

(א) בבאור 18 ג' (8) (א) בדוחות הכספיים ליום 31.12.2007 - תוארה "הודעת צד ג'" שהועברה לבנק ולבנקים אחרים (ובכללם החברה האם של הבנק). בחודש אפריל 2007, על ידי בנק זר (להלן: "הבנק הנתבע") בגין חמש תובענות שהוגשו כנגדו לבית המשפט בניו יורק, על ידי אזרחים שנפגעו בפעולות טרור - בטענה שלבנק הנתבע הייתה מעורבות בפעולות הקשורות למימון פעולות וגופים שעסקו בטרור.

התביעות כנגד "הבנק הנתבע" מתבססות על הדין האמריקאי ואינן נוקבות בסכום - בין היתר, משום שחוקים שחוקקו בארה"ב - קובעים פיצוי קבוע לכל נפגע - ללא הוכחת נזק. לטענת "הבנק הנתבע" (הכלולה בהודעת צד ג'), יש להטיל אחריות - בגין פעולותיו ומחדליו, אם יחויב בדין - על הבנק ובנקים אחרים בישראל (שנכללו בהודעת צד ג'), מבלי לנקוב בחלקם היחסי של כל אחד מהבנקים - ולחייב אותם לשפות אותו במלוא הסכום בו יחויב.

6. התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות (המשך)

ב. התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות אחרות (המשך)

"הודעת צד ג" שנתקבלה - אינה כוללת תימוכין ממשיים הקושרים את הבנק ויתר הבנקים לפעולות שתוארו בתובענות - ומבוססת על טענה, לפיה - הבנק היה מעורב, לכאורה, בחלק מן ההעברות הכספיות שיוחסו ל"בנק הנתבע", וכי על יסוד חקיקה אמריקאית - די בכך כדי לייצור זכות ל"בנק הנתבע" - להשתתפות מצד הבנק בכל פיצוי שייפסק כנגדו. הבנק ויתר הבנקים הגישו בקשה לסילוק על הסף של ההודעה. עד כה טרם התקיים דיון בבקשת הבנקים לסילוק על הסף.

בתחילת חודש פברואר 2008, הועברה לבנק "הודעת צד ג" נוספת מאת הבנק הנתבע - בגין תביעה נוספת שהוגשה כנגדו על ידי חיילים בצה"ל המחזיקים בתינות אמריקנית, שנפגעו במהלך שירותם הצבאי - בטענות דומות לטענות שנטענו כנגד ה"בנק הנתבע", בתביעות שתוארו לעיל. בנוסף לכך טוענים התובעים בתביעה זו - כי הבנקים הישראליים ידעו שהעברות בנקאיות מסוימות אסורות ונועדו לצרכים בלתי כשרים - או שעצמו עיניהם ברשלנות לנוכח מידע זה. הבנק מתעתד להגיש בקשה לדחיה על הסף גם כנגד "הודעת צד ג" זו.

בשלב זה, נוכח העובדה שטרם נדונה הבקשה לדחיה על הסף, טרם הוחלט מה תהיה הפרוצדורה לשמיעת התיק, אם בכלל, וטרם הועברו מסמכים וחומר ראיתי בין הצדדים במסגרת הליכי גילוי מוקדם ובשים לב לכך שבשלב זה לא ברור מה סכומי התביעה, אין דרך להעריך את החשיפה לבנק.

(ב) בבאור 18 ג' (8) (ב') בדוחות הכספיים ליום 31.12.2007, תוארה תביעה שהוגשה כנגד הבנק ביום 28.11.2007, על ידי אחד מבעלי מניותיו (להלן: "התובע") של תאגיד (שקיבל בעבר מהבנק מימון למטרת ביצוע פרויקט בניה ונקלע לקשיים) - עקב נזקים שגרמו לו, לטענתו - פעולותיהם של הבנק והמנהל המיוחד שמונה לתאגיד (בשל הקשיים הכספיים אליהם נקלע, כאמור) - שנעשו, לטענתו, תוך רשלנות שגרמה להוצאות מיותרות והפסדים כספיים ניכרים לתאגיד - תוך העדפת האינטרסים של הבנק ושל אחרים - על טובת התאגיד.

התביעה כוללת דרישה לפיצוי כספי בגין הנזקים - המוערכים על ידי התובע בכ-41 מיליון ש"ח - והוגשה כנגד הבנק והמנהל המיוחד. על אף שמרבית טענותיו של התובע מופנות כנגד המנהל המיוחד, סבור התובע כי יש להטיל גם על הבנק אחריות בגין פעולותיו של המנהל המיוחד, מכיוון שהמנהל המיוחד שימש כבא כוחו של הבנק ופעולותיו בוצעו בידיעת הבנק. כמו כן, מייחס התובע לבנק נזקים ספציפיים בסך של כ-12 מיליון ש"ח - מתוך כלל הנזקים, כאמור.

במקביל להגשת כתב התביעה הגיש התובע בקשה לפטור מאגרה - והבנק מצידו הגיש התנגדות לבקשת התובע ביום 24.12.2007. הדיון בבקשה לפטור מאגרה נקבע ליום 2.12.2008.

הנהלת הבנק סבורה כי הבנק פעל כשורה והסכומים אותם גבה הבנק מהחברה בוצעו בהתאם למערכת ההסכמים שנחתמה בין הבנק לחברה.

עם זאת, כל עוד לא אושרה בקשת הפטור או לא שולמה האגרה - התביעה אינה נחשבת כמוגשת לפיכך, לא ניתן להעריך, בשלב מוקדם זה, את סיכויי התביעה.

6. התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות (המשך)

ב. התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות אחרות (המשך)

(ג) ביום 29 במאי 2008 הוגשה כנגד הבנק ושלושה בנקים אחרים, תביעה ובקשה להכיר בה כתובענה ייצוגית על פי חוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו - 2006 - על ידי ארבעה תובעים שונים המנהלים את חשבונותיהם בבנקים הנתבעים - בגין נזקים מימוניים ותפעוליים שנגרמו להם, לטענתם, בשל שיטת עבודה הנהוגה על ידי הבנקים הנתבעים, לפיה - מזוכים לקוחות המפקידים לחשבונותיהם סכומים במטבע חוץ, שמקורם בחשבונות מט"ח המתנהלים בחו"ל (באמצעות העברות בנקאיות או הפקדת המחאות הנקובות במטבע חוץ) - באחור של מספר ימים (ביחס למועד שבו חויבו החשבונות הנעברים).

לטענת התובעים שיטת עבודה זו פוגעת במפקידים, ללא צידוק כלכלי - ומכל מקום היא לא הובאה לידיעתם קודם לביצוע ההפקדות (העיכוב הנטען כנגד הבנק - מסתכם ביומיים), ובשל כך נגרמו להם הפסדי תפעול ומימון מיותרים. יתרה מזאת - התנהגות הבנקים הנתבעים, כמתואר לעיל - מהווה, לטענת התובעים, עבירה לכאורה, על סעיף 3 בחוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א - 1981.

סכום הנזק הישיר שנגרם לארבעת התובעים - מוערך על ידם כ-שני ש"ח. סכום הנזק הכולל, כנגד כל הבנקים, הנקוב בבקשה לתביעה הייצוגית - מסתכם כ-115 מיליון ש"ח. ביום 30 בספטמבר 2008 הגיש הבנק תגובה לתביעה.

הנהלת הבנק סבורה כי הבנק פעל כשורה ועל פי מערכת ההסכמים הקיימת שבין הבנק ללקוחותיו. עם זאת, לאור פרק הזמן המועט שחלף ממועד קבלת התביעה לא ניתן להעריך, בשלב מוקדם זה, את השלכות התביעה על הבנק.

(7) התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות נוספות של הבנק פורטו בבאור 18 ג' (3), (4), (5), (9), ו-(11) - בדוחות הכספיים ליום 31.12.2007.

7. חקיקה והסדרים הנוגעים למערכת הבנקאית

א. חקיקה בנושא העמלות הבנקאיות

בבאור 31 ב' (2) בדוחות הכספיים ליום 31.12.2007 - ניתן מידע לגבי "חוק הבנקאות (שירות ללקוח) (תיקון 12), התשס"ז - 2007", שאושר ביום 26.6.2007, ולגבי התקנות שפורסמו על ידי בנק ישראל ביום 2.1.2008, מכח חוק זה, במסגרת: "כללי הבנקאות (שירות ללקוח) (עמלות), התשס"ח - 2008". החוק והתקנות שינו את משטר העמלות הקיים (באופן שהפחית משמעותית את מספר העמלות) לגבי שני פלחי לקוחות:

• יחידים.

• "עסקים קטנים" - הכוללים (במרבית המקרים) תאגידיים שמחזור הכנסותיהם השנתי אינו עולה על מיליון ש"ח.

7. חקיקה והסדרים הנוגעים למערכת הבנקאית (המשך)

א. חקיקה בנושא העמלות הבנקאיות (המשך)

בהתאם להנחיות שנתקבלו מהפיקוח על הבנקים - הגיש הבנק בתחילת חודש מאי 2008, לאישור בנק ישראל, הצעה לתעריפוני עמלות - במתכונת התעריפונים שנקבעו על ידי בנק ישראל. לאחר התאמות קלות אושרו התעריפונים על ידי בנק ישראל.

החל ביום 1 ביולי 2008 מיושמות הוראות החוק על ידי כלל הבנקים בישראל והופעל משטר עמלות חדש - בהתאם לכללים שנקבעו בתקנות שפרסם בנק ישראל, כאמור.

על פי הערכות מוקדמות המתבססות על היקף העמלות שגבה הבנק ברבע הראשון להפעלת משטר העמלות החדש - מעריכה הנהלת הבנק, כי לא צפוי קיטון בהכנסות התפעוליות של הבנק בעקבות יישום החוק.

יודגש עם זאת, כי הערכות אלו מבוססות על תצפיות שנערכו בתקופה קצרה מאד, ואינן מביאות בחשבון שינויים אפשריים בהכנסות - עקב התאמות שעשויות לחול בהתנהלות הלקוחות, והתאמות מחירים עתידיות אחרות. לפיכך, ההשלכות הצפויות מיישום הוראות החוק על התוצאות הכספיות של הבנק, בטווח הארוך - עשויות להיות שונות מאומדנים ראשוניים אלה.

ב. חקיקה בתחום המסים

חבות המס של התאגידים בישראל חושבה עד ליום 31.12.2007, על פי הוראת חוק מס הכנסה (תאומים) בשל אינפלציה, התשמ"ה - 1985 (להלן: "חוק התאומים") - שנחקק בתקופה בה שררו במדינת ישראל שיעורי אינפלציה גבוהים מאוד - במטרה למנוע תשלום מס על רווחים אינפלציוניים.

לאור הירידה המתמשכת בשיעורי האינפלציה - לשיעורים המקובלים בעולם המערבי, והציפיה להמשך מגמת היציבות הכלכלית - סבר משרד האוצר כי "חוק התאומים" - התייתר למעשה, מכיוון שהטרח הכרוכה בהמשך הפעלת החוק אינה מצדיקה (לדעת משרד האוצר), את התועלת הנמוכה הנובעת ממנו.

לאור האמור לעיל, אישרה הכנסת ביום 26 בפברואר 2008, את "חוק מס הכנסה (תיאומים) בשל אינפלציה" (תיקון מס' 20), התשס"ח - 2008.

במסגרת התיקון לחוק - בוטלו מרבית הסעיפים שנכללו ב"חוק התאומים" - החל משנת 2008.

התיקון לחוק משנה את חישוב חבות המס של התאגידים הבנקאיים בשני מרכיבים עיקריים:

- הוספת חבות מס בגין "רווחים אינפלציוניים", עקב ביטול הסעיף שהתיר לתאגידים לנכות מהרווחים החייבים במס את "שחיקת" ההון העצמי במונחים ריאליים ("ניכוי בשל אינפלציה") - הנגזר משיעור עליית מדד המחירים לצרכן, ומהיקף ההון החשוף לאינפלציה (כהגדרתו ב"חוק התאומים").
- הקפאת שיעור עליית המדד (ששימש, בין היתר, לחישוב מרכיב ה"ניכוי בשל פחת") - על פי המדד שפורסם בתום שנת 2007 - ללא מתן אפשרות לעדכנו על פי השינויים שיחולו בשיעור עליית המדד - לאחר תום שנת 2007.

7. חקיקה והסדרים הנוגעים למערכת הבנקאית (המשך)

ב. חקיקה בתחום המסים (המשך)

התיקון לחוק, כאמור, צפוי לפגוע בעיקר במוסדות כספיים שמימון פעילותם מבוסס על הונם העצמי.

ככדי להקטין את הפגיעה הצפויה בגופים אלו, אישרה הכנסת, במקביל לחקיקה האמורה, תיקון עקיף לחוק מס ערך מוסף (מס' 35). החקיקה מתקנת את הגדרות "רווח" ו"שכר" כדלקמן:

- ה"רווח" של מוסד כספי שבגיניו מחושב "מס רווח" - יכלול גם את מס השכר ששולם על ידו (עד לתיקון לא ניתן היה לנכות את מס השכר לצורך חישוב זה).

- ה"שכר" של מוסד כספי בגיניו מחושב מס שכר - יכלול גם את חלק המעביד בתשלומים ששולמו על ידו למוסד לביטוח לאומי.

התיקון ייכנס לתוקף ביום 1 בינואר 2009. עם זאת, נקבע במסגרת הוראות מעבר שנכללו בחוק, כי בשנת 2008 ייושם התיקון לחוק חלקית, באופן שיותר למוסד הכספי לנכות 50% ממס השכר ששולם על ידו בשנת 2008 - לצורך חישוב מס הרווח, ובמקביל יוטל מס שכר על 50% מתשלומי המוסד הכספי - לביטוח הלאומי.

התיקון לחוק מס ערך מוסף, כאמור - צפוי להגדיל את הרווח הנקי של הבנק בשנת 2008 בכ-2 מיליון ש"ח (מזה כ-1 מיליון ש"ח, הנובע מקיטון חד פעמי בהפרשות למיסים על הכנסה - עקב עדכון שיעורי המס על פיהם מחושבים ה"מסים הנדחים").

ההשלכות שיהיו לביטול "חוק התאומים", כאמור - על רווחי הבנק בשנת 2008 - נגזרות משיעורי האינפלציה שישררו בישראל בשנה זו. לפיכך, לא ניתן להעריך למפרע את ההשלכות שיהיו לביטול "חוק התאומים" על רווחי הבנק בשנת 2008.

יצוין עם זאת - כי הטבת המס שהייתה נרשמת בתשעת החדשים הראשונים של שנת 2008, בגין עליית מדד המחירים לצרכן בתקופה זו, לולא התיקון ל"חוק התאומים", כאמור - הייתה מסתכמת בכ-18 מיליון ש"ח (בתקופה המקבילה אשתקד רשם הבנק הטבת מס בגין מרכיב זה בסך של 9 מיליון ש"ח).

באורים לתמצית הדוחות הכספיים

8. מכשירים נגזרים

1. היקף הפעילות, במאוחד (במיליוני ש"ח)

30 בספטמבר 2008				
(בלתי מבוקר)				
חוזי סחורות ואחרים	חוזים בגין מניות	חוזי מטבע חוץ	חוזי ריבית	
			במטבע חוץ	שקל-מדד
(א) סכום נקוב של מכשירים נגזרים				
1. נגזרים ALM ^{2,1}				
-	-	837	-	-
חוזי Forward				
חוזי אופציה לא סחירים ⁴ :				
-	-	10	-	-
אופציות שנכתבו				
-	-	177	-	-
אופציות שנקנו				
-	-	1,420	587	-
Swaps ³				
-	-	2,444	587	-
סה"כ נגזרים ALM				
2. נגזרים אחרים ¹				
-	-	-	-	36
חוזי Forward				
חוזי אופציה שנסחרים בבורסה:				
-	409	46	-	-
אופציות שנכתבו				
-	409	46	-	-
אופציות שנקנו				
חוזי אופציה אחרים:				
-	-	127	-	-
אופציות שנכתבו				
-	-	127	-	-
אופציות שנקנו				
-	818	346	-	36
סה"כ נגזרים אחרים				
3. חוזי החלפת מטבע חוץ				
-	-	66	-	-
(SPOT)				

(ב) שווי הוגן ברוטו של מכשירים נגזרים

1. נגזרים ALM ^{2,1}				
-	-	47	10	-
שווי הוגן ברוטו חיובי				
-	-	105	14	-
שווי הוגן ברוטו שלילי				
2. נגזרים אחרים ¹				
-	5	8	-	-
שווי הוגן ברוטו חיובי				
-	5	8	-	-
שווי הוגן ברוטו שלילי				

1. למעט חוזי החלפות מטבע חוץ SPOT.
2. נגזרים המהווים חלק ממערך ניהול הנכסים וההתחייבויות של הבנק, אשר לא יועדו ליחסי גידור.
3. מזה חוזי החלפת שיעורי ריבית בהם הסכים הבנק לשלם שיעור ריבית קבוע: 504 מיליון ש"ח.
4. כולל יתרת ערך נקוב של "מכשירים נגזרים משובצים" שהופרדו מ"החוזים המארחים".

באורים לתמצית הדוחות הכספיים

8. מכשירים נגזרים (המשך)

1. היקף הפעילות, במאוחד (במיליוני ש"ח) (המשך)

30 בספטמבר 2007				
(בלתי מבוקר)				
חוזי סחורות ואחרים	חוזים בגין מניות	חוזי מטבע חוץ	חוזי ריבית שקל-מדד	במטבע חוץ
(א) סכום נקוב של מכשירים נגזרים				
1. נגזרים ALM^{2,1}				
-	-	550	-	60
חוזי Forward				
חוזי אופציה שנסחרים בבורסה:				
-	1	-	-	-
אופציות שנקנו				
חוזי אופציה אחרים ⁴ :				
-	-	9	-	-
אופציות שנכתבו				
-	1	253	-	-
אופציות שנקנו				
-	-	1,333	621	-
Swaps ³				
-	2	2,145	621	60
סה"כ נגזרים ALM				
2. נגזרים אחרים¹				
10	-	-	-	260
חוזי Forward				
חוזי אופציה שנסחרים בבורסה:				
-	1,066	61	-	-
אופציות שנכתבו				
-	1,066	61	-	-
אופציות שנקנו				
חוזי אופציה אחרים:				
-	-	39	-	-
אופציות שנכתבו				
-	-	38	-	-
אופציות שנקנו				
10	2,132	199	-	260
סה"כ נגזרים אחרים				
3. חוזי החלפת מטבע חוץ (SPOT)				
-	-	43	-	-

(ב) שווי הוגן ברוטו של מכשירים נגזרים

1. נגזרים ALM^{2,1}				
-	-	36	17	1
שווי הוגן ברוטו חיובי				
-	-	37	2	-
שווי הוגן ברוטו שלילי				
2. נגזרים אחרים¹				
-	12	2	-	1
שווי הוגן ברוטו חיובי				
-	12	2	-	1
שווי הוגן ברוטו שלילי				

1. למעט חוזי החלפות מטבע חוץ SPOT.
2. נגזרים המהווים חלק ממערך ניהול הנכסים וההתחייבויות של הבנק, אשר לא יועדו ליחסי גידור.
3. מזה חוזי החלפת שיעורי ריבית בהם הסכים הבנק לשלם שיעור ריבית קבוע: 574 מיליון ש"ח.
4. כולל יתרת ערך נקוב של "מכשירים נגזרים משובצים" שהופרדו מ"החוזים המארחים".

באורים לתמצית הדוחות הכספיים

8. מכשירים נגזרים (המשך)

1. היקף הפעילות, במאוחד (במיליוני ש"ח) (המשך)

31 בדצמבר 2007				
(מבוקר)				
חוזי סחורות ואחרים	חוזים בגין מניות	חוזי מטבע חוץ	חוזי ריבית	
			שקל-מדד	במטבע חוץ

(א) סכום נקוב של מכשירים נגזרים

1. נגזרים ALM^{2,1}					
-	-	495	-	60	חוזי Forward
-	-	9	-	-	חוזי אופציה לא סחירים ⁴
-	-	239	-	-	אופציות שנכתבו
-	2	-	-	-	אופציות שנקנו
-	-	1,294	666	-	Swaps ³
-	2	2,037	666	60	סה"כ
2. נגזרים אחרים¹					
19	-	-	-	60	חוזי Forward
-	-	-	-	-	חוזי אופציה שנסחרים בבורסה:
-	1,070	19	-	-	אופציות שנכתבו
-	1,070	19	-	-	אופציות שנקנו
-	-	-	-	-	חוזי אופציה אחרים:
-	-	31	-	-	אופציות שנכתבו
-	-	30	-	-	אופציות שנקנו
19	2,140	99	-	60	סה"כ
3. חוזי החלפת מטבע חוץ (SPOT)					
-	-	92	-	-	

(ב) שווי הוגן ברוטו של מכשירים נגזרים

1. נגזרים ALM^{2,1}					
-	-	30	9	1	שווי הוגן ברוטו חיובי
-	-	32	7	-	שווי הוגן ברוטו שלילי
2. נגזרים אחרים¹					
-	8	1	-	1	שווי הוגן ברוטו חיובי
-	8	1	-	1	שווי הוגן ברוטו שלילי

1. למעט חוזי החלפות מטבע חוץ SPOT.
2. נגזרים המהווים חלק ממערך ניהול הנכסים וההתחייבויות של הבנק, אשר לא יועדו ליחסי גידור.
3. מזה חוזי החלפת שיעורי ריבית בהם הסכים הבנק לשלם שיעור ריבית קבוע: 584 מיליון ש"ח.
4. כולל יתרת ערך נקוב של "מכשירים נגזרים משובצים" שהופרדו מ"החוזים המארחים".

באורים לתמצית הדוחות הכספיים

8. מכשירים נגזרים (המשך)

2. סיכון אשראי בגין מכשירים נגזרים לפי צד נגדי לחוזה, במיוחד (במיליוני ש"ח)

30 בספטמבר 2008					
(בלתי מבוקר)					
בורסות	בנקים	ממשלות ובנקים מרכזיים	אחרים	סה"כ	
2	24	-	44	70	שווי הוגן ברוטו חיובי של מכשירים נגזרים ¹
1	-	-	5	6	בניכוי הסכמי קיזוז
1	24	-	39	64	יתרות מאזניות של נכסים הנובעים ממכשירים נגזרים ²
10	188	-	103	301	סיכון אשראי חוץ מאזני בגין מכשירים נגזרים ³
11	212	-	142	365	סה"כ סיכון אשראי בגין מכשירים נגזרים

30 בספטמבר 2007					
(בלתי מבוקר)					
בורסות	בנקים	ממשלות ובנקים מרכזיים	אחרים	סה"כ	
5	31	-	33	69	שווי הוגן ברוטו חיובי של מכשירים נגזרים ¹
1	1	-	5	7	בניכוי הסכמי קיזוז
4	30	-	28	62	יתרות מאזניות של נכסים הנובעים ממכשירים נגזרים ²
13	189	-	103	305	סיכון אשראי חוץ מאזני בגין מכשירים נגזרים ³
17	219	-	131	367	סה"כ סיכון אשראי בגין מכשירים נגזרים

- מתוך זה שווי הוגן ברוטו חיובי של מכשירים נגזרים משובצים בסך 25 מיליון ש"ח (30.9.2007 - 17 מיליון ש"ח).
- מתוך זה יתרה מאזנית של מכשירים נגזרים העומדים בפני עצמם בסך 39 מיליון ש"ח (30.9.2007 - 45 מיליון ש"ח) ויתרה בסך 6 מיליון ש"ח בגין מכשירים נגזרים משובצים, שלא יוחסו למכשיר פיננסי, הכלולה בסעיף נכסים אחרים (30.9.2007 - 3 מיליון ש"ח). לא קיימים בבנק הסדרי התחשבות, נטו, בגין מכשירים נגזרים אלו.
- סיכון אשראי חוץ מאזני בגין מכשירים נגזרים (לרבות בגין מכשירים נגזרים עם שווי הוגן שלילי) כפי שחושב לצורך מגבלות על חבות של לווה.

באורים לתמצית הדוחות הכספיים

8. מכשירים נגזרים (המשך)

2. סיכון אשראי בגין מכשירים נגזרים לפי צד נגדי לחוזה, במאוחד (במיליוני ש"ח) (המשך)

31 בדצמבר 2007					
(מבוקר)					
סה"כ	אחרים	ממשלות ובנקים מרכזיים	בנקים	בורסות	
50	25	-	21	4	שווי הוגן ברוטו חיובי של מכשירים נגזרים ¹
1	1	-	-	-	בניכוי הסכמי קיזוז
49	24	-	21	4	יתרות מאזניות של נכסים הנובעים ממכשירים נגזרים ²
293	95	-	189	9	סיכון אשראי חוץ מאזני בגין מכשירים נגזרים ³
342	119	-	210	13	סה"כ סיכון אשראי בגין מכשירים נגזרים

- מתוך זה שווי הוגן ברוטו חיובי של מכשירים נגזרים משובצים בסך 15 מיליון ש"ח.
- מתוך זה יתרה מאזנית של מכשירים נגזרים העומדים בפני עצמם בסך 34 מיליון ש"ח ויתרה בסך 2 מיליון ש"ח בגין מכשירים נגזרים משובצים, שלא יוחסו למכשיר פיננסי, הכלולה בסעיף נכסים אחרים. לא קיימים בבנק הסדרי התחשבות, נטו, בגין מכשירים נגזרים אלו.
- סיכון אשראי חוץ מאזני בגין מכשירים נגזרים (לרבות בגין מכשירים נגזרים עם שווי הוגן שלילי) כפי שחושב לצורך מגבלות על חבות של לווה.

3. פירוט מועדי פרעון - סכומים נקובים במאוחד (במיליוני ש"ח)

30 בספטמבר 2008					
(בלתי מבוקר)					
סה"כ	מעל 5 שנים	מעל 5 שנים ועד 5 שנים	מעל 3 חודשים ועד 5 שנים	עד 3 חודשים	
36	-	-	36	-	חוזי ריבית: שקל - מדד
587	352	96	139	-	מטבע חוץ
2,856	469	214	338	1,835	חוזי מטבע חוץ
818	-	2	2	814	חוזים בגין מניות
4,297	821	312	515	2,649	סה"כ
5,472	1,002	217	480	3,773	30 בספטמבר 2007 (בלתי מבוקר)
5,175	978	247	432	3,518	31 בדצמבר 2007 (מבוקר)

באורים לתמצית הדוחות הכספיים

9. רווח מאוחד מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים

בסכומים מדווחים (במיליוני שקלים חדשים)

(בלתי מבוקר)

לתשעה חודשים שנסתיימו ביום 30 בספטמבר		לשלושה חודשים שנסתיימו ביום 30 בספטמבר		
2007	2008	2007	2008	
694	664	236	300	א. בגין נכסים
(1)	(6)	(2)	1	מאשראי לציבור
29	(67)	(32)	44	מפקדונות בבנק ישראל ומזומנים
97	151	49	57	מפקדונות מבנקים
1	-	-	-	מאגרות חוב
820	742	251	402	מנכסים אחרים
(349)	(158)	(48)	(179)	ב. בגין התחייבויות
-	2	2	(2)	על פקדונות הציבור
(2)	(2)	1	(7)	על פקדונות הממשלה
(45)	(53)	(23)	(24)	על פקדונות מבנקים
(396)	(211)	(68)	(212)	על כתבי התחייבות נדחים
2	(44)	(5)	(8)	ג. בגין מכשירים נגזרים
3	3	1	1	הכנסות (הוצאות) נטו בגין מכשירים נגזרים ALM*
5	(41)	(4)	(7)	הכנסות נטו בגין מכשירים נגזרים אחרים
13	15	4	5	ד. אחר
18	10	-	(7)	עמלות מעסקי מימון
-	(1)	-	(1)	רווחים (הפסדים) ממכירת איגרות חוב זמינות למכירה, נטו**
23	32	5	9	הפסדים שמומשו ושטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן של אגרות חוב למסחר, נטו
54	56	9	6	הכנסות מימון אחרות***
483	546	188	189	סך הכל רווח מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים
(2)	-	(3)	1	מזה: הפרשי שער, נטו

* מכשירים נגזרים המהווים חלק ממערך ניהול הנכסים וההתחייבויות של הבנק, אשר לא יועדו ליחסי גידור.

** לרבות הפרשה לירידת ערך בעלת אופי שאינו זמני בסך של 7 מיליון ש"ח.

*** כולל סכומי ריבית שנגבו מחובות בעייתיים בתקופה 1-9/08 בסך 24 מיליוני ש"ח, בתקופה 7-9/08 בסך 6 מיליוני ש"ח (בתקופות

המקבילות אשתקד: 18 מיליוני ש"ח ו-4 מיליוני ש"ח, בהתאמה).

10. רווחים מהשקעות במניות

ההרכב:

לתשעה חודשים שנסתיימו ביום 30 בספטמבר		לשלושה חודשים שנסתיימו ביום 30 בספטמבר		
2007	2008	2007	2008	
(בלתי מבוקר)	(בלתי מבוקר)	(בלתי מבוקר)	(בלתי מבוקר)	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
1	(2)	-	(1)	רווחים (הפסדים) שמומשו ושטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן של מניות זמינות למכירה, נטו
15	5	-	-	דיבידנד ממניות זמינות למכירה*
16	3	-	(1)	

* הסכום מהווה את חלקו של הבנק בדיבידנד שהתקבל מחברת "בזק" (ראה גם באור 2).

באורים לתמצית הדוחות הכספיים

11. מידע על מגזרי פעילות

בסכומים מדווחים (במליוני שקלים חדשים)

לשלושה חודשים שנתיים ביום 30 בספטמבר 2008

(בלתי מבוקר)

עסקים קטנים		משקי בית	
משכנתאות מסחריות	בנקאות ופיננסים**	הלוואות לדיור	בנקאות ופיננסים**
6	49	31	(6)
(5)	(3)	(29)	46
1	46	2	40
-	26	-	30
1	72	2	70
(1)	7	-	14
1	11	-	(2)

רווח מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים:
 מחיצוניים -
 בינמגזרי -
 סך הכל רווח מפעילות מימון
 הכנסות תפעוליות ואחרות
 סך ההכנסות
 הפרשה לחובות מסופקים
 רווח נקי (הפסד)

לשלושה חודשים שנתיים ביום 30 בספטמבר 2007

(בלתי מבוקר)

עסקים קטנים		משקי בית	
משכנתאות מסחריות	בנקאות ופיננסים**	הלוואות לדיור	בנקאות ופיננסים**
6	*46	33	*(4)
(5)	*(2)	(30)	44
1	44	3	40
-	24	1	*29
1	68	4	69
-	6	1	1
-	12	1	8

רווח מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים:
 מחיצוניים -
 בינמגזרי -
 סך הכל רווח מפעילות מימון
 הכנסות תפעוליות ואחרות
 סך ההכנסות
 הפרשה לחובות מסופקים
 רווח נקי

* סווג מחדש.

** כולל פעילות בתחום "שוק ההון" ובתחום "כרטיסי אשראי".

סך הכל מאוחד	ניהול פיננסי	בנקאות פרטית**	בנקאות עסקית		בנקאות מסחרית	
			ליווי בניה	בנקאות ופיננסים**	משכנתאות מסחריות	בנקאות ופיננסים**
189	71	(87)	7	62	12	44
-	(43)	98	(2)	(39)	(9)	(14)
189	28	11	5	23	3	30
86	1	9	1	5	1	13
275	29	20	6	28	4	43
39	-	-	3	7	2	7
40	12	3	1	6	1	7

סך הכל מאוחד	ניהול פיננסי	בנקאות פרטית**	בנקאות עסקית		בנקאות מסחרית	
			ליווי בניה	בנקאות ופיננסים**	משכנתאות מסחריות	בנקאות ופיננסים**
188	61	(85)	5	*67	14	*45
-	*(31)	*98	(2)	*(46)	(11)	*(15)
188	30	13	3	21	3	30
82	-	10	-	6	-	12
270	30	23	3	27	3	42
19	-	-	-	4	(1)	8
67	23	6	1	6	3	7

הערה: הנתונים הכלולים בנספח זה, מבוססים בחלקם על הנחות ואומדנים שונים (בעיקר בנושא הקצאת עלויות). בעתיד, לאחר שהמידע המופק מהמערכת יילמד וינתח לאורך זמן, ייתכן שיחולו שינויים בהנחות ובאומדנים הנ"ל.

באורים לתמצית הדוחות הכספיים

11. מידע על מגזרי פעילות (המשך)

בסכומים מדווחים (במליוני שקלים חדשים)

לתשעה חודשים שנתיים ביום 30 בספטמבר 2008

עסקים קטנים		משקי בית	
משכנתאות	בנקאות	הלוואות לדיור	בנקאות
מסחריות	ופיננסים**		ופיננסים**
13	143	79	10
(10)	(10)	(73)	113
3	133	6	123
-	74	1	84
3	207	7	207
-	21	(1)	23
1	34	1	14

רווח מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים:
 מחיצוניים -
 בינמגזרי -
 סך הכל רווח מפעילות מימון הכנסות תפעוליות ואחרות
 סך ההכנסות הפרשה לחובות מסופקים
 רווח נקי

לתשעה חודשים שנתיים ביום 30 בספטמבר 2007

עסקים קטנים		משקי בית	
משכנתאות	בנקאות	הלוואות לדיור	בנקאות
מסחריות	ופיננסים**		ופיננסים**
10	139	62	*9
(8)	*(14)	(55)	*102
2	125	7	111
-	74	1	85
2	199	8	196
-	16	4	10
-	38	-	21

רווח מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים:
 מחיצוניים -
 בינמגזרי -
 סך הכל רווח מפעילות מימון הכנסות תפעוליות ואחרות
 סך ההכנסות הפרשה לחובות מסופקים
 רווח נקי

לשנה שנתייה ביום 31 בדצמבר 2007

עסקים קטנים		משקי בית	
משכנתאות	בנקאות	הלוואות לדיור	בנקאות
מסחריות	ופיננסים**		ופיננסים**
13	186	74	22
(10)	(18)	(65)	130
3	168	9	152
-	99	1	116
3	267	10	268
-	23	3	21
1	57	-	39

רווח מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים:
 מחיצוניים -
 בינמגזרי -
 סך הכל רווח מפעילות מימון הכנסות תפעוליות ואחרות
 סך ההכנסות הפרשה לחובות מסופקים
 רווח נקי

* סווג מחדש.

** כולל פעילות בתחום "שוק ההון" ובתחום "כרטיסי אשראי".

סך הכל מאוחד	ניהול פיננסי	בנקאות פרטית**	בנקאות עסקית		בנקאות מסחרית	
			בנקאות פיננסיים**	ליווי בניה	משכנתאות מסחריות	בנקאות פיננסיים**
546	148	(212)	24	177	35	129
-	(79)	247	(11)	(114)	(26)	(37)
546	69	35	13	63	9	92
240	4	27	3	11	1	35
786	73	62	16	74	10	127
88	-	-	(4)	34	-	15
138	29	13	10	3	6	27

סך הכל מאוחד	ניהול פיננסי	בנקאות פרטית**	בנקאות עסקית		בנקאות מסחרית	
			בנקאות פיננסיים**	ליווי בניה	משכנתאות מסחריות	בנקאות פיננסיים**
483	135	(203)	24	168	30	*109
-	*(91)	*240	(12)	*(107)	(22)	*(33)
483	44	37	12	61	8	76
257	17	30	3	13	1	33
740	61	67	15	74	9	109
62	-	-	-	16	1	15
155	33	17	6	15	5	20

סך הכל מאוחד	ניהול פיננסי	בנקאות פרטית**	בנקאות עסקית		בנקאות מסחרית	
			בנקאות פיננסיים**	ליווי בניה	משכנתאות מסחריות	בנקאות פיננסיים**
637	155	(250)	31	222	37	147
-	(113)	299	(16)	(139)	(26)	(42)
637	42	49	15	83	11	105
344	22	40	3	17	2	44
981	64	89	18	100	13	149
97	-	-	3	26	(1)	22
214	28	32	3	18	9	27

הערה: הנתונים הכלולים בנספח זה, מבוססים בחלקם על הנחות ואומדנים שונים (בעיקר בנושא הקצאת עלויות). בעתיד, לאחר שהמידע המופק מהמערכת יילמד ויונתח לאורך זמן, ייתכן שיחולו שינויים בהנחות ובאומדנים הנ"ל.

